

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Rajan nuoret

Nuorten vapaa-ajan viettäminen kauppakeskus Rajalla på Gränsenillä Torniossa

Saija Paronen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

04/11

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Saija Paronen	Sivumäärä 96 ja 13 liitesivua
Työn nimi Rajan nuoret	
Ohjaava opettaja Lea Leminaho ja Regina Pesonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja	
Tiivistelmä <p>Nuoret tarvitsevat tiloja ja paikkoja, joissa viettää aikaa ja tavata kavereitaan. Nuoret sosiaalistuvat vertaistensa kanssa nykyaikana julkisissa tiloissa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miksi torniolaiset nuoret viettävät aikaansa kauppakeskus Rajalla på Gränsenillä sekä ovatko he siellä ilman vanhempien lupaa. Tutkimuskysymyksenä oli myös, mitä nuoret kauppakeskuksessa tekevät ja minkälaisia palveluita, toimintoja ja vaikuttamisen mahdollisuuksia he sinne haluaisivat. Tutkin onko kauppakeskuksella vietetyllä ajalla vaikutuksia nuorten koulunkäyntiin, harrastuksiin ja kavereisuhteisiin. Tutkin myös miten nuoret määrittelevät häiriökäyttäytymisen ja ovatko he huomanneet sellaista kauppakeskuksessa.</p> <p>Tutkimus suoritettiin torniolaisille kauppakeskuksessa aikaansa viettäville nuorille maaliskuussa 2011. Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Aineisto kerättiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla ja haastatteluiden aineisto nauhoitettiin nauhurilla.</p> <p>Nuoret viettävät kauppakeskuksessa aikaansa, koska heidän kaverinsa ovat siellä ja shoppaileminen on mukavaa ajanvietettä. Kauppakeskus on pitkään auki ja lähempänä kuin alueen nuorisotilat. Suurin osa nuorista ei tarvitse lupaa vanhemmiltaan vaan heitä jopa kyyditään kauppakeskukseen ja takaisin. Kauppakeskuksessa tytöt shoppailevat ja kiertelevät liikkeissä, istuvat ja juttelevat kavereiden kanssa. Pojat kiertelevät vähemmän liikkeissä mutta keskittyvät istuskelemaan ja juttelemaan kavereiden kanssa. Pojat käyvät myös enemmän ruokapaikoissa kavereiden kanssa. Pojista osa oli käynyt kauppakeskuksen takana tupakoimassa. Nuoret kertoivat etteivät jaksaa olla kotona ja nuorisotiloilla on tylsää. Nuoret toivoivat kauppakeskukseen nuorille omia tiloja, tapahtumia ja toimintaa. Suurin osa nuorista toivoi erityisesti nuorisotilaa, nettikahvilaa ja pelihallia kauppakeskukseen.</p> <p>Suurin osa nuorista kertoi, ettei kauppakeskuksessa vietetyllä ajalla ole ollut vaikutusta koulunkäyntiin. Ensin tehdään kotitehtävät ja luetaan kokeisiin. Kaikki kokivat ettei kauppakeskus ollut myöskään vaikuttanut harrastuksiin kun taas kavereisuhteisiin kauppakeskus oli vaikuttanut kaikista eniten. Kavereita nähdään kauemman aikaa ja useammin viikossa. Nuoret määrittivät häiriökäyttäytymisen kiusaamisena, paikkojen sotkemisena ja rikkomisena tai riehumisena. Myös väkivaltainen käytös ja juoppottelu mainittiin.</p>	
Asiasanat nuoret, osallisuus, osallistuminen, sosialisaatio, kaupunkitila, kaupunkikulttuuri, poikkeava käyttäytyminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Civic Activities and Youth Work Degree Programme (210)

ABSTRACT

Author Saija Paronen	Number of Pages 96 and 13 attachment pages
Title Young people of the bourder	
Supervisor Lea Leminaho ja Regina Pesonen	
Subscriber and/or Mentor	
Abstract <p>Young people need places and spaces, where to spend time and meet friends. Young people socialize with each other nowadays in public places. The purpose of this thesis was to find out why young people of Tornio spends time in the emporium Rajalla på Gränsen and do they need permissions from their parents. The research question was also, what young people do there and what kind of services, activities and opportunities of impacting they would want there. The purpose of this thesis is also to know has the time in the emporium effected to young people school, hobbies and friendships. How young people define disturbance behaviour and have they noticed it in the emporium.</p> <p>The research was executed on march 2011 to young people in Tornio who spend time in the emporium. The research was qualitative research and I used half structured theme interview and the material of interviews was collected with recorder.</p> <p>Young people spend time in the emporium because their friends are there and shopping is a nice entertainment. The emporium has a long opening time and it is closer than youth centers. Most of the young people does not only need a permission to be in the emporium, but also they are given a lift by their parents. In the emporium girls do shopping and circulate in the shops, sit and talk with their friends. Boys circulate less in the shops but concentrate on sitting and talking with their friends. Boys also eat more in the restaurants. Couple of the boys had also smoked in the back of the emporium. Young people told that they do not feel up to be at home and the youth centers are boring. Young people wished that in the emporium there could be places for young people, events and activities. Most of the young people wished especially youth centre, Internet café and arcade in the emporium.</p>	
Keywords young people, participation, involvement, socialization, urban culture, disturbance behaviour	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 NUORUUDEN HISTORIA	8
2.1 Nuoruuden määritelmä	10
2.2 Nuoruuden vaiheet	12
2.3 Nuoruusiän kehitystehtävät	13
2.4 Nuoruusiän kriisit	20
3 SOSIALISAATIO	24
3.1 Sosialisatian käsite	24
3.2 Sosiaalistamisen mallit	25
4 NUOREN TILA KAUPUNKIKULTTUURISSA	29
4.1 Tilan merkitys nuorelle	34
4.2 Avoimen kaupunkitilan käytöt	36
4.3 Ei-toivotun porukoinnin käsite	38
4.4 Nuorisotyön ja ympäristösuunnittelijoiden haasteet	39
5 NUORET TOIMIJOINA	42
5.1 Lait nuorten osallisuudesta	42
5.2 Osallisuus ja osallistuminen	44
5.3 Nuorten mielenkiinto kunnalliseen vaikuttamiseen ja päätöksentekoon	46
5.4 Nuorten osallistuminen ympäristökansalaisina	48
5.5 Menetelmiä osallistaa nuoria ympäristösuunnitteluun	52
6 VAPAA-AIKA	55
6.1 Vapaa-ajan käsite	55
6.2 Nuorten vapaa-aika	57
7. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	63
7.1 Rajalla på Gränsen kauppakeskus	63
7.2 Tutkimusympäristö ja tutkimuksen kohderyhmä	63
7.3 Laadullinen tutkimus	64
7.4 Tutkimuksen eteneminen	65
7.5 Tutkimusmenetelmät	67
7.6 Perustelut tutkimusmenetelmälle	68
7.7 Tutkimuskysymykset ja aineiston analyysi	69
7.8 Aineiston luotettavuus ja pätevyys	71
8 TUTKIMUSTULOKSET	73
8.1 Tulokset nuorten vapaa-ajan viettämisestä kauppakeskus Rajalla på Gränsenillä	73
9 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU	83
10 POHDINTA	90
LÄHTEET	93

LIITTEET	97
Liite 1 Tutkimusluvan saatekirje	97
Liite 2 Tutkimuslupahakemus	99
Liite 3 Tutkimusluvan saatekirje vanhemmille	101
Liite 5 Haastattelukysymykset	104

1 JOHDANTO

Tutkin työssäni miksi torniolaiset nuoret viettävät aikaansa kauppakeskus Rajalla på Gränsenillä, tarvitsevatko he luvan vanhemmiltansa ja tietävätkö heidän vanhempansa missä heidän nuorensa ovat. Tutkin mitä nuoret kauppakeskuksessa tekevät ja mitä palveluita, toimintoja ja vaikuttamisen mahdollisuuksia he kauppakeskukseen haluaisivat. Selvitän mitä vaikutuksia kauppakeskuksessa vietetyllä ajalla on nuoren koulunkäyntiin, harrastuksiin ja kaverisuhteisiin. Tutkin miten nuoret määrittelevät häiriökäyttäytymisen ja ovatko he huomanneet sellaista kauppakeskuksessa.

Nuorille on tärkeää tavata toisiaan ja nuorten vapaa-ajan viettoon annetuilla tiloilla, mahdollisuuksilla ja ohjauksella voidaan vaikuttaa nuorten aikuistumiseen. Vapaa-ajan viettotavoilla on nuorille erityinen merkitys, sillä ne vaikuttavat ystävyysuhteiden ja verkostojen luomiseen, oman identiteetin kehittämiseen, sukupuoli-identiteetin muodostamiseen, vanhemmista irrottautumiseen ja aikuistumiseen, ammattiin oppimiseen sekä oman arvomaailman ja maailmankuvan rakentamiseen. (Helve 2009, 252.)

Rajalla på Gränsen kauppakeskuksessa on paljon nuorisoa varsinkin iltaisin viettämässä aikaansa. Miksi nuoret ovat kauppakeskuksessa ja mitä he siellä tekevät? Kauppakeskuksessa on esiintynyt jonkin verran myös häiriökäyttäytymistä niin talon henkilökuntaa, asiakkaita kuin yhteisiä tiloja kohtaan. Häiriökäyttäytymisestä ja ei-toivotusta oleskelusta ollaan monta eri mieltä ja asia on noussut paikallislehdissäkin esille. Aiheesta ei ole tehty aikaisemmin tutkimusta ja kauppakeskuskäyttäytymistä on tutkittu harvinaisen vähän. Päätin tarttua aiheeseen ja tehdä siitä tutkimuksen. Tutkimukseni tuo esille myös mahdollisia kehittämissuhteita, joita voidaan suunnata myöhemmin kauppakeskuksessa aikaansa viettäville ja käyville nuorille. Ovathan nuoretkin potentiaalista asiakaskuntaa ja mahdollinen häiriökäyttäytyminen vähenee kun nuorilla on tekemistä.

Käsittelen opinnäytetyössäni nuoruuden historiaa, määritelmää, kasvua ja sen vaiheita. Nuoruusiän kehitystehtävissä avaan fyysisen, kognitiivisen, persoonallisuuden ja sosiaalisen kehityksen vaiheet. Käsittelen myös nuoruusiän kriisit kappaleessa ihmissuhde- ja identiteettikriisit. Kappaleessa socialisaatio avaan socialisaation käsitteen ja kerron sosiaalistamisen malleista. Käsittelen nuoren tilaa kaupunkikulttuurissa ja tuon esille esimerkkejä Suomen muista kauppakeskuksissa olevista nuorista. On tärkeää, että nuoret pääsisivät mukaan suunnittelemaan tiloja, joissa he viettävät aikaansa. Nuoret toimijoina käsittelen erityisesti nuorten osallisuutta ja osallistumista, mielenkiintoa kunnalliseen vaikuttamiseen ja päätöksentekoon sekä osallistumista ympäristökansalaisena. Vapaa-aika kappaleessa määrittelen vapaa-ajan käsitteen ja avaan nuorten vapaa-ajan sisältöä erityisesti kauppakeskuskansalaisena. Tutkimuksen toteutus kappaleessa kerron tutkimuksen etenemisestä, vaiheista sekä tutkimustuloksista ja sen johtopäätöksistä.

2 NUORUUDEN HISTORIA

Modernin nuoruuden keksijäksi nimetään usein 1700-luvulla elänyt ranskalainen valistusfilosofi Jean-Jacques Rousseau, joka eritteli klassikoksi muodostuneessa kasvatuksellisessa teoksessaan *Émile* (1762, suom. 1905) ikäkausia ja määritteli nuoruuden erityisyyttä. (Aapola & Kaarninen 2003, 87-88.)

On kuitenkin ilmeistä, että lapsuus ja nuoruus elämänvaiheena on tunnustettu huomattavasti varhemmin: jo antiikin Kreikassa esitettiin ajatuksia nuoruuden erityislaadusta ja kasvatustieteistä nuorille ylhäisöpojille. Nykymuotoisen nuoruuden kehkeytyminen erityiseksi ikävaiheeksi ja laajentuminen koskemaan myös niin sanottuja tavallisia nuoria on kytköksissä suuriin yhteiskunnallisiin prosesseihin, kuten muutokseen talouselämän, perhe-elämän, koulutuksen ja lääketieteen alueella. (Aapola & Kaarninen 2003, 88.) Nykypäivänä kohtalaisen itsestään selvältä tuntuva käsite murrosikä on suomen kielessä verrattain uusi. Sen on ilmeisesti luonut kasvatustieteilijä Aksel Rafael Rosenqvist (myöh. Kurki) vuonna 1915 ilmestyneeseen teokseen *Murrosikä ja kasvatus*. Sielutieteellinen ja kokeelliskasvatustieteellinen tutkimus. (Aapola & Kaarninen 2003, 88.)

Suomalaisissa nuorisotutkimuksissa nuorison synnyn ja nuoruuden historian alun on nähty sijoittuvan lähinnä vuoden 1950-luvun äänilevyteollisuuden syntyvaiheeseen. Siitä alkoi kevyen musiikin kulutuksen kasvu, joka puolestaan aiheutti nuorisokulttuurin nousun. Nuoruuden ja nuorison synty on myös ajoitettu modernin, teollisen yhteiskunnan alkuvaiheisiin. Teollistuminen aiheutti muuttoaallon maalta kaupunkiin, jolloin muodostui samalla uusi yhteiskuntaluokka, työväestö. Tämän yhteiskuntamurroksen alkuvaiheessa lapsityövoiman eli alle 15-vuotiaiden käyttäminen teollisuustyössä yleistyi. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 2003, 29.)

Pian kuitenkin lasten ja nuorten käyttäytymistä raskaassa ja vaarallisessa teollisuustyössä alettiin arvostella, ja vuonna 1889 annettiin asetus, jonka mukaan alle 12-vuotiaat eivät saaneet tehdä työtä lainkaan ja alle 15-vuotiaiden työ oli luvanvaraista ja työaika enintään kuusi tuntia. Nämä työsuojelun asettamat rajoitukset määrittivät nyt ensimmäisen kerran lakisääteisesti, kuka oli lapsi ja kuka nuori. Työsuojeluasetus rajoitti lasten ja nuorten osallistumista teollisuustyöhön ja lisäsi näin nuorten vapaa-aikaa. (Aaltonen ym. 2003, 29.)

Tämän päivän nuori elää muutoksia täynnä olevassa yhteiskunnassa, jota sosiologit kutsuvat jälkimoderniksi tai myöhäismoderniksi yhteiskunnaksi. Myöhäismoderni yhteiskunta tarjoaa ennennäkemättömiä mahdollisuuksia nuorelle, mutta toisaalta myös lukuisia riskejä ja uhkakuvia. Jälkimodernin yhteiskunnan riskejä ei aina voida edes havaita, eivätkä ne kohdistu selkeästi tiettyihin ihmisryhmiin; esimerkiksi ilman saastuminen ja ydinkatastrofi uhkaavat kaikkien turvallisuutta. (Aaltonen ym. 2003, 40.)

Modernisaation taustalla on myös voimakas yksilöllistymiskehitys, johon sisältyy kolme keskeistä asiaa: yksilön työuran merkityksen korostuminen, ydinperheen merkityksen väheneminen ja valinnanvapauksien lisääntyminen. Yksilöllistymiskehityksen edetessä riippuvuus muista ihmisistä vähenee, mutta tilalle tulee entistä voimakkaampi riippuvuus palkkatuloista ja kulutuksesta, samalla elämänhallinnasta tulee yhä monimutkaisempaa. (Aaltonen ym. 2003, 40.) Nuoruudeksi nimitettävä ajanjakso on tällä vuosisadalla pidentynyt molemmista päistään, koska toisaalta nuorten fyysinen kehitys on jatkuvasti aikaistunut parantuneiden ravitsemusolojen vuoksi ja toisaalta opiskelua jatketaan pidempään kuin aiemmin. Taloudellisen itsenäisyyden saavuttaminen on nykypäivän nuorelle yhä pidempi ja monimutkaisempi prosessi. (Aapola 1999, 34.)

Myöhäismodernissa yhteiskunnassa elinikäinen oppiminen on keskeistä. Moni joutuu kenties hankkimaan useampia koulutuksia, ja koko elämän mittainen opiskelu on itsestään selvyys. Työssäolo- ja opiskeluaikat vuorottelevat; nykynuoren työura koostuu useimmiten erilaisista pätkätöistä. Itsensä työllistäminen ja oman osaamisen markkinointi korostuvat. Tämä asettaa nuorille ja nuorten kanssa työskenteleville uudenlaisia haasteita. (Aaltonen ym. 2003, 40-41.)

2.1 Nuoruuden määritelmä

Nuoruus on erityinen elämänvaihe, jonka pituus vaihtelee yksilöittäin ja kulttuureittain. Myös eri aikoina eletty nuoruus on erilainen ja näin ollen nuoruuden käsite saa erilaisia merkityssisältöjä eri aikoina. (Aaltonen ym. 2003, 13.) Niin valta- kuin alakulttuuritkin vaikuttavat siihen, millaiseksi vaiheeksi nuoruus katsotaan ja miten se määritellään. Toisissa kulttuureissa nuoruutta ihannoidaan, mutta toisissa se on enemmän aikuisuuteen ja siihen liittyvien rooleihin valmistautumista. Käsitteet nuoruudesta ja sen kestosta vaihtelevat kulttuureittain. (Kronqvist, Pulkkinen 2007,166.) Lämsän (1999) mielestä sekä lapsuus ja että nuoruus ikäkausia kuvaavina käsitteinä ovat liukuvia. Ne määräytyvät aina tietyssä kulttuurisessa, historiallisessa ja yhteiskunnallisessa tilanteessa. Kun vielä pari pari vuosikymmentä sitten nuoriin kuuluivat lähinnä 15-vuotta täyttäneet, niin nykyisin nuoria ovat 12-vuotiaat. Jopa jotkut seitsemänvuotiaat näyttävät liikkuvan ainakin osittain pikemminkin nuoruuden kuin lapsuuden maailmassa. Kyse ei ole kuitenkaan siitä, että lapset kehittyisivät biologisesti nykyisin sen nopeammin kuin ennenkään. Lämsä perustelee tätä ikärajojen hämärtymistä sillä, että nuoruus ikään kuin venyy kulttuurisesti lapsuuteen päin. (Kaivola & Rikkinen 2003,36.)

Nuoruutta voidaan lähestyä eri näkökulmista, ja kullakin nuoruutta tutkivalla tieteenalalla on oma käsityksensä nuoruudesta. Lääketieteellinen näkökulma korostaa fyysisistä kypsymistä aikuisuuteen. Psykologiassa nuoruutta määritellään usein elämänvaiheteorioiden avulla. Kasvatustieteessä lähestytään nuoruutta oppimisen ja oppimisympäristön näkökulmasta sekä korostetaan kasvattajan, esimerkiksi vanhempien ja opettajan, roolia. Yhteiskuntatieteissä tutkimuksen kohteena on yleensä nuorten päihteiden käyttö. Hoitotieteessä painotetaan nuoren voimavarojen ja toimintakyvyn merkitystä hyvinvoinnin saavuttamisessa ja edistämisessä. Monet teorioista jättävät niukalle huomiolle nuoruuden subjektiivisen luonteen. Huomiota kiinnitetään nuoruuden erilaisiin tapahtumiin, ikään, elämänvaiheisiin ja muutoksiin itsessä ja suhteessa ympäristöön. (Aaltonen ym. 2003, 13-14.)

Nuoruusikä on siirtymä aikaa lapsuudesta aikuisuuteen. Kehityskulkua vievät eteenpäin monet muutokset, joista osa liittyy fyysiseen kasvuun, osa ajattelun kehittymiseen ja osa taas sosiaalsiin tekijöihin lähimpien ihmisten odotuksista aina yhteiskunnan rakenteisiin. Nuori ei ole kuitenkaan ole vain oman fyysisen kasvunsa ja sosiaalisten tekijöiden armoilla vaan yhä etenevässä määrin ohjaa itse omaa kehitystään. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen, Ruoppila 2006, 124.) Nuoruudella tarkoitetaan elämänvaihetta, ja nuorisolla tarkoitetaan tavallisimmin sukupolvea, joka elää tietyssä ajassa ja yhteiskunnassa kyseistä elämänvaihetta (Aaltonen ym. 2003, 14).

Nuoren kasvuun ja kehitykseen vaikuttaa kypsyminen, jonka taustalla on perimä, ja ympäristö (fyysinen, psyykkinen ja kulttuuriympäristö) sekä nuoren oma aktiivisuus. Nuorilla voi olla perinnöllisiä vahvuuksia, jotka voivat muotoutua lahjakkuudeksi oman aktiivisuuden ja ympäristön tuen vaikutuksesta. Nuoren lahjakkuus ilmenee eri tavoin, esimerkiksi älyllisinä suorituksina kuten matemaattisena lahjakkuutena ja luovuutena esimerkiksi musikaalisuutena, mutta yhä enemmän arvostetaan myös sosiaalista kyvykkyyttä ja tunneälyä. Omaa aktiivisuuttaan nuori osoittaa muun muassa asettamalla itselleen tärkeitä tavoitteita myöhempää elämää varten. (Aaltonen ym. 2003, 15.) Nuoren kasvua ja kehitystä tulee tukea siten, että hän saa osakseen rakkaudesta, ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Nuoren tulee myös itsenäistyä ja irrottautua vähitellen kasvuympäristöstään itsenäiseen elämään. Tämä kehitysprosessi on ajoittain kivuliastakin tasapainoilua vapauden ja vastuun sekä turvallisten rajojen välillä. Nuori tarvitsee muuttuvan kehonsa ja epävarman minänsä tueksi aikuista läheleensä. Aikuisen tehtävä on auttaa nuorta oivaltamaan omat vahvat puolensa ja löytämään näin itseluottamusta onnistumisen kokemusten kautta. (Aaltonen ym. 2003, 15.)

Nuoruusiän kehitys vaatii runsaasti voimavaroja. Häiriö kehityksen jollakin alueella vaikuttaa nuoren elämään kokonaisvaltaisesti. Nuoruusiän kehitys muovaa nuoresta aikuisen, ja nuorten kanssa toimivien tulee ymmärtää tätä kehitystä syvällisesti voidakseen tukea heitä. (Aaltonen ym. 2003, 16.)

2.2 Nuoruuden vaiheet

Nuoruutta on vaikea määritellä tarkalleen tiettyyn ikään kuuluvaksi. Jokainen nuori kehittyy hieman eri tahdissa ja eri tavalla. Nuoruuden alkaminen on helpompaa määrittellä kuin sen loppuminen. Yleisesti katsotaan, että nuoruus alkaa biologisista muutoksista, puberteetista. Sosiaalinen kehitysikin muotoutuu nuoruuden alkuvaiheissa usein samalla tavalla. Persoonallisuuden kehitys on erityisen vaikea jakaa selkeiksi vaiheiksi. Yksilölliset erot ovat suuret, erityisesti myöhäisnuoruudessa. (Aaltonen ym. 2003, 18.) Hägglundin, Pylkkäsen & Taipaleen (1987) mukaan nuoruus voidaan jakaa kolmeen jaksoon: nuoruusiän varhais-, keski- ja loppuvaiheeseen. Nuoruusiän varhaisvaihe ajoittuu 13-16 ikävuosiin. Nuoruusiän keskivaihe on 16-19-vuotiaana ja loppuvaihe 19-20/25-vuotiaana. (Dunderfelt 1999, 92-93.) Pulkkinen (1996) jaottelee kuitenkin nuoruusiän sekä biologisen että henkisen kehityksen perusteella pari vuotta kestäviin ikävaiheisiin seuraavasti: esinuoruus 11-13-vuotiaat, varhaisnuoruus noin 13-15-vuotiaat, keskinuoruus 15-18-vuotiaat, myöhäisnuoruus 18-20-vuotiaat. Noin 21-vuotiaana saavutetaan jälkinuoruus tai varhaisaikuisuus, mikä merkitsee sitä, että fyysinen kypsyys on saavutettu, mutta henkinen kypsyminen jatkuu. (Kaivola & Rikkinen 2003, 36.)

Hägglundin, Pylkkäsen & Taipaleen (1987) mukaan nuoruusiän varhaisvaiheessa noin 13 -16-vuotiaana on ihmissuhteiden kriisi ja jolloin alkaa varsinainen biologinen murrosikä sekä ilmenee protestointia vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan. Nuori sitoo myös uusia ystävyys-suhteita ikätovereiden kanssa. Nuoruusiän keskivaiheilla noin 16 -19-vuotiaana on identiteettikriisi ja jolloin nuori samaistuu ja ihastuu erinäisiin asioihin ja ihmisiin. Nuoren minäkokemus selkiintyy ja tapahtuu omien rajojen kokeilua sekä sidotaan syvällisiä ihmissuhteita. Nuoruusiän loppuvaiheessa 19 -20/25-vuotiaana tapahtuu ideologinen kriisi ja alkaa seestymisen vaihe. Nuori pohtii omaa asemaansa maailmassa ja aloittaa itsenäisen elämän. (Dunderfelt 1999, 92-93.)

Useimmiten nuoruus jaetaan kolmeen eri vaiheeseen: varhaisnuoruuteen noin 11 - 14-vuotiaana, keskinuoruuteen noin 14 -18-vuotiaana ja myöhäisnuoruuteen noin 19 -25-vuotiaana. Varhaisnuoruudesta käytetään myös nimikettä murrosikä, koska silloin nuoren biologiset muutokset ovat suurimmassa murroksessa. Psykososiaalisella alueella merkittäviä asioita varhaisnuoruudessa ovat kapinointi vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan sekä ystävyysuhteiden luominen ikätovereiden kanssa. Keskinuoruudessa painottuvat usein identiteettikysymykset ja pyrkimys selkeyttää minäkokemuksia. Myöhäisnuoruudessa identiteettiin liittyvät kysymykset laajenevat ja nuori pohtii ideologisia teemoja sekä omaa asemaansa maailmassa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 166-167.)

2.3 Nuoruusiän kehitystehtävät

Havighurstin (1972) kehitystehtävät ovat haasteita, joiden kohtaaminen ja joista selviytyminen mahdollistaa yksilön kehittymisen ja siirtymisen seuraavaan elämäntapaan. Nuoruuden kehitystehtäväksi Havighurst määrittelee: saavuttaa uusi ja kypsempi suhde molempiin sukupuoliin, löytää itselleen maskuliininen tai feminiininen rooli, hyväksyä oma fyysinen ulkonäkönsä ja oppia käyttämään ruumistaan tarkoituksenmukaisesti. Saavuttaa tunne-elämässä itsenäisyys vanhempiin ja muihin aikuisiin nähden, valmistautua avioliittoon ja perhe-elämään, ottaa vastuuta taloudellisista seikoista. Sekä kehittää maailmankatsomus, arvomaailma ja moraalit, joiden mukaan voi ohjata omaa elämäänsä ja pyrkiä ja päästä sosiaalisesti vastuulliseen käyttäytymiseen. (Dunderfelt 1999, 94-95 ; Nurmi 1998, 259.)

Pelkkien kehitystehtävien luetteleminen on kuitenkin yksipuolista, jokainen yksilö pyrkii myös itse asettamaan tavoitteita elämälleen tiedostetusti ja tiedostamattaan. Yksilö itse luo siis omalle elämälleen haasteita. Jokainen, niin nuorikin, sitoutuu paremmin tavoitteisiin, jos hän saa muokata niitä yhdessä ympäristönsä kanssa itselleen sopiviksi. (Aaltonen ym. 2003, 19.)

Vaikka Havighurstin teoria syntyi 1940-luvulla Yhdysvalloissa, näyttävät hänen kuvaamansa kehitystehtävien teemat sopivan yllättävän hyvin vielä nykypäivän suomalaiseen tilanteeseen. Myöhemmin monet tutkijat ovat kehittäneet eteenpäin Havighurstin elämänkaariteoriaa. He ovat lähinnä täydentäneet hänen teoriaansa käsitteillä, jotka kuvaavat muita ympäristön ulottuvuuksia kuin normatiivisia odotuksia. Ikää n liittyviä muutoksia yksilön ympäristössä on kuvattu esimerkiksi erilaisina rooli-siirtoinä. Tästä tyypillinen esimerkki voisi olla vanhemmaksi tulo. Toinen samantapainen käsite on ikään liittyvät rajoitteet: mikä tietyn ikäiselle on sallittua ja mikä paheksuttua tai kiellettyä. (Nurmi 1998, 259.)

2.3.1 Fyysinen ja motorinen kehitys

Fyysiseen kehitykseen kuuluvat kasvu ja motorinen kehitys; nuoren kohdalla merkittäviä asioita fyysisen kasvun ja kehittymisen lisäksi ovat erityisesti puberteettikehitys ja siihen liittyvät hormonaaliset muutokset. Murrosiän fyysinen kasvu ja kehitys ovat yksilöllisiä ja siihen vaikuttaa perimä. (Aaltonen ym. 2003, 51-52.) Murrosiän alkaessa sukupuolirauhasiin vaikuttava hormonien erityis lisääntyy ja kasvuhormonin erityis muuttuu. Nuori kasvaa murrosiässä fyysisesti yhtä nopeasti kuin varhaislapsuudessa ja kehittyä vähitellen sukukypsäksi naiseksi tai mieheksi. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 167.)

Puberteetti on näkyvimpiä biologisia ja sosiaalisia muutoksia ihmisen elämässä. Se alkaa aivojen neuroendokriinisinä ja hormonaalisina muutoksina, jatkuu monimuotoisena kasvuna ja ruumiinrakenteen kehityksenä ja päättyä lisääntymiskykyisyyden saavuttamiseen. (Nurmi 2006, 126.)

Murrosikään liittyy joidenkin vuosien mittainen kasvupyrähdys, joka ajoittuu tytöillä ja pojilla hieman eri ikävuosiin. Pituuskasvun lisäksi pojille kasvaa enemmän lihasmassaa kuin tytöille. Hormonaalisten muutosten mukana keho alkaa kehittyä, sukupuolielimet kasvavat, lantio pyöristyy ja paino lisääntyy.

Tytöillä kuukautiset alkavat keskimäärin 13-vuoden iässä ja sukukypsyys saavutetaan vähitellen. Poikien puberteettiin kuuluu kivesten ja peniksen kehittyminen, siemensyöksyjen alkaminen ja äänenmurros. Pojat ovat sukukypsiä heti siemensyöksyjen alkamisen jälkeen. Puberteetin aikana kainalo- ja häpykarvoitus kehittyy ja hieneritys lisääntyy sekä tytöillä että pojilla. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 167-168.) Nuorelle oman kehon muuttuminen ja heräävät seksuaaliset tarpeet saattavat tuntua hämmentäviltä, ja tuntemukset voivat vaihdella häpeästä itseihailuun. Nuori alkaa yhdistää muuttuvaa ulkomuotoaan ja seksuaalisesti toimivaa kehoaan osaksi aiempaa käsitystä itsestä. Nuori seuraa kehonsa kehitystä tarkkaan ja on usein hyvinkin huolestunut niistä havainnoista, joita hän tekee ruumiissaan. Tyytymättömyys omaa ulkomuotoa kohtaan on useimmiten hetkellistä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 168.)

Naiseksi ja mieheksi kasvaminen ei ole ainoastaan fyysistä kehitystä vaan myös persoonallisuuden kehitystä. Suhde omaan kehoon on osa minäkuvaa ja itsekäsitystä. Se vaikuttaa itsetuntoon myönteisesti tai kielteisesti sen mukaan, miten nuori ulkomuotonsa kokee. Kokemus oman kehon kypsytydestä tai omasta fyysisestä vetovoimasta on myös osa identiteetin kehitystä. Seksuaalisuuteen liittyy fyysisen ja psyykkisen ulottuvuuden lisäksi myös sosiaalinen ulottuvuus. On tärkeää, että nuori voisi kohdata seksuaalisuutensa omalla tavallaan silloin, kun hän on itse siihen valmis. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 168.)

Nuoruusvuosina tapahtuu paljon fysiologisia ja hormonaalisia muutoksia; samanaikaisesti osalla nuorista myös ongelmakäyttäytyminen lisääntyy. Yksi suosittu tutkimusaihe onkin ollut, voisivatko edelliset selittää jälkimmäisten syntyä. On esimerkiksi havaittu, että puberteetti-ikäisillä pojilla testosteronitasot ovat yhteydessä paitsi aggressiivisuuteen myös dominoivuuteen toveriryhmässä. Estrogeenitasojen on taas todettu liittyvän murrosikäisten tyttöjen aggressiivisuuteen. Samoin andrenaaliset androgeenit ovat tytöillä yhteydessä sekä ongelmakäyttäytymiseen että kielteisiin tunteisiin. Kovin suoraviivaisten johtopäätösten teko tulosten pohjalta onkin vielä enenaikaista. (Nurmi 2006, 126.)

2.3.2 Kognitiivinen kehitys

Nuoruusiän fyysiset ja neurologiset muutokset saavat yksilön jälleen herkäksi. Tunteet ja tuntemukset ovat yhteydessä nuoren kiinnostuksen kohteisiin ja motivoituneisuuteen. Nuori hahmottaa ja toimii korostuneesti tuntemustensa ja olojensa pohjalta. Joskus nuoren tapa ilmaista itseään saattaa olla raju ja ristiriitainen. Ristiriitojen taustalla on usein toiveita ja haaveita sekä epävarmuutta ja pelkoa. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 168-169.) Nuoruuteen kuuluu voimakasta aiemmin opitun kyseenalaistamista ja kriittistä tarkastelua. Nuoruus on aikaa, jolloin yksilö rakentaa aktiivisesti omaa ajattelumaailmaansa eli oman elämänsä palapeliä. Hän tekee ymmärrettäväksi sitä, mitä hän aiemmin on oppinut, ja suuntautuu sen pohjalta tulevaan. Hän samalla kehittää myös ongelmanratkaisukykyään. Nuori on myös herkkä ja altis erilaisille uusille asioille. Erilaiset aatevirtaukset ja ideologiat kiinnostavat ja tarjoavat tapoja hahmottaa maailmaa. Nuoren minäihanteet ja yliminä kehittyvät, ja ne tarvitsevat aineksia. Nuori etsii vastauksia erilaisista aatteista, politiikasta ja uskonnosta. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 169-170.)

Fysiologiset ja kehon rakenteen muutokset vaikuttavat myös nuoren käsitykseen omasta itsestään: nuoren minäkuva muuttuu. Minäkuvan muutoksille luovat pohjaa esimerkiksi nopea kasvu ja aikuisen habituksen kehittyminen. Samalla tapaa puberteetti heijastuu siihen, miten muut ihmiset havaitsevat nuoren ja miten he häneen reagoivat. Puberteetin saavuttaminen muuttaa nuoren sosiaalista kehitysympäristöä. (Nurmi 2006, 128.)

Nuoren ajattelua on joskus kuvattu termillä nuoruuden egosentrismi (minäkeskeisyys), jolla tarkoitetaan sitä, että nuoren maailmankuva keskittyy vahvasti oman itsensä ympärille. Ajattelun kehittyneisyys mahdollistaa sen, että nuori pystyy miettimään, mitä muut ajattelevat hänestä. Nuoruuden egosentrismi johtaa usein siihen, että nuori on kriittinen auktoriteettihahmoja kohtaan, hänen on vaikeaa kestää kritiikkiä ja hän helposti löytää toisista vikoja.

Egosentrismien vuoksi nuoret olettavat, että muut kiinnittävät heihin paljon huomiota. Nuoruuden egosentrismi liittyy myös toiseen ajattelun piirteeseen: oletukseen siitä, että hänen kokemuksensa ovat ainutlaatuisia ja vain hänelle tapahtuneita. Tätä kutsutaan henkilötarinaksi. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 170.)

Keskeisiä nuoren minäkuvaa määrittäviä tekijöitä ovat muiden ihmisten palaute esimerkiksi ulkonäöstä, ikätoverien hyväksyntä sekä koulu- ja urheilumenestys. Samoin erilaisten siirtymien, kuten ala-asteelta yläasteelle siirtymän, ja stressaavien elämäntapahtumien on havaittu vaikuttavan nuorten minäkäsitykseen. (Nurmi 2006, 143.)

Jean Piaget lapsen ja nuoren kognitiivisen kehityksen tutkimuksen isä katsoi, että nuori saavuttaa ajattelun ja viimeisen ja ylimmän kehitysvaiheen muodollisten operaatioiden vaiheen jo 11-15-vuotiaana. Nuori siis saavuttaa aikuisen ajattelulle tyypilliset päättelymuodot. Nuori vapautuu konkreettisesta ajattelusta ja kykenee abstraktien käsitteiden joustavan käyttöön. Hän kykenee loogiseen ajatteluun ja osaa tehdä erilaisia johtopäätöksiä. Hän kykenee rakentamaan teorioita ja alkaa näin ollen kiinnostua filosofisista ja uskonnollisista kysymyksistä. (Aaltonen ym 2003, 61.)

Piaget oli aluksi sitä mieltä, ettei yksilön ajattelun tasossa tapahdu 15. ikävuoden jälkeen laadullisia muutoksia. Ihminen tosin omaksuu tuolloin vielä uutta tietoa ja uusia ajatusmalleja, mutta hänen ajattelussaan ei enää tapahdu varsinaisia suuria ajattelun muutoksia ja mullistuksia. Myöhemmin Piaget tuli tulokseen, että muodollisten operaatioiden vaihe saattaisikin kehittyä erityisesti 15-20- vuoden iässä. Nykyisin ollaan sitä mieltä, että ajattelu muuttuu laadullisesti läpi elämän. (Kronqvist & Pulkkinen 2007,171.)

Ajattelun muuttuminen abstraktimmaksi ja yleistävämmäksi varhaisnuoruuden kuluessa selittää monia laajempia, esimerkiksi minäkuva, maailmankuvaa, moraalialia ja tulevaisuuden suunnittelua koskevia muutoksia nuoren kehityksessä (Nurmi 2006, 128).

2.3.3 Persoonallisuuden kehitys

Nuoruuden persoonallisuuden kehityksessä puhutaan usein identiteetin etsimisestä. Identiteetti-termi viittaa yksilön kokemaan jatkuvaan samankaltaisuuden tunteeseen itseään kohtaan sekä ainutlaatuisuuden ja erilaisuuden kokemukseen suhteessa toisiin. Identiteetti voidaan jakaa persoonalliseen identiteettiin ja sosiaaliseen identiteettiin. Edellinen viittaa yksilöllisesti koettavaan ajallisesti jatkuvaan samanlaisuuteen ja ainutlaatuisuuteen. Jälkimmäinen puolestaan viittaa samaistumiseen johonkin sosiaaliseen ryhmään, kuten harrastus- tai ystäväryhmään, josta tulee tärkeä osa yksilön kokonaisidentiteettiä. Voidaan myös puhua kulttuuri-identiteetistä tai etnisestä identiteetistä osana sosiaalista identiteettiä. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 172.)

Persoonallisuuden muotoutumista on kuvattu lukuisin eri tavoin. Piirreteoreettinen näkemys korostaa, että yksilön ominaisuudet ovat pääasiallisesti tai kokonaan perittyjä. Puhdas lääketieteellinen näkökulma ihmiseen saattaa myös korostaa yksipuolisesti biologisten tekijöiden vaikutusta yksilön persoonallisuuteen. Behavioristiset näkemykset painottavat ympäristöstä saatavan palautteen kuten rangaistusten ja palkkioiden merkitystä sekä mallioppimisen vaikutusta kehityksessä. (Aaltonen ym. 2003, 75-76.)

Margaret Mahler (1975) ja Daniel Stern (1985, 1992) painottavat myös ympäristötekijöiden esimerkiksi läheisten ihmissuhteiden merkitystä kasvun ja kehityksen muokkaajina. Daniel Stern käyttää termiä kiintymysjärjestelmä kuvaamaan pienen lapsen ja hänen ensisijaisen hoitajansa suhdetta.

Tästä turvallisuutta luovasta suhteesta lapsi irrottautuu vähitellen ja muokkaa aktiivisesti omaa itsenäistä persoonaansa. Margaret Mahler kuvaa tätä irrottautumista termillä separaatio-individuaatio-prosessi. (Aaltonen ym.2003, 76.)

Myös Sigmund Freud (1971) ja Erik H. Erikson (1982) ovat pitäneet lapsen varhaiskehitystä merkittävänä aikana persoonallisuuden kehityksessä. Psykoanalyttisesta ajattelusta lähtevät teoriat korostavatkin, että johdonmukainen ja turvallinen ympäristö luo lapselle hyvän perustan elämän muihin vaiheisiin. Jos lapsen varhaislapsuus ei etene suotuisassa ympäristössä, on hänen vaikea hallita elämäänsä itsenäisesti ja rakentavasti myöhemmissä elämänvaiheissaan, kuten nuoruudessa. (Aaltonen ym. 2003, 76.)

2.3.4 Sosiaalinen kehitys

Nuoruuden aikana tapahtuvat fyysiset ja psyykkiset muutokset näkyvät myös nuorten ihmissuhteissa. Nuorten suhteet vanhempiin alkavat etäännyä, kun taas ystävyys-suhteista tulee yhä tärkeämpiä. Tämä ilmentää nuoruusiässä korostuvaa tarvetta itsenäisyyteen ja yksityisyyteen. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 181.)

Sosialisaatio tarkoittaa kehitysprosessia, jonka kuluessa ihminen omaksuu yhteiskuntansa arvot, normit ja käyttäytymismallit ja siten oppii täyttämään sosiaalisen ympäristönsä vaatimukset. Hän sopeutuu ympäröivään todellisuuteen opittuaan sen pelisäännöt. Sosialisaatio edellyttää, että pienellä lapsella on samaistumisen kohde, jonka käyttäytymisen, asenteet, ja arvot hän voi omaksua itselleen. Kehityksen myötä lapselle vähitellen syntyy sisäinen kontrolli, hän alkaa itse kontrolloida omaa käyttäytymistään eikä enää ole riippuvainen auktoriteetista. Kulttuuri säätelee, millainen sosiaalinen käyttäytyminen kussakin iässä on hyväksyttävää ja millainen ei. (Aaltonen ym. 2003, 85.)

Ihminen saa eväät sosiaaliseen maailmaan lapsuuden kasvuympäristöstään. Varhaiset ihmissuhteet vaikuttavat paljon siihen, miten ihminen myöhemmin kohtaa muita ihmisiä ja millaiseksi muotoutuu hänen kokemuksensa sosiaalisesta maailmasta. Nuoruusiän kehityshaasteita ovat muun muassa parisuhdetaitojen opettelu, emotionaalisen riippuvuuden kasvattajista väheneminen, valmistautuminen työelämään ja pysyvämpään parisuhteeseen sekä yhteiskunnallisesti vastuuta ottavan käyttäytymisen muotoutuminen. (Aaltonen ym. 2003, 85.)

Tämän päivän nuorista enemmistö on jo lapsuudessaan sosiaalistunut maailmaan, jonka perustana ovat kaupunki, kulttuuriteollisuus ja kansainvälisyys. Monet aikaisemmin velvoittaneet traditiot ja normistot ovat muuttuneet sopimuksenvaraisiksi. Perinteiset auktoriteetit ovat korvautuneet eri alojen asiantuntijoilla. Myös erilaiset itsensä löytämiseen liittyvät pyrkimykset korostuvat. Isovanhemmat, pihapiirin ja kylänraitin ovat korvanneet sähköiset mediat ja kulutus. Entistä tärkeämmäksi on tullut myös tavaroiden, kokemusten ja palveluiden kulutus. Tästä käytetään myös nimitystä konsumeristinen sosialisaatio. (Aaltonen ym. 2003, 85-86.) Perheen ja koulun rinnalle ilmaantuneet nuorisokulttuurit ja vapaa-ajan harrastukset tarjoavat nuorille uusia mahdollisuuksia nähdä ja tulkita elämäänsä (Aaltonen ym. 2003, 86).

2.4 Nuoruusiän kriisit

Nuoruutta kuvattiin aiemmin psykologisessa kirjallisuudessa kriisien ja myllerrysten ajaksi, millaisena se varmasti monille nuorten vanhemmille näyttäytyykin. Yhtäältä nuorisokulttuurit uusiutuvat; toisaalta vanhempien oma ajattelu muuttuu vuosien karttuessa. Näiden muutosten vuoksi nuorten toiminta voi näyttää vanhemmista oudolta ja pelottavalta. Uudempi tutkimustieto kuitenkin osoittaa, että valtaosa nuorista ei käy läpi mitään erityistä kriisiä vaan kehitys on enemmänkin jatkuvaa ja asteittaista - jopa ennustettavaa. (Nurmi 2006, 124.)

2.4.1 Ihmissuhdekriisit

Murrosikäisen nuoren ja hänen vanhempiansa välisille suhteille on ominaista konfliktien lisääntyminen. Samalla kun nuoren tarve irrottautua vanhemmistaan kasvaa, hänen kognitiivisten kykyjensä kehittyminen lisää hänen taitojaan pohtia ihmissuhteita ja hänestä tulee koko ajan kriittisempi. Nuoren tunteet vanhempiaan kohtaan muuttuvat ristiriitaisemmiksi, ja hänen emotionaalinen suhteensa heihin muuttuu. Tämä ilmenee esimerkiksi erimielisyyksinä ja lisääntyvinä riitoina vanhempien kanssa. Riidat liittyvät usein kysymyksiin vapauksista ja rajoista. Samalla ystävien merkitys kokemusten jakajina korostuu. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 181.)

Nuoren ja vanhempien välisillä konflikteilla on kaksi merkitystä: ne edistävät nuoren itsenäisyyden ja identiteetin kehittymistä ja kertovat muille perheenjäsenille nuoren muuttuvista tarpeista ja odotuksista. Myöhemmin nuoren suhteet vanhempiin muuttuvat kahden aikuisen välisiksi ja usein myönteisemmiksi ja vastavuoroisemmiksi. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 181-182.)

2.4.2 Identiteettikriisi

Varhaiset nuoruutta koskevat teoriat esimerkiksi Erikson (1959) identiteettiteoria kuvaasi nuoruutta keskeisesti termillä kriisi ja sen ratkaiseminen. Myöhemmin monet edustavilla ja laajoilla aineistoilla tehdyt tutkimukset ovat taas osoittaneet, että valtaosa nuorista ei näyttäisi käyvän läpi mitään kriisivaihetta suhteessa itseensä ja vanhempiinsa, kehitys näyttäisi pikemminkin jatkuvalta. Toisaalta monet tilastolliset tosiasiat puoltavat jonkinlaista kriisitulkintaa nuoruudesta: esimerkiksi rikollisuus on ilmiö, joka lisääntyy voimakkaasti nuoruusvuosien aikana, mutta vähenee taas aikuisuuden kynnyksellä. Vaikka suuri osa nuorista varttuu aikuiseksi ilman näkyvää kuohuntaa, näyttää nuoruus muodostavan jonkinlaisen kehitysriskin ainakin joillekin yksilöille. (Nurmi 1998, 257-258 ; Nurmi 2006, 124-125.)

Erikson (1982) painottaa Freudin ja Mahlerin lailla lapsuuden merkitystä. Hän korostaa kuitenkin, että koko elämä on identiteetin rakentamista. (Aaltonen ym. 2003, 80.) Eriksonin teorian mukaan nuoruusiässä tavoitteena on saavuttaa eheytynyt minäidentiteetti. Nuori kohtaa tuolloin elämänsä viidennen kehityskriisin, jossa työstehtään minuuteen liittyviä olennaisia kysymyksiä, esimerkiksi seksuaali-identiteettiä sekä ideologista ja ammatillista identiteettiä. Nuori hakee rakkauden kohteita, mutta rakkaus on usein kaukorakkautta tai ystävyteen perustuvaa rakkautta, joka auttaa häntä peilaamaan omaa rooliaan parisuhteen toisena osapuolena. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 172.)

Nuoret kehittävät yhdessä omia ideologioitaan ja haluavat parantaa yhteiskuntaa. Nuoruudessa läpikäydyn kriisin kautta ihminen saavuttaa kyvyn uskollisuuteen eli kyvyn säilyttää läheiset merkittävät suhteet. Ellei nuori kykene kokemaan itseään riittävän eheäksi, hänen on Eriksonin mukaan erityisesti erilaisissa konflikteissa vaikeaa säilyttää lojaaliutensa toista ihmistä kohtaan ja siten myös säilyttää suhteita. Vaarana on roolidiffuusio eli identiteettiroolien hajaantuminen. (Kronqvist & Pulkkinen 2007, 173.)

Nuori ei kykene löytämään itselleen sopivaa identiteettiä. Hän ei löydä yhtenäistä ja tasapainoista minää, identiteetin integraatiota. Hän ei löydä itselleen sopivaa ammat- ti-identiteettiä, ja näin yhteiskuntaan sopeutuminen vaikeutuu. Hän ei näe oman toimintansa merkityksellisyyttä yhteiskunnassa. (Aaltonen ym. 2003, 80.)

Myöhemmin Marcia (1980) kehitti Eriksonin teoriaa eteenpäin. Hänen mukaansa identiteetin muodostumista nuoruuden kuluessa voidaan kuvata kaksivaiheisena tapahtumasarjana: (1) nuoret etsivät erilaisia vaihtoehtoja ja mahdollisuuksia, jotka liittyvät ammatinvalintaan, ideologiseen maailmankuvaan ja sukupuolirooleihin, (2) Tämän jälkeen he tekevät päätöksiä näillä elämänalueilla ja sitoutuvat joihinkin vaihtoehtoihin. Marcia kuvasi neljä erilaista identiteetin kehitystasoa sen mukaan, missä määrin nuoret ovat tutkineet eri vaihtoehtoja ja sitoutuneet niihin.

Hajautuneen identiteetin vaiheessa oleva nuori ei ole käynyt läpi etsintävaihetta eikä ole sitoutunut päätöksiinsä. Ajautujat eivät myöskään ole käyneet läpi etsintävaihetta vaikka ovatkin- esimerkiksi vanhempien roolimallien pohjalta- tehneet tulevaisuutta koskevat valintansa ja myös sitoutuneet niihin. Moratoriovaiheessa olevat nuoret ovat parhaillaan aktiivisesti etsimässä ja miettimässä tulevaisuuden valintoja vaikka eivät vielä olekaan tehneet sitovia päätöksiä. Identiteetin saavuttaneet taas ovat käyneet läpi henkilökohtaisen etsintävaiheen ja myös sitoutuneet omaa tulevaisuuttaan koskeviin ratkaisuihin. (Nurmi 1998, 262.)

Vaikka Marcian teoria on ollut varsin suosittu nuoruuden tutkijoiden keskuudessa, se sisältää monia ongelmia. Ensinnäkin nuorten identiteetin kehitys ei näyttäisi aina seuraavan kuvattua etenemistä kehitysvaiheesta toiseen. Toiseksi se ei ota huomioon sitä, että eri elämänvaiheet voivat painottua eri tavalla eri nuorten kehityksessä. Marcian teoria ei myöskään tarkastele kovin paljon sitä sosiaalista ympäristöä, jossa nuoren identiteetti kehittyy. (Nurmi 1998, 263.)

3 SOSIALISAATIO

Lernerin (1983) mukaan nuoruudessa yksilö kohtaa monia mahdollisuuksia ja haasteita, jotka myös muuttuvat nopeasti iän myötä. Nämä haasteet ja mahdollisuudet kanavoivat moni tavoin nuoren toimintaa, valintoja ja päätöksiä. Nuori kuitenkin myös ohjaa omaa elämäänsä ja sen polkuja sekä valitsee erilaisia kehitysympäristöjä. (Nurmi 2006, 132.)

Nuori joutuu sopeutumaan kulloiseenkin tilanteeseen ja sopeuttamaan omia tavoitteitaan ja toimintatapojaan. Valintojen ja sopeutumisen ansiosta nuori päätyy tiettyihin lopputuloksiin ja asemiin yhteisössään, kuten tiettyyn koulutukseen, ammattiin, parisuhteeseen tai harrastuspiiriin.

Nuoren onkin ajateltu muodostavan kuvaa itsestään paitsi omasta toiminnasta saatavan palautteen pohjalta myös tietyn aseman edustajana. Tällaisen itseä koskevan käsityksen muodostamista on nuoruusiän psykologiassa kutsuttu identiteetin muodostumiseksi. (Nurmi 2006, 132.) Identiteetti muotoutuu ja kehittyy siis suhteessa ympäristöön ja siitä saatuun palautteeseen.

3.1 Sosialisaaion käsite

Ranskalainen Émile Durkheim loi 1900-luvun alussa käsitteen sosialisaaio, jolla hän tarkoitti aikuisten vaikutusta siihen sukupolveen, joka ei vielä ollut täysin täysi-ikäinen ja jolla siksi ei ollut oikeuksia osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon (Himberg & Jauhiainen 1998, 11). Teollistuneissa yhteiskunnissa sosialisaaio on monimuotoinen prosessi, johon perheen lisäksi osallistuvat koulu, lasten ja nuorten vertaisryhmät ja joukkoviestintä. Lapsilla perhe, kaverit ja koulu ovat keskeisimmät sosiaalijat: ne vaikuttavat ratkaisevasti yksilön kieleen, minäkäsityksen muodostumiseen, sukupuolirooliin, arvoihin ja moraaliin. (Himberg & Jauhiainen 1998, 12.)

Sosialisaatio ei rajoitu vain lapsuuteen ja nuoruuteen, vaan on elinikäinen, kolmitasoinen prosessi. Ensisijaisessa sosialisaatiossa läheiset ihmiset vaikuttavat lapsen fyysiseen, kognitiiviseen ja sosioemotionaaliseen kehitykseen. Tässä vaiheessa lapsi oppii kasvattajiensa kulttuurin mukaisen kielen, arvot, asenteet ja traditiot. Länsimaisessa yhteiskunnassa koululaitos on toissijaisessa sosialisaatioprosessissa tärkein sosiaalistaja. Koulussa yksilö omaksuu ja harjoittelee taitoja, joita yhteiskunta edellyttää jäseniltään. Yhtä aikaa toissijaisen sosialisaation kanssa tapahtuu myös kolmannen sosialisaatiota: mainonta, ideologiat, eturyhmät ja poliittiset puolueet pyrkivät vaikuttamaan nuoriin. Teknologia vaikuttaa myös sosialisaatioprosessiin esimerkiksi tietotekniikan kehityksen myötä. (Himberg & Jauhiainen 1998, 13-14.)

Sosialisaatioprosessi ei kuitenkaan ole yksisuuntaista vaikuttamista, vaan sukupolvi- en välinen vuorovaikutusprosessi. Uusi sukupolvi saattaa vastustaa jotakin sosiaalistamispyrkimystä, ja näin tapahtuu ennen pitkää kulttuurin muutos. Sosialisaatiossa yksilö ei siis ole passiivinen vaikutteiden vastaanottaja ja sisäistäjä, vaan aktiivinen toimija, joka puolestaan vaikuttaa ympäristöönsä ja yrittää muuttaa sitä omien tavoitteiden mukaiseksi. (Himberg & Jauhiainen 1998, 16.)

Nuoruusiän kuluessa tapahtuva yksilön sosialisaatio ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin uusintaa myös niiden keskeiset roolit, instituutiot ja koko elämäntavan. Yhteiskunnallisessa keskustelussa esitetäänkin varsin usein huoli nuorison tilasta, ajattelusta, arvoista ja ongelmakäyttäytymisestä. (Nurmi 1998, 275.)

3.2 Sosiaalistamisen mallit

Margaret Meadin (1971) mukaisesti on toisinaan eroteltu jälkifiguratiiviset, yhteisfiguratiiviset ja esifiguratiiviset sosiaalistamisen mallit. Jälkifiguratiivisen mallin edellytyksenä on, että maailmassa ei ole tapahtunut muutoksia, sillä siinä nuoret noudattavat täydellisesti vanhempiensa tapoja. Yhteisfiguratiivisessa mallissa samanikäisten muodostamasta vertaisryhmästä tulee keskeinen arvojen ja normien lähde.

Nuorilla on tuolloin joiltakin osin aivan erilaiset kokemukset kuin heidän vanhemmiltaan, ja tällöin voidaan jo puhua nuorisokulttuurien muotoutumisesta. Ennalta aavistamattomat uudistukset, jotka aiheuttavat valtavia eroja eri sukupolvien kasvuoloissa, toteuttavat esifiguratiivisen mallin. Esifiguratiivisessa mallissa ei voida nojautua vanhaan haluttaessa kohdata tulevaisuutta. Aikuiset ja nuoret muokkaavat oman arvonsa, mutta nyt nuoret vaikuttavat myös vanhempien sukupolvien arvoihin ja kulttuuriin uudistaen niitä jatkuvasti. (Raitanen 2001, 189.)

Meadin näkemyksen mukaan länsimainen kulttuuri on muuttunut esifiguratiiviseksi. Elämme mullistusten maailmassa: informaatioyhteiskunta, tietotekniikan kehittyminen ja globalisaatio lienevät kaikille tuttuja esimerkkejä. Lapset saattavat opettaa vanhemmilleen nyky-yhteiskunnassa tarvittavia taitoja. Jotkin vanhempien hallitsemat taidot saattavat puolestaan olla vanhentuneita tai niillä ei ole juurikaan käyttöä. (Raitanen 2001, 189.)

Pääasiallinen sosiaalistajan on edelleen perhe, joka tosin on joutunut voimakkaiden muutospaineiden kohteeksi. Myös ammatillinen erikoistuminen vaatii nykyisin niin paljon kasautunutta tietoa, ettei perhe pysty sitä lapselleen siirtämään. Lisäksi perheen piirissä muodostuva ideologinen, filosofinen ja uskonnollinen tieto saattaa jäädä yksipuoliseksi. (Raitanen 2001, 190.) Koululaitos on tärkeä osa suomalaisen nuoren kehitysympäristöä (Nurmi 1998, 272). Tällaisessa tilanteessa koulu on siis välttämätön tiedon siirtämisessä sukupolvelta toiselle. Perheen ja koulun rinnalle on nousut uusia sosiaalistajia siinä määrin, että voidaan puhua uudesta sosialisaatiotyypistä. Thomas Ziehen (1991) mukaan nuorten maailmaa eivät enää muotoile perinne eivätkä vanhemmat, vaan joukkotiedotus, kulttuurituotanto ja kulttuuriset alaryhmät eli nuorisokulttuurit. Keskeiseksi erottautumisen ja itseilmaisun tavaksi muodostuu kulkukäyttäytyminen: tavaroita hankitaan näyttöarvon vuoksi. (Raitanen 2001, 190.) Ziehen innoittama tutkimus kohdentui muun muassa nuorten omaan tilaan, identiteettikokeiluille otolliseen vapaavyöhykkeeseen tai puskurivyöhykkeeseen, jonka ymmärrettiin jäävän koulun ja muiden instituutioiden ulkopuolelle. Vapaavyöhykkeitä tutkivat korostavatkin niiden itsenäistä luonnetta suhteessa perheeseen ja kouluun ja tutkimus kohdistuu erityisesti vapaa-aikaan koulun ulkopuolelle, jonne merkittävien oppimisprosessien katsotaan siirtyneen. Vertaisryhmätutkijat korostavatkin lasten ja nuorten toimijuutta omassa tilassaan, erityisesti nuorten keskinäisiä suhteita ja esimerkiksi niiden avulla opittuja tietokoneisiin liittyviä asioita. (Tolonen 2001, 24.)

Kulttuurisessa vapautumisessa toiminnan ja itsen tulkitsemisen mahdollisuudet laajenevat, mutta vapaus ei ole itsestään selvää. Perinteen sijasta tulkinnan suorittaa nykyisin media. Erilaiset viestimet laajentavat valta-alueitaan tarjoamalla toiminta- ja ajatusmalleja, joita ei voi sivuuttaa. Ensisijaiset kokemukset muuttuvat etukäteen tulkituiksi ja maailma muuttuu tutuksi jo ennen kuin sitä on itse koettu. Eräs nuorisotutkimuksen keskeinen tutkimuskysymys onkin, missä nuorten sosiaalistuminen nykyisin tapahtuu: kotona, koulussa, vertaisryhmässä, mediassa? (Raitanen 2001, 190.) Omassa tutkimuksessa tutkinkin miksi nuoret viettävät aikaansa kauppakeskuksessa ja mitä vaikutuksia sillä on heidän elämäänsä. Sosiaalistuvatko nuoret kauppakeskuksen julkisissa tiloissa ja miten he itse tuntevat olonsa siellä.

4 NUOREN TILA KAUPUNKIKULTTUURISSA

Kunta muodostaa lasten ja nuorten välittömän lähiympäristön. Se koostuu esimerkiksi päiväkodeista, leikkikentistä, jäähalleista, valaistuista pyöräteistä, nuorisokahviloista ja tuetuista bussivuoroista. Kunnan eri toimialat luovat puitteet, joissa lapset ja nuoret kasvavat ja oppivat. Tuula Gordon (2005) on käyttänyt käsitettä kaupunkikansalaisuus, jolla hän viittaa siihen, että kansalaisuutta rakennetaan ja ylläpidetään kaupunkitilassa tapahtuvissa päivittäisissä kohtaamisissa. Ajatus on yleistettävissä myös taajamiin ja kyliin. (Kiilakoski 2007, 8.) Kaupunkikansalaisuudella viitataan kaupunkeihin poliittisina tiloina, joissa kansalaisuuden oikeuksia osaltaan toteutetaan tai niitä vaaditaan. Kaupunkitilan sosiaalisissa järjestyksissä ja kulttuureissa muodostuu moniarvoisia käytäntöjä. Paikallisissa konteksteissa tilat, paikat ja niihin kuuluminen ovat myös kiistanalaisia mukaan ottamisen ja poissulkemisen kenttiä. (Gordon 2005, 55.)

Kysymys nuorten tilasta kaupungissa liittyy alun perin etenkin keskusteluun lähiöiden ongelmista. Lähiöitä oli alkuaan suunniteltu erityisesti lapsia ja heidän vanhempiaan varten. Heitä varten oli suunniteltu kohtaamispaikkoja, kuten pihoja ja hiekkalaatikoita. Lasten leikkimiseen kiinnitettiin erityistä huomiota ja lähiöitä pyrittiin suunnittelemaan lapsiystävällisiksi asuinympäristöiksi. Muiden ryhmien tarpeet olivat suunnittelussa jääneet vähäiselle huomiolle. Niinpä esimerkiksi nuorilla ei ollut kodin ulkopuolella juuri mitään tekemistä tai omaa paikkaa, missä he saattaisivat kohdata. Nuoria voidaankin pitää alkuaan tilattomana ryhmänä lähiössä ja kaupungeissa. (Kylmäkoski 2006, 6.)

Koska nuorilla ei ole tiloja, se siirtää nuoret julkisiin tiloihin. Nykyisin oleskelupaikoiksi kelpaavat vaikkapa kauppakeskukset, hampurilaisbaarit, kahvilat ja liikenneasemat ja muut vastaavat puolijulkiset tilat. Elina Nikoskinen ABC- liikennemyymälät ja nuoret – tutkimushankkeen tutkija on tutkinutkin nuorten liikenneasemakäyttämistä.

Nuoret tapaavat kavereitaan ja viettävät aikaansa siellä missä tapahtuu. He haluavat olla osana julkisuutta vaikka nuorilla ei ole taloudellisia edellytyksiä ostaa ja kuluttaa niin kuin näissä paikoissa pitäisi. Siksi heidät koetaan herkästi häiriöksi ja haitoiksi, tilanviejiksi ostavilta asiakkailta. (Posti 2011, 44.)

Monia yrittäjiä ja muita asiakkaita nuorten parveilu harmittaa ja jopa pelottaa. Esimerkiksi Jyväskylässä tilanne on kärjistynyt kauppakeskus Forumissa, jossa useat yrittäjät ovat lopen kyllästyneitä ja harmissaan siitä, että nuoriso on ottanut kauppakeskuksen kokoontumispaikakseen. Useiden kauppiaiden mukaan nuorisjoukoista on merkittävää haittaa kaupankäynnille, sillä kovaääninen kokoontuminen karkottaa asiakkaita. Jotkut yrittäjät kertovat kokevansa taloudellista tappiota myynnissä, kun asiakkaiden kulkeminen kauppoihin estyy edessä olevan nuorisolauman vuoksi. Yrittäjät kertovat, että pahimmillaan nuorisoruuhka on viikonloppuisin, jolloin keskuksessa viettää aikaansa jopa sata nuorta. Yrittäjät kuitenkin tietävät, että suurin osa nuorisosta on harmitonta ja viettää aikaa kavereidensa kanssa aiheuttamatta haittaa. Joukosta löytyy kuitenkin aina muutamia ongelmatapauksia ja joukossa tyhmyys tiivistyy. (Airola & Pirkkalainen 2010.)

Nuoret määrittelevät itseään suhteessa muuttuvaan ympäristöön ja erityisesti ympäristöihin, joihin heidän vanhemmillaan ei ole enää yksiselitteistä pääsyä. Nykyhetkessä sosiaalinen tai fyysinen paikka ei periydy automaattisesti, vaan se on lunastettava itse. Tässä lunastuksessa on luotava myös oma kulttuuri, jossa tradition piirteet eivät yksin riitä, vaan niitä on täydennettävä tai muutettava uusilla käytännöillä. Nuorista halutaan tehdä postmodernin ajan symboleja, mihin nuorten psyyke ei ole välttämättä valmis tai lainkaan halukas. (Houni & Suurpää 1998, 12.)

Eräänlainen muutuskuvio näkyy myös suhteessa tilaan ja ympäristöön. Erityisesti kaupunkikulttuurin kasvaminen on murtanut paitsi agraaliyhteiskunnan ihmissuhteita, myös muovannut jokapäiväistä elinympäristöä. Aikuisten säännöt näkyvät erityisen selvästi juuri kaupunkiympäristössä.

Kaupunki on rakennettu palvelemaan aikuisten tarpeita, työssäkäyntiä ja vapaa-aikaa; tässä ympäristössä nuorille tarjotut ympäristön muokkausmahdollisuudet ovat melko vähäisiä. Vaikka nuorten vapaa-ajan ympäristöiksi tuotetaankin nuorisotiloja ja yökahviloita, ne eivät aina täytä nuorten omia toiveita tai esteettisiä pyrkimyksiä. Vaikuttaa myös siltä, että jokaisen sukupolven on ”luotava” itselleen oma kulttuurinen ympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuden suojautua aikuisten maailmalta valmiine rakennuksineen ja vapaa-ajan toimintoineen. (Houni & Suurpää 1998,13.)

Nuoret pyrkivätkin ottamaan aikuisten rakentamaa tilaa haltuunsa kyseenalaistamalla sen normistoja, monin eri tavoin; he tekevät grafitteja, skeittaavat, istuvat kadulla tai ryyppäävät puistoissa. Nuorten katuelämä tai lähiökulttuuri rikkoo aikuisten odotuksia ja vaatimuksia siitä, mihin kyseinen tila on tarkoitettu. Näiden tilojen haltuunotolla nuoret vahvistavat erottautumista aikuisten poliittisista tai kasvatuksellisista visioista. Erilaiset kaupunkikulttuurit myös muovaavat ihmisten sosiaalista asemaa tai yhteiskunnallista orientaatiota. Lähiöiden on katsottu tiivistävän erilaisia sosiaalisia ongelmia ja muovaavan ”ostarijengejä”, joiden elämäntapaa on paheksuttu ja pelätty. (Houni & Suurpää 1998, 14.)

Kauppakeskuksista on tullut erittäin yleisiä nuorten tapaamis- ja kokoontumispaikkoja. Esimerkiksi Kampin kauppakeskuksen on sanottu olevan Suomen vilkkain nuorisotalo. Sinne kokoontuu satoja teini-ikäisiä nuoria erityisesti arki- ja viikonloppuiltaisina. Nuoret hakeutuvat Kampin alueelle koko pääkaupunkiseudulta. He tulevat Kampiin viettämään aikaa, hengailemaan, shoppailemaan, istumaan kahviloihin ja tapaamaan toisiaan. Ostoskeskukset ovat kaupungeissa sitä, mitä huoltoasemat pienemmillä paikkakunnilla – oivallisia kokoontumispaikkoja. Nuoren kasvu ja itsenäistyminen tarvitsevat tilan ja se tila ei välttämättä ole nuorisotila tai muu nuorille kaupunkisuunnittelun yhteydessä ajateltu tila. Nuoret kaipaavat ihmisiä ympärilleen. Nuorisotila on paikka, jossa on vain nuoria ja heidän kanssaan työskenteleviä aikuisia. Muilla ei ole mahdollisuutta tai rohkeutta tulla sinne. Nuoret näyttävät jaloillaan, mikä tila toimii ja missä on mukava kokoontua. Kauppakeskukset tuntuvat sopivan nuorten tarpeisiin. (Salovaara 2010.)

Lahdessa kauppakeskus Trio on nuorten suosima kokoontumispaikka. Nuoriin liittyy Triossa samankaltaisia ongelmia kuin Kampissakin. Kampin kauppakeskuksen raporttien mukaan nuoret kokoontuvat suuriksi ryhmiksi ja tukkivat kulkuteitä. Nuorten koetaan häiritsevän muita äänekkäällä toiminnallaan ja pelottavan muita asiakkaita. Nuoret myös käyttävät päihteitä julkisesti ja sekava käytös johtaa usein ilkivaltaan ja tappeluihin. Kauppakeskuksen järjestyksen valvonta pitää nuorisoa kurissa varoituksin, poistamalla alueelta tai virkavallan avulla. Valtaosan häiriöistä on sanottu olevan nuorten aiheuttamia. Toisaalta nuoret ovat kauppakeskukselle toivottuja asiakkaita. (Salovaara 2010.)

Triossa isoksi ongelmaksi on noussut yhden sisäänkäynnin edusta, jossa nuoriso kokoontuu. Triossa ryhdyttiin syksyllä 2009 toimiin nuorten käyttäytymisestä saadun asiakaspalautteen vuoksi ja erityisesti yhden palautteen innoittamana. Palautteessa ehdotettiin, että kauppakeskus voisi laittaa sisäänkäynnin edustalle korkeaa ääntä soittavan kaiuttimen, jotta siinä ei viihtyisi kukaan. Kauppakeskus päätti kokeilla piip-paavaa ääntä ja testata ratkeaisiko ongelma sillä. Kokeilu johti varsin kielteiseen uutisointiin, jossa ääntä alettiin kutsua teinikarkottimeksi. Uutisointi puolestaan johti runsaaseen kielteiseen asiakaspalautteeseen. (Salovaara 2010.)

Kauppakeskuksiin kokoontuvat nuoret tarvitsevat ja kaipaavat kaiuttimesta tulevaa ääntä kokonaisvaltaisempaa huomiota. Esimerkiksi Kampin kauppakeskuksessa pyörivistä nuorista valtaosa on hyvin pärjääviä mutta joukossa on myös todellisissa vaikeuksissa olevia. Osa Kampin nuorista on 10-vuotiaita, ja he ovat kauppakeskuksessa usein varsin myöhäänkin. Häiriköivä käytös voi olla seurausta jostakin vakavammasta ongelmasta. Monilla kauppakeskuksilla on suuri huoli nuorten hyvinvoinnista, mutta niillä ei ole resursseja asian hoitamiseen – eikä se ole niiden ydintoiminnan kannalta olennaistakaan. Monet vartijat kertovat, että nuoret haluavat puhua heille omista asioistaan ja hakea apua pahaan oloonsa. Henkilökunta on kuitenkin täys-työllistetty, eivätkä aika ja ammattitaito riitä nuorten kohtaamiseen. (Salovaara 2010.)

Nuorten käytöksestä huomauttaminen on jo aiheuttanut ikäviä tilanteita. Yleisradio Oy:n Keski-Suomen uutisessa (2010) eräs yrittäjä kertoo, että hänen kasvoilleen on syljety ja häntä on herjattu, kun hän on koettanut saada järjestystä nuorisoporukkaan. Nuorten käyttäytymisestä huomauttaneet yrittäjät ovat omien sanojensa mukaan leimattu myös rasisteiksi. Yrittäjien pelko on, että kommentointi saattaisi myös vaarantaa liiketoimintaa. Toisaalta Forumissa on myös nuorisoliikkeitä, joille nuoret ovat suurin asiakasryhmä, eikä heitä näin ollen missään nimessä haluta häätää kokonaan pois. Osa yrittäjistä kertoo, että viikonloppuisin näkee juopottelua, kahakoita ja tappeluita. Jotkut ovat närkästyneitä roskaamisesta, toiset siitä, että nuoret käyvät liikkeissä kokeilemassa kosmetiikkaa ostamatta mitään. Kauppakeskuksen isännöitsijän mukaan haittaa tulee ainoastaan siitä, että läpikulku kauppakeskuksessa on hankalaa nuorten tukkiessa yleiset kulkuväylät. Vartijat puolestaan eivät halua kommentoida asiaa lainkaan. Laki järjestyksenvallvoijista määrittelee, että järjestyksenvallvoijalla on oikeus poistaa toimialueeltaan henkilö, joka häiritsee joko olemalla päihtynyt, esiintymällä uhkaavasti, meluamalla tai väkivaltaisuudella. Poliisin käsityksen mukaan vartijat hoitavat työnsä niin hyvin kuin pystyvät, eikä ilmoituksia poliisille tule usein. (Airola & Pirkkalainen 2010.)

Ilmiö ei ole yksin Forumin kauppakeskuksen ongelma, vaan nuoret kokoontuvat myös muissa kauppakeskuksissa ja julkisissa tiloissa, varsinkin jos ulkona paukkuu parinkymmenen asteen pakkanen. Nuoret itse perustelevat läsnäoloaan keskuksissa sillä, että muitakaan paikkoja ei ole tarjolla. Ja jos onkin, ovat nuorisotalot auttamatta liian syrjässä ytimeistä, kaupungin keskustasta. (Airola & Pirkkalainen 2010.) Kaupunkiympäristössä on syntynyt valtaosa nuorten alakulttuureista sekä niihin liittyvistä muoti- ja rockmusiikki-ilmiiöistä. Kaupunkielämällä on ainakin kaksi puolta; yhtäältä nuoret voivat hukkuu tai tarttua turhan tiukasti tähän ympäristöön, toisaalta se voi toimia innovatiivisena puitteena erilaisille kokeiluille, aikuismaailman kritisoinnille – ja siihen valmentautumiselle. (Houni & Suurpää 1998, 14.)

Tuula Gordon tutkii nuorten miesten kohtaamisia ja heidän välisiä vuorovaikutustilanteita sekä niihin liittyviä solmukohtia. Nuorten, etenkin nuorten miesten, kulttuureille on ominaista, että ne kytkeytyvät tiettyihin tiloihin, joita nuoret suojelevat ja vartioivat. Doreen Massey (1998) on todennut, että kun erilaiset ryhmät pyrkivät ottamaan tiloja haltuunsa, samalla joitain muita ihmisiä tai ryhmiä pyritään sulkemaan pois näistä tiloista. Tilojen hallinnassa on kyse eroista ja yhteisyyksistä ja niihin liittyvistä kohtaamisista ja kamppailuista. Watson & Stenson (1988) ovat määritelleetkin, että niitä tilallisia strategioita, joiden avulla nuoret miehet kontrolloivat muiden tilankäyttöä strategioin, on kutsuttu territoriaalisuudeksi. Tässä yhteydessä kansalaisuuden ja kaupunkitilojen välinen suhde on noussut yhä merkittävämmäksi. Isin (2000) toteaa, että kaupungit ovat tiloja, joissa muodostuu mahdollisuuksia perätä paikallisia oikeuksia, samalla kun ne ovat tiloja, joissa kansalaisten arjen käytäntöjä kontrolloidaan. (Gordon 2005, 59.)

4.1 Tilan merkitys nuorelle

Oman tilan rajaaminen on ollut tunnusomaista ihmisille kautta aikojen. Tilaa on vallattu tai varattu sekä henkilökohtaiseen käyttöön että ryhmän käyttöön. Tyypillinen esimerkki tilanvaltauksesta on kiinteän asutuksen syntyminen. Alkuaan yhtä tilaa saatettiin käyttää moneen eri tarkoitukseen. Tilat alkoivat vasta myöhemmin eriytyä tiettyä toimintaa tai käyttäjää tai käyttäjäryhmiä varten. (Kylmäkoski 2006, 8.)

Käsitys minästä ja sosiaalisista koodeista kehittyvät iän myötä. Tämän kehityksen seurauksena ihmisen henkilökohtaisen tilan tarve kasvaa. Lapsilla fyysisen tilantarpeen kasvu on havaittavissa jo kuusivuotiaasta saakka. Murrosiässä nuoren pitämä etäisyys vastaa jo aikuisen käyttäytymistapaa. Ihmisen henkilökohtaisen tilan tarpeen määrän katsotaan määräytyvän hänen sukupuolestaan ja haavoittuvuuden tunteestaan. Henkilökohtaisen tilantarve riippuu myös kulttuurisesta ja etnisestä taustasta. (Kylmäkoski 2006, 14.)

Lapsen vapaa liikkuminen ja oman elinympäristönsä tutkiminen turvallisissa olosuhteissa edistää hänen kykyään oppia itse ymmärtämään siinä vallitseva järjestys, kehittää hänen tilatajuaan ja luo pohjaa myöhemmälle ympäristökäyttäytymiselle. (Kaivola & Rikkinen 2003, 9).

Paikkaan sidottu kollektiivinen ryhmätoiminta, jota tyypillisimmillään edustavat kerhot tai urheiluseurat, lapset ja nuoret kokevat perinteisen tila-ajattelun mukaisesti voimakasta tilannesidonnaisuutta ja yhteisöön kuulumista. Sen sijaan uudemman, modernin tila-ajattelun mukaan myös henkilökohtaiset identiteetit voivat ilmetä kollektiivisessa käyttäytymisessä. Tosin yksityisyydellä tai ”minällä” on tässä viitekehyksessä monia merkityksiä. Siihen liittyy yleensä oikeus määrätä omista rajoistaan ja fyysisestä läheisyydestä. Näin ollen sekä sosiaalinen että yksityinen minäkuva myötävaikuttavat yksilön omaksumiin käyttäytymismalleihin. Niiden analysoiminen auttaa ymmärtämään nuorten ihmisten tulevaisuuteen liittyviä tarpeita. (Kaivola & Rikkinen 2003, 32.)

Nuorilla yksityisyyden tarve ei luultavasti merkitse niinkään eristäytymisen halua kuin mahdollisuutta määritellä tai rajata oma tilantarve tai identiteetti ilman julkisuuden valokeilaa tai painostusta. Tuloksena voi kuitenkin olla perinteisten käyttäytymisnormien kyseenalaistaminen tai ulkoapäin asetettujen rajojen koettelu. Tutkijat Matthews & Limb (1999) ovat alkaneet puhua valmiiden julkisten tilojen, kuten koulun ja leikkikenttien ulkopuolisesta ”neljännestä ympäristöstä”. Tähän liittyy nuorten hakeutuminen avoimiin julkisiin tiloihin kauppakeskuksiin tai ostoskujille. Niiden vetovoima näyttää liittyvän sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja vapaaseen liikkuvuuteen. Henkilökohtainen vapaus siirtyä paikasta toiseen merkitsee paikallisten rajojen ylittämistä, vierailua ulkopuolisessa maailmassa. Nämä tila-ajattelua ja siihen liittyvää liikkumista uudistavat näkökulmat tuovat uudenlaisia haasteita kasvattajille ja kaupunkisuunnittelijoille. (Kaivola & Rikkinen 2003, 33.)

Nuoret haluavat luoda itse oman ympäristönsä. Graffitit, kadulla istuskeleminen ja puistojen valtaaminen voidaan nähdä nuorten keinoiksi ottaa aikuisten tila haltuunsa kyseenalaistamalla sen normeja, Nuorten katuelämä ja lähiökulttuuri eivät vastaa aikuisen odotuksia tai vaatimuksia siitä, mihin tilat on suunniteltu ja rakennettu. (Aaltonen ym. 2003, 204.)

Toisaalta nuoruus on rajojen koetteluun aikaa, joten hyväksytyin tilakäyttämisen rajojen olisi oltava selvästi määriteltäviä, ilmaistuja, mutta myös valvottuja. Ojakangas (2001, 2002) korostaa, että nuorison käyttäytyminen on nyky-yhteiskunnassa saanut äärimmillään absurdeja pahuuden muotoja, koska itse pahuudesta on tehty tekninen ja sen vuoksi neutraali kysymys. Ristiriita syntyy, kun nuoren vallanhalu kohtaa aikuisten haluttomuuden käyttää vastuun nimissä heille kuuluvaa määräysvaltaa. (Kaivola & Rikkinen 2003, 10.)

4.2 Avoimen kaupunkitilan käytöt

Avoimen tilan vastakohtaksi ymmärretään arkipuheessa suljettu tila, joka viittaa lukittuun, aidattuun tai muutoin vapaan kulkuyhteyden sallimattomiin järjestelyihin. Tilan avoimuus tai vaihtoehtoisesti sulkeutuneisuus ovat keskeisiä ihmistekoisten paikkojen erotteluissa ja luokitteluissa. Avoimuutta voidaan tarkastella sekä fyysisenä rakennetekijänä että toteutuvana ympäristökäyttönä tai tilakäytäntönä. Kärjistäen tulkiten tila on joko yhteistä tai poissulkevaa. Kaupunkisuunnittelijalle ja kaavoittajalle avoimia tiloja ovat ennen kaikkea virkistys- ja ulkoilualueet sekä kaupungin katuverkosto. Avointa tilaa on tiiviin kaupunkirakenteen ulkopuolelle jäävä maa- tai vesialue, metsät, pellot, meri. Rakennetussa ympäristössä avoimuus edustaa usein tavoiteltavaa, suojeltavaa ja välttämätöntäkin, jotta kaupunkiyhteisö säilyisi terveenä ja toimintakykyisenä. Avointen tilojen määrittelyssä on korostettu tilojen käytön joustavuutta, mikä on merkinnyt monien mahdollisuuksien ympäristöä, muokattavissa olevaa tilaa, joka mukautuu käyttötarpeen mukaan. Julkiset aukiot ovat esimerkiksi olleet eräänlainen vapaasti järjestettävissä oleva resurssi tuleville käytöille.

Näin avointen tilojen rakentamiseen vaikuttavat paitsi toteutusajankohdan tarpeet, myös tulevat tilatarpeet. Avoin kaupunkitila määrittyy rakentamattomaksi ulkotilaksi kaupunkimaisella alueella. On saatettu korostaa, ajatusta avoimesta kaupunkitilasta ympäristönä, jossa toteutuu vapaa, spontaani käyttö, toiminta, liike tai visuaalinen havainnointi ja joka on samalla kontrolloitu. Toisaalta julkiset avoimet paikat, torit, puistot, kadut ovat yleisiä – kaikille halukkaille avoimia ja saavutettavia, toisaalta julkiset paikat ovat yhteisiä, niitä käytetään yhdessä. (Kopomaa 1997, 21.)

Avoimen kaupunkitilan yhtenä tunnuksena on mainittu sen kyky yhdistää erilaisia sosiaalisia ryhmiä fyysisesti ja aatteellisesti saattaessaan ihmisryhmät tekemisiin toistensa kanssa. Avoimuus, yleisen käytön mahdollisuutena ja yhteisenä käyttönä merkitsee siis, että tila tai paikat ovat kaikkien saavutettavissa ja kaikkien yhdessä käytettävissä. (Kopomaa 1997, 21-22.) Avoimelle tilalle on asetetut neljä keskeistä tehtävää: edustuksellisuus, suojelevuus, virkistys ja tuottavuus. Tiiviin kaupunkirakenteen sisään jääville aukioille tai niiden äärelle on sijoitettu julkisia rakennuksia tai monumentteja. Tällä tavoin on haettu ja tuotettu lisäarvoa kaupunkitilan edustavuudelle. Julkiset rakennukset ja aukiot ovat muodostaneet edustavan kaupunkikuvan tiheyttä. Eräät kaupunkipuistot ja -torit on esitetty kaupunki-imagon kannalta edustustiloina. Perinteisesti näille julkisille paikoille on pystytetty muistomerkkejä, mutta ei vain pysyviä muistomerkkejä ja taideteoksia, vaan myös väliaikaisia ympäristö- ja tilateoksia on sijoitettu toreille, aukioille ja kaduille. Avoimet toriaukiot ympäröivine rakennuksineen olivat ensimmäisiä kaupunkitilaa järjestäviä rakennemuotoja. Torinkin merkitys on alunperin liitetty sotilaallisen toiminnan ja puolustautumisen tarpeisiin. Yhä kaupunkisuunnittelussa vaalitaan ajatusta avointen tilojen ja etenkin luontoympäristöjen parantavasta ja uusintavasta vaikutuksesta, lääkkeestä kaupunkielämän vieraannuttavia ja vahingollisia vaikutuksia vastaan. Avoimista kaupunkitiloista selvimmin juuri puistoilla on virkistystehtävänsä mutta myös kaupunkitori on katuviihtyvyyttä toteuttava ja tukeva saareke. Avoimia tiloja, toreja ja puistoja on markkinoitu toivotuille asiakas- ja käyttäjäryhmille. Avoin kaupunkitila toimii myös paikkana myydä tuotteita ja palveluita. (Kopomaa 1997, 22-26.)

4.3 Ei-toivotun porukoinnin käsite

Timo Kopomaa on käyttänyt toriin keskittyvässä kaupunkitilaa ja sen käyttöä analysoivassa tutkimuksessaan ei-toivotun porukoinnin käsitettä. Sillä viitataan sellaisen ryhmän toimintaan, joka on alueen asukkaiden tai käyttäjien mielestä epätoivottua. Kopomaan erottelun mukaan ei-toivotun toiminnan seurauksena asukkaiden tai alueen käyttäjien kokemukset voidaan jakaa neljään ryhmään: harmi, huoli, häiriö ja haitta. Harmi on jostakin teosta syntyvä hetkellisen mielipahan kokemus. Huoli puolestaan on jostakin käytännöstä seuraava jatkuva levottomuus. Haitta on yleisesti havaittava, jatkuva asiointi, joka määritellään huonoksi. Vastaavasti häiriö on tilapäinen epäjärjestys muutoin vallitsevasta järjestyksen tilasta. (Kylmäkoski 2006, 6-7.)

Porukoinnilla Kopomaa viittaa kahden tai useamman henkilön ryhmään, jossa tarkasteltavassa tilanteessa henkilöt ovat toistensa välittömässä läheisyydessä. On kyse sellaisista ryhmän paikallisista käytännöistä, joita leimaa toistuvuus, säännöllisyys. Ei-toivotulla porukoinnilla Kopomaa tarkoittaa havaituksi tullutta julkista järjestystä murtavaa kaupunkitilan käyttöä. Porukointi-ilmiön kuvaamisessa ei-toivotut on käytökelpoinen käsite mutta esimerkiksi kollektiiviselta käytöltään, avoimuudeltaan supistettujen kauppakeskusten ei-toivotut käyttäjät tai kadulla liikkuvat asunnottomat voidaan nimetä hädetyiksi, poissuljetuiksi. (Kopomaa 1997, 108-108.)

Ei-toivottu porukointi on poikkeavaa käyttäytymistä, mikä on määritelty muiden, ryhmän ulkopuolisten taholta ei-toivotuksi. Näiden määrittelyjen kautta ei-toivotut henkilöt halutaan sulkea pois esimerkiksi kadun, puiston tai torin avoimen käytön ulkopuolelle. Näin uskotaan maksimoitavan tilasta saatava yksityinen ja kokonaisuhyöty. Arvioidaan, että ei-toivotut käytännöt, kuten häiriköinti, vähentävät kaikkien muiden mahdollisuuksia käyttää tilaa. Porukoijien ei-toivottavuus määräytyy asukasryhmien, yrittäjien, järjestysmiesten, vartioiden, poliisin – ja tutkijan – määrittelyjen kautta. (Kopomaa 1997, 109.) Nuorten tilakäyttöä kaupungissa voidaan tarkastella myös Erving Goffmanin taka-alueen käsitteen avulla.

Taka-alueella tarkoitetaan paikkaa, jossa vuorovaikutussuhteet ovat vapaita etualueen jäykistä käyttäytymissäännöistä ja jossa yksilö voi olla oma itsensä ilman, että hänen tarvitsee esittää mitään roolia. (Kylmäkoski 2006, 7.)

4.4 Nuorisotyön ja ympäristösuunnittelijoiden haasteet

Nuorisotyön ja erityisesti sen keskeisen työmuodon, tilatyön kannalta alueen muiden asukkaiden tai käyttäjien nuorten kokoontuminen liittämä ei-toivotun porukoinnin leima on suuri haaste. Nuorisotoimen ja nuorisotyöntekijän on tasapainoitava alueen nuorten sekä muiden asukas- tai käyttäjäryhmien intressien ja mahdollisesti ristikkäisten odotusten välillä. Toisaalta nuorisotoimen ja nuorisotyöntekijän odotetaan edustavan nuoria, puhuvan heidän puolestaan ja siten edesauttavan heidän henkilökohtaista kasvuprosessiaan nuorten omilla ehdoilla. Toisaalta nuorisotyöltä odotetaan nuorten kurissapitoa sekä toimia nuorten sosiaalisen integraation ja sosialisatioprosessin edistämiseksi. (Kylmäkoski 2006, 7-8.)

Maantieteellinen sijainti, asujaimiston suuri koko, hyvät liikenneyhteydet, kauppakeskusten ja muiden nuorille tarjolla olevien palveluiden, urheilun ja kulttuurin monipuolisuus tuottavat hyvin monimuotoisen, liikkuvan ja fragmentoituneen nuorten toimintakulttuurin. Nuorisotyölle tämänkaltaiset alueet ovat erityisen haastavia, mikäli tavoitteena on saada mukaan toimintaan mahdollisimman suuri osa alueen nuorista. (Salasuo 2007, 216.)

Tarve nuorentaa julkisia tiloja, lisätä osallistumista ja ajatella uudelleen yleisten toimintatapojen periaatteita on ollut viime vuosina yhä useammin esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Myös yksityisyyden merkitys on muuttunut informaation käyttövalmiuden lisääntyessä.

Robertson (2000, 2001) on sitä mieltä, että jos tai kun vapautuminen paikallisen tilan tai fyysisen todellisuuden rajoista yhdistyy surffailuun virtuaalitodellisuudessa, yhteisesti hyväksytyt käsitykset ja käytänteet, joihin maantieteilijät, kasvattajat, nuorisohjaajat ja ympäristösuunnittelijat ovat tähän saakka toimintansa perustaneet, on arvioitava ja rakennettava uudella tavalla. (Kaivola & Rikkilä 2003, 33.) Mitä kaupungistuneempi ympäristö, sitä enemmän aluesuunnittelijat ja rakennuttajat tarvitsevat tutkimustietoa eri ikäryhmien, siis myös lasten, tilakäyttäytymisestä ja fyysiseen elinympäristöön liittyvistä tarpeista ja tunteista. Kaupungistuneen yhteiskunnan lapsilla ei ole mahdollisuuksia laajentaa tunnetun maailmansa rajoja oman vapaan tutkimushalunsa ohjaamina. Lapset elävät aikuisten ehdoilla suunnitellussa elinympäristössä, missä pihat on aidattu, talojen väliset alueet hoidettu ja kulkuväylät merkitty. Vain harvoin lasten mielipiteitä on kysytty tai heidät on otettu mukaan suunnittelemaan heille kuuluvia alueita. Vaikuttaa siltä, että mitä kaupungistuneempi ympäristö on, sitä kauempana leikkialueiden suunnittelijat ovat käyttäjien eli lasten kokemus- ja ajattelumaailmasta, koska eettinen raja yksilöllisen vapauden ja julkisen kontrollin välillä on vaikeasti määriteltävissä. (Kaivola & Rikkinen 2003, 10.)

Saarikangas (2002) määrittelee, että ihmisten tilallisen käyttäytymisen ymmärtäminen kuuluu arkkitehtien ja kaupunkisuunnittelijoiden työhön. Ihmisten elämä ei tapahdu tyhjiössä, vaan tilajärjestelyt ovat keskeinen osa rakennetussa ja sosiaalisessa ympäristössä elämistä. Ihmisten päivittäinen olemassaolo ja liikkuminen sijoittuu tilaan ja muotoutuu tilassa ja tilasta. Vastavuoroisesti tilan on muotouduttava käyttäjilleen ja asukkailleen sopivaksi. (Kaivola & Rikkinen 2003, 31-32.)

Kauppakeskusten toiveena on nuorisotilanteen rauhoittuminen, ja kauppakeskukset toivovat yhteistyötä nuorten kanssa toimivilta tahoilta. Niin Kampissa kuin monessa muussakin kauppakeskuksessa toimii jo monia nuorten kanssa toimivia tahoja. Kauppakeskuksiin on suunnitteilla myös nuorisotiloja. Aikuisten rennolla ja välittömällä läsnäololla on kauppakeskuksissa selvästi rauhoittava vaikutus. Aikuisten myönteinen asenne ja luotettavuus sekä säännöllinen toiminta ovat avainasemassa.

Nuorista tulee nopeasti tuttuja, ja esimerkiksi heidän päihteiden käyttöönsä voidaan puuttua. Tarvittaessa voidaan tehdä myös lastensuojeluilmoituksia. Kauppakeskuksessa toimittaessa yhteisten pelisääntöjen on oltava selkeitä ja toimintaan on oltava lupa. Myöskään kaupanteko ei saa häiriintyä. Läsnäoloa on oltava valmis perustelemaan kenelle tahansa. Nuorten uudenlaiset kohtaamispaikat haastavat nuorisotyön. On mentävä sinne missä nuoret ovat ja toimittava näiden kokoontumispaikkojen ehdoilla. Nuorisotyö on ketterä ja kykenevä muuntumaan. Tarve on olemassa, ja monin paikoin on alettu jo tarttua toimeen. Tämä on hyvä ja oikea suunta, johon kulkea. (Salovaara 2010.)

5 NUORET TOIMIJOINA

Kunta on toisaalta lähiympäristö, toisaalta toimija, joka kunnallispoliittisilla ratkaisulla vaikuttaa lasten ja nuorten hyvän elämän edellytyksiin. Kunnan eri sektorit tekevät päätöksiä, jotka olennaisesti vaikuttavat lasten ja nuorten hyvinvointiin. Lapsia ja nuoria koskettavat asiat ulottuvat paljon nuorisotyötä laajemmalle. Ne koskettavat kaikkia toimialoja. Olipa kysymys luistinratojen aurauksesta, kirjastomäärärahoista tai lastensuojelusta, eri ratkaisut vaikuttavat lasten ja nuorten arkeen monin tavoin. (Kiilakoski 2007, 8-9.)

5.1 Lait nuorten osallisuudesta

Lainsäädäntö luo ne yleiset puitteet, joissa lapset ja nuoret voivat toimia ja vaikuttaa ympäristöönsä. Se takaa jokaiselle iästä, sukupuolesta ja taloudellisesta tai yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta mahdollisuuden olla aktiivinen kansalainen. (Kiilakoski 2007,10.) Suomen laki turvaa hyvin lasten ja nuorten kunnalliset vaikutusmahdollisuudet. Perustuslaki takaa perusoikeudet. Äänestysikärajaa lukuun ottamatta se takaa samat oikeudet kaikille iästä riippumatta. Lain 6. pykälä toteaa, että lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja että heidän on saatava kehitystasonsa mukaan vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Kiilakoski 2007, 9.) Vaikka lapsilta ja nuorilta puuttuu äänioikeus valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa, velvoittaa perustuslaki kuitenkin aikuisia luomaan järjestelyjä, joilla lapset ja nuoret voivat vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti (PeL 6§). (Vesikansa 2002,12.)

Kuntalain 27. pykälä puolestaan korostaa, että kuntalaisella tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan päätöksentekoon. Pykälässä luetellaan tapoja toteuttaa tämä, esimerkiksi valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin, selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa sekä avustamalla asukkaiden omaehtoista asioiden hoitoa. (Kiilakoski 2007, 9.)

Keskeisimmin kaikkien alle 29-vuotiaiden asioiden järjestelemistä säätelee Nuorisolaki. Osallisuuden kannalta keskeinen on sen kahdeksas pykälä. Siinä todetaan, että nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Nuorisolakioapas (s.65-66) suosittaa, että kunta eriyttää alle 18-vuotiaille tarkoitettut palvelunsa 18-28-vuotiaille tarkoitetuista, mutta kuulemisvelvollisuus koskettaa koko lain kohderyhmää sylvauvoista 28-vuotiaisiin. (Aaltonen 2007, 64-66.)

Kuntalain 365/1995) 27§, Perustuslain (731/1999) 14,3§ sekä Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) takaavat kansalaisten muodollisen osallistumisen elinympäristönsä suunnitteluun, ikään katsomatta. Myös Suomen ratifioiman YK:n Lapsen oikeuksien julistuksen kolme P:tä- protection, provision, participation - ovat jouduttaneet lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua ympäristön parantamiseen. (Horelli, Kaaja & Kytä 2002, 31.)

Kansallisen lainsäädännön ohella Euroopan unioni vaikuttaa nuorten osallisuuden edistämiseen. EU hyväksyi yleiseurooppalaista nuorisopolitiikkaa rakentavan Valkoisen kirjan vuonna 2001. Yksi sen keskeinen tavoite on lisätä nuorten osallistumista julkiseen elämään. (A new Impetus for European Youth.) Myös EU:n nuorisotoimiohjelma kaudelle 2007-2013 pyrkii tukemaan nuorten aktiivista, erityisesti eurooppalaista kansalaisuutta, jakamalla tähän tarkoitukseen taloudellista tukea. (Kiilakoski 2007, 9.)

Omiin asioihin vaikuttaminen on turvattu myös Perusopetuslaissa, johon tuli lisäys 1 elokuuta 2007 alkaen. Pykälässä 47 a todetaan nyt, että koululla voi olla oppilaskunta, jonka tehtävä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista oppilasta koskevissa asioissa. Mikäli koululla ei ole oppilaskuntaa, on opetuksen järjestäjä velvollinen takaamaan, että oppilaille on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä koulunsa toimintaan liittyvistä, oppilaita yhteisesti koskevista asioista. (Kiilakoski 2007, 9.)

Lasten ja nuorten osallisuus on keskeinen kysymys kaikissa niissä palveluissa, joita he käyttävät. Kantavatko heidän äänensä, kun palveluja kehitetään? Usein toimintamallit eivät tuo taloudellisia rasitteita. Pikemminkin toiminta edellyttää vanhojen käytänteiden muuttamista, ennakkoluulottomuutta sekä luottamusta puolin ja toisin. Lasten ja nuorten mielipiteistä tulisi olla kiinnostuneita siksi, että he ovat kuntalaisia siinä, missä muukin väestö. Heidät tulisi nähdä toimijoina, joilla on perusteltuja näkemyksiä itseään koskevista ilmiöistä. He ovat myös oman elämänpiirinsä asiantuntijoita. Tästä näkökulmasta lapsia ja nuoria tulee kuunnella, koska se tuottaa parempia päätöksiä. Myös laajemmin voi todeta, että osallistuvan demokratian kehittäminen on vireän kunnallisen toiminnan ehto. Tällainen kehitys vaatii kasvatusta. Toimivan demokratian edellytyksiä luodaan jo kasvuvaiheessa, esimerkiksi päiväkodeissa ja koulussa. Viime kädessä osallisuuden edistäminen saattaa myös olla taloudellisesti tuottoisaa. Monissa kunnissa pohditaan, miten lapsia ja nuoria saadaan jäämään kuntaan rikastuttamaan sen elämää ja kunnan kassakirstua. (Kiilakoski 2007, 10.)

5.2 Osallisuus ja osallistuminen

Osallisuutta on tutkittu monelta kannalta, mutta lukuisista yrityksistä huolimatta sille ei ole onnistuttu laatimaan täsmällistä ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää (Kiilakoski 2007, 10). Laakson 2002 mukaan liian monessa yhteydessä osallisuuteen vilpittömästäkin suhtautuvat sekoittavat osallistumisen ja osallisuuden ja tällä saralla työtä varmasti riittää (Laakso 2002, 125).

Anu Gretschelin (Gretschel 2007, 262) mukaan osallisuus on tunne siitä, että minä itse olen tarpeellinen osa yhteisöä ja yhteiskuntaa ja saan oman osani niin hyvinvoinnista kuin vaikkapa vaikuttamisestakin. Osallisuuden tunne käsitettä täsmentää Gretschelin (2007, 245) mukaan sanan empowerment suomenkieliset sanat voimaantuminen ja valtautuminen, jotka kuvaavat osallisuuden tunteessa yhdistyviä elementtejä: tunnetta ja pystymistä. Nuori tuntee pätevyyttä ja pitää omaa rooliaan yhteisössä merkittävänä.

Osallistuessaan nuori on vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden kanssa. Osallistumista tulisi tarkastella suhteessa vaikuttamiseen, joka tarkoittaa vaikutuksen tai muutoksen aikaansaamista sosiaalisessa tai poliittisessä prosessissa tai laajemmin yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Näiden kahden käsitteen leikkauspintaa voidaan kutsua vaikuttavaksi osallistumiseksi. (Horelli & Haikkola & Sotkasiira 2007, 233.)

On olemassa erilaisia syitä, miksi osallistuminen suunnitteluun ja päätöksentekoon on tarpeellista ja suotavaa. Osallistumista pidetään inhimillisenä, moraalisenä ja demokraattisena oikeutena, velvollisuutena uudenaikaisessa hyvinvointivaltiossa, sekä tarpeellisenä voimavarana, jonka avulla voidaan ratkaista jopa globalisaatiosta eli globaalien ja paikallisten välisistä ristiriidoista johtuvia ongelmia. (Horelli & Kyttä & Kaaja 2002, 32.)

Nuoruus on elämänvaihe, johon liittyy uusien kulttuurisesti määräytyneiden roolien ja asemien omaksuminen. Nuoret liikkuvat yhteiskunnallisen jäsenyyden keskiössä ja laitamilla. Nuorten paikka aktiivisena osallistujana tai vaihtoehtoisesti syrjäytyneenä ei ole vakiintunut, vaan se on altis muutoksille. Osallistumisen eri muodot voivat tarjota parhaimmillaan nuorille mahdollisuuksia sekä yhteiskunnalliseen kiinnittymiseen, uudenlaisen poliittisen toimijuuden löytämiseen että itsetunnon kohentamiseen. Käytännössä hyvin harvalla nuorella on osaamista ja voimavaroja täysipainoiseen osallistumiseen. Pikemminkin jokainen nuori tarvitsee jonkinlaista tukea ja onnistumisen kokemuksia. Tässä on nuorisotyöllä tärkeä tehtävä. (Horelli & Haikkola & Sotkasiira 2007, 217.)

Lainsäädännöllisesti nuorisotyö jakaantuu toisaalta nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaan aktiivisen kansalaisuuden tukemiseen ja sosiaaliseen vahvistamiseen, toisaalta nuorisopolitiikkaan, jolla tähdätään nuorten kasvu- ja elinolojen parantamiseen.

Nuorisolaissa (72/2006) osallistumisella tarkoitetaan nuorten mahdollisuuksia osallistua paikallista nuorisotyötä sekä nuorisopolitiikkaa koskevien asioiden valmisteluun, minkä lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. Osallistuminen ei synny itsestään, vaan se vaatii onnistuakseen järjestelmällistä tukea, jatkuvuutta ja dynaamisten vuorovaikutustekniikoiden soveltamista, joilla luodaan tilaa nuorten itseorganisoitumiselle ja nuoria tukevan kulttuurin syntymiselle. (Horelli & Haikkola & Sotkasiira 2007, 217.)

Anu Gretschelin (Gretschel 2007, 262) mielestä osallistuminen on osallistumista johonkin aktiviteettiin, jonka raamit esimerkiksi nettiadressin tai keskustelutilaisuuden joku muu on järjestänyt. Kun taas Horelli & Wallin 2006 mukaan osallistumisen käsite kattaa laajan toimintakentän, se voi liittyä erilaisten paikkojen, asuntojen tai yhdyskuntien suunnitteluun. Osallistuvan suunnittelun kohteena voivat olla myös budjetti, palvelut sekä erilaiset kompleksiset järjestelmät, kuten kierrätys- ja liikennejärjestelmä tai jopa yhdyskunnan yhteinen sosiaalinen aika. Bronfenbrenner 1979 selventää, että osallistuminen voi siten ulottua mikrotasolta omaan huoneeseen, kodin, pelikentän tai nuorisotilan- muokaamisesta lähiympäristön (mesotason) koko yhteiskunnan tai jopa alueiden (makrotason) suunnitteluun. (Horelli & Haikkola & Sotkasiira 2007, 218.)

5.3 Nuorten mielenkiinto kunnalliseen vaikuttamiseen ja päätöksentekoon

Nuorten kiinnostuksesta tai pikemminkin sen puutteesta poliittista päätöksentekoa ja vaikuttamista kohtaan on kannettu huolta jo pitkään. Nuorten halukkuus sitoutua vaikuttamaan perinteisten edustuksellisen demokratian tarjoamien tapojen ja välineiden kautta on todettu useissa eri yhteyksissä olevan kovin vähäistä. Viime vuosina asiaan on pyritty paneutumaan ja edistämään nuorten osallistumista kehittämällä esimerkiksi erilaisten valtakunnallisten hankkeiden muun muassa Osallisuushanke avulla nuorille uudenvuotisia vaikutuskanavia. Tällaisina voidaan pitää myös eri kunnissa toimivia nuorisovaltuustoja ja muita löyhemmin organisoituneita nuorten ryhmittymiä.

Taustalla tämän kaltaisen toiminnan viriämiselle on ollut poliittisen järjestelmän murros, kuntien niukentuneet voimavarat sekä kuntalain osoittama lakivelvoite kunnille ja erityisesti kunnanvaltuustolle tarjota kuntalaisille mahdollisuus vaikuttamiseen. (Kurikka 2000, 80.)

Päivi Kurikan (2000) tekemässä Hällä väliä? - tutkimuksessa selvitettiin nuorten kuntakäsityksiä, kunnallista vaikuttamista, muuttoaikomuksia ja ajatuksia vapaaehtoisuudennasta. Yleisvaikutelma nuorten kannanotoista tutkimuksessa ei muodostu kovinkaan imartelevalle edustuksellisen kunnallisdemokratian kannalta tarkasteltuna. Lähes 70 prosenttia vastanneista nuorista ei pitänyt kunnallisten asioiden hoitamista edes kiinnostavana asiana. Kuitenkin vaikuttamista kunnalliseen päätöksentekoon pidettiin kohtuullisen tärkeänä 42 prosenttia. Sitä hankaloittavaksi tekijäksi muodostui kuitenkin kunnallisen päätöksenteon hitaus, joka loitontaa ja turhauttaa nuoria, tätä mieltä oli noin 41 prosenttia kaikista vastanneista. Kunnallinen päätöksenteko ja siihen vaikuttaminen koetaan nuorten keskuudessa ilmiselvästi kaukaiseksi asiaksi. Vain ani harva nuori luottaa omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa ja niinpä vain noin joka kymmenes nuori katsoi omaavansa hyvät vaikutusmahdollisuudet kuntansa asioihin. (Kurikka 2000, 81-83.)

Kurikan tutkimuksessa havaittiin, että ei kiinnostus eikä myöskään halu osallistua päättämiseen ja vaikuttamiseen ole nuorten parissa kovinkaan vetovoimaista eikä luottamus poliittista toimijoita kohtaan suurta. Kuitenkin uusia tapoja osallistua halutaan saada käyttöön. Tämän perusteella voisi olettaa, että suunta kiinnostuksen ja osallisuuden tasossa olisi sopivan osallistumiskeinon ja asian osuttua kohdalle kääntävissä syöksykierteestä nousuun. Tutkimuksen tulokset kertovatkin, että nuorilla osallistuminen ja vaikuttaminen tapahtuvat muualla kuin näkyvänä, äänekkäänä toimintana. Parhaiten sitä voisi luonnehtia hiljaiseksi, oman arvomaailman toteuttamiseen liittyvien valintojen kautta tapahtuvaksi. Sille on vierasta perinteisten poliittisten kanavien käyttö, barrikadeille nouseminen tai suoraan viranomaisiin vaikuttaminen.

Vaikuttaminen ilmenee useimmin vetoomuksien allekirjoittamisena, omien kulutus- ja ostotottumusten muuttamisena sekä erilaisiin osto- ja maksuhoikotteihin osallistumisena. Näitä oli nuorista käyttänyt omasta mielestään vaikuttamiseen ainakin satunnaisesti enemmistö vastanneista. Jo hieman suurempaa tai aktiivisempaa omaa panosta vaativat vaikuttamisen keinot eli nimien kerääminen vetoomuksin, kirjoittaminen yleisönosastoihin tai mielipidelehtisten kautta vaikuttaminen olivat edelliseen verrattuna jo huomattavasti vähemmän käytetty. Niitä edes satunnaisesti käyttäneisiin kuului tutkimukseen vastanneista vain harvempi kuin joka kymmenes nuori. Valmius vaikuttaa mielenosoitusten, kansalaistoiminnan ja suoran toiminnan kautta on edelleen hyvin vähäistä ja harvinaista. Näillä ilmoitti toimineensa edes satunnaisesti alle kymmenen prosenttia nuorista. (Kurikka 2000, 88-80.)

Sovinnaisempien vaikuttamiskeinojen, joiksi tässä luokitellaan kuuluviksi yhteydenotot kunnan luottamushenkilöihin ja viranhaltijoihin sekä aloitteiden tekeminen kunnan päätöksentekelimille, yhteydenotot puolueiden paikallisjärjestöihin sekä vaalityön tekeminen, käyttö on viranhaltijakontakteja lukuun ottamatta erittäin harvinaista. Lähiympäristöön ja omaan asuinalueeseen liittyvien tekijöiden on sanottu kiinnostavan nuoria. Myös Kurikan tutkimuksessa voidaan sanoa näin olleen. Konkreettisiin, omaan elinympäristön laadun parantamiseen ja kehittämiseen tähtäviin toimiin osallistumiseen näyttää nuorilla olevan halua osallistua. Asukastoimintaan ja oman lähiympäristön ja kunnan alueella tapahtuneeseen kehittämistoimintaan ilmoittaa osallistuneensa ainakin satunnaisesti noin joka neljäs nuori. (Kurikka 2000, 91.)

5.4 Nuorten osallistuminen ympäristökansalaisina

Suomessa ja maailmalla on viimeisten vuosikymmenten aikana tehty varsin paljon kokeiluja ja tutkimuksia lasten ja nuorten osallistumisesta oman lähiympäristönsä kehittämiseen. Näissä tutkimuksissa ja kokeiluissa lapset ja nuoret ovat osoittautuneet kyvykkäiksi ja luoviksi ympäristönsä kehittäjiksi ja suunnittelijoiksi. (Koskinen 2007, 133.)

Lapset ja nuortet ovat onnistuneet saamaan aikaan hyviä suunnitelmia, joita on toteutettu. Horellin & Kytän & Kaajan 2002 ovat huomanneet, että kymmenen vuoden sisällä lasten suunnittelu on alkanut muuttua joillakin paikkakunnilla prosessista käytännöiksi. Myös nuorten ympäristötietous ja aikuisten asenteet ovat alkaneet kohentua. Nuoret ovat myös synnyttäneet kansalaisyhteiskunnan sosiaalista pääomaa, yhteisön sisältämää luottamusta. Tosin on edelleen olemassa liian paljon toteutumattomia ideoita, käyttämättömiä nuorisoresursseja ja innovatiivisuuden haaskausta. Nuoria ei osata vielä nähdä sosiaalisena ja taloudellisena voimavarana. (Horelli & Kytä & Kaaja 2002, 44.) Niin kutsuttu ympäristöpsykologinen näkökulma osallistumiseen on myös syy, miksi lapset ja osittain myös nuoret osallistuvat mielellään ympäristönsä parantamiseen, etenkin silloin kun on takeita, että epäkohdat voidaan korjata omien tarpeiden mukaisesti. Toisaalta osallistuminen edellyttää harjoittelua ja jopa opiskelua. Siten voidaan lasten osallistumista perustella myös ympäristökasvatuksellisin syin. (Horelli & Kytä & Kaaja 2002, 32.)

Ihminen toimii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Arkkitehti Nyman (1971) vaati jopa ympäristösuunnittelun alkeiden sisällyttämistä kouluopetukseen, ei erillisenä oppiaineena vaan läpäisevänä teemana. Kaivola ja Rikkinen (2003) ovat samaa mieltä Nymanin kanssa, sillä aihe liittyy läheisesti maantieteen opetukseen ja ympäristökasvatuksen peruseriaatteisiin. Jos kerran kaupungistuneessa ympäristössä asuvilla ja autoilla paikasta toiseen kuljetettavilla lapsilla on vain rajoitetut mahdollisuudet kehittää ympäristöllisiä taitojaan, koulun on tultava tässä vastaan. Ympäristössä liikkuminen ja alueiden hahmottaminen edellyttää spatiaalista ajattelua eli tilatajua, jonka kehittyminen vaatii systemaattista harjoittelua. (Kaivola & Rikkinen 2003, 11.) Ympäristökasvatus on kokonaisvaltaista yhteiskunnallista ja yhteisöllistä toimintaa, joka pyrkii ympäristövastuullisuuden lisäämiseen sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. (Koskinen 2007, 131.)

Lasten ja nuorten oikeus osallistua ja vaikuttaa heitä koskevissa asioissa löytyy perustuslaista, maankäyttö- ja rakennuslaista sekä tuoreesta nuorisolaista. Aktiivisen kansalaisuuden ja kestävän kehityksen tukemista edellyttävät niin peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmat, uusi hallitusohjelma (2007-2011) kuin Suomen kestävän kehityksen strategiakin. (Koskinen 2007, 131.)

Omassa lähiympäristössä vaikuttaminen voi käytännössä olla hyvinkin monialaista toimintaa. Se voi olla oman koulun, nuorisotalon tai asuma-alueen yhteisöllisyyden lisäämistä tai nuorisotalon pihan kehittämiseen osallistumista. Se voi olla vetoamus liikennevalojen saamiseksi vaaralliseen risteykseen tai aloite luokan metsäretkipaikan suojelemiseksi. Se voi olla kevätsiivoustalkoiden järjestämistä tai yleisönosastokirjoitus paikallislehteen skeittipaikan tarpeellisuudesta omalle alueelle. (Koskinen 2007, 132.)

Torniossa Rajalla på Gränsen kauppakeskuksessa onkin innostettu kaikenikäisiä osallistumaan ympäristönsä ja asuinalueensa kehittämiseen. Torniossa Rajalla på Gränsen kauppakeskuksessa järjestettiin maaliskuussa 2011 Rajatorin kehittämistapahtuma, joka liittyy Elävä Lappi-hankkeeseen. Hanke on Lapin liiton rahoittama ja se on Kemi-Tornion ja Rovaniemen ammattikorkeakoulujen sekä Lapin yliopiston yhteistyöhanke, jonka päätavoitteena on saada asiakkaat, matkailijat ja alueen asukkaat mukaan kehitystyöhön. Kehittämismalli pohjautuu käyttäjäläheisyyteen, jossa yhdessä kehitetään tuotteita tai palveluita aidoissa käyttötilanteissa. Rajatorin kehittämistapahtuman osallistujat olivat eri ikäluokista ja heiltä kerättiin kommentteja ja piirroksia siitä, millaisen Rajatorin kaupunkilaiset kokisivat mieleisekseen. Osallistujilta tuli positiivista palautetta ja toiveita kehittämistapahtumien lisäämisestä, jotta kaupunkilaiset pääsisivät oikeasti vaikuttamaan asioihin. Pyyntönä osallistujilta tuli myös, että kesällä tulisi järjestää Tornioon enemmän tapahtumia niin nuorille kuin vanhemmillekin ihmisille. Kehittämistapahtumaan osallistujien ideoita kerättiin kirjoittamalla ja piirtämällä.

Rajatorin kehittämistapahtumassa Tornion kaupungin arkkitehti Jarmo Lokio kertoi, että Tornioon on hiljalleen muodostumassa kaupunkikulttuuri ja nykyään alueen asukkaat tapaavat toisiaan kahviloissa ja kaupungilla. Rajatorista halutaankin tehdä kaikkien kohtaamispaikka. (Uusi Torniolainen kaupunkilehti 2011, 4-5.)

Lasten ja nuorten osallistamisessa pyritään tukemaan heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa uusien, heille tarkoitettujen tilojen sekä suunnitteluun että tulosten toteutumiseen olemassa olevien reunaehtojen puitteissa. (Horelli & Kaaja & Kyttä 2002, 36.) Tosin lasten ja nuorten osallistuminen ei aina ole aivan mutkatonta. Heidän mielipiteitään ja näkemyksiään saatetaan kyllä kysyä, mutta he eivät ehkä koskaan saa palautetta saati tietoa siitä ovatko heidän näkemyksensä vaikuttaneet mihinkään. Aito osallistuminen on kaksisuuntainen prosessi ja rakentuu kompromisseille. (Koskinen 2007, 136.)

Lähiympäristön suunnitteluun osallistuminen voi parhaimmillaan olla kaikille osapuolille kokonaisvaltainen voimaantumisen oppimisprosessi. Osallistumisen kautta ympäristösuhde kehittyy vahvemmaksi. Kun lapsi tai nuori saa olla oman arkensa ja ympäristönsä asiantuntija, hän oppii näkemään itsensä yhteisönsä täysivaltaisena jäsenenä. Samalla hän tuntee voimakkaammin kuuluvansa yhteisöön, mikä puolestaan vahvistaa yhteisöä itseään. Ympäristöön sitoutuminen estää lapsia ja nuoria tunte-masta itseänsä ulkopuolisiksi, ja siten ehkäisee turhautumista ja ilkeävaltaa. Osallistumisen kautta on mahdollista oppia erilaisia tietoja ja taitoja, kriittistä ajattelua, oman mielipiteen ilmaisemista, muiden mielipiteiden kuuntelemista ja niistä keskustelemista. (Koskinen 2007, 134.)

Vuorovaikutteinen suunnittelu ja tilan julkinen tuottaminen liittyvät läheisesti viralliseen ja epäviralliseen vallankäyttöön. Valta ei sinänsä ole hyvää tai pahaa, vaan sen laatu riippuu siitä, miten ja mihin sitä käytetään. (Horelli & Kyttä & Kaaja 2002, 43.)

Nuorten kannalta katsoen tarvetta tulla kuulluksi voi nuorten halusta riippuen olla ”erikokoista”: isoa ja pientä. Tietyissä tilanteissa nuorille riittää, että heidän ideansa ja palautteensa vastaanotetaan, ja koneisto hoitaa loput.

Tietyissä tilanteissa nuoret haluavat jatkaa prosessiin osallistumista jaolla ideoinnin ja päätöksenteon jälkeenkin mukana toteuttamassa hanketta. Nuorten ideoiden ja aloitteiden kuulemisessa olisi aina muistettava tarkkaan neuvotella heidän kanssaan siitä, millaista roolia nuoret itselleen kaavailevat ja millainen rooli heille voidaan todellisuudessa antaa. Nuorten osallistuminen päätöksentekoon ei saisi rajautua vain niihin kysymyksiin, joita aikuiset huomaavat tai tarjoavat neuvoteltaviksi. Valmiutta vuoropuheluun pitäisi olla myös niissä kysymyksissä, jotka ovat päällimmäisinä esillä nuorten esityslistoilla tai päivittäisissä arjen keskusteluissa. Ilman kuulemista, kuuntelemista ja kyselemistä nuorten ongelmat voivat jäädä pimentoon: vain niistä puhumalla voi syntyä tahtoa ja resursseja löytää ratkaisuja. Vuorovaikutteista puhetta esiintyy nuorten ja kunnan välillä liian vähän: esimerkiksi jos jotkut nuoret rikkovat paikkoja, kaikkia nuoria ensin säätetään julkisuudessa ja sitten tuhoutunut omaisuus vain katoaa: uutta tilalle ei tule. (Gretschel 2007, 244-245.)

5.5 Menetelmiä osallistaa nuoria ympäristösuunnitteluun

Hankkeen tai prosessin aloitusvaiheessa on selvitettävä minkälaisista tavoitteista, aihepiiristä, maantieteellisestä ulottuvuudesta, ja voimavaroista kyseessä olevassa osallistumisessa on kyse? Tärkeä kysymys on, mihin lapset ja nuoret voivat osallistua, miten ja millä ehdoin? Lisäksi pitää kartoittaa perusteellisesti, ketkä haluavat tai saavat osallistua, kuka päättää osallistumisesta ja millä kriteerein? Erityisen tärkeää on tiedostaa, minkä asteisesta osallistumisesta ja vaikuttamisesta on kysymys. Onko kyse täysivaltaisesta osallistumisesta ja vaikuttamisesta, jossa asukkaat tai lapsi- ja nuorisokäyttäjät saavat keskenään sopia tavoitteistaan ja toteutuskeinoistaan ilman yhteiskunnan suurempaa puuttumista? Näin voi olla esimerkiksi suunniteltaessa pientä asuinyhteisöä, yksityistä koulua, leikkipuistoa tai jotain rajattua kohdetta, kuten grillikatosta.

Vai onko kyse kumppanuudesta, jossa käyttäjät ja suunnittelijat – lapset ja aikuiset - yhdessä analysoivat tilannetta ja suunnittelevat esimerkiksi kaupunginosan tiettyjä parannushankkeita. Jos on kyse kuulemisesta, kantavat viranomaiset vastuun hankkeesta ja kysyvät käyttäjien mielipidettä erilaisista vaihtoehdoista.

Tiedottamisesta on kyse silloin, kun viranomaiset tiedottavat asukkaille tai käyttäjille suunnitelmista tai heidän osallistumisensa typistyy tutkimuksen kohteena olemiseen. (Horelli & Kyttä & Kaaja 2002, 36-42.)

Osallistumis- ja vaikuttamisasteeseen sisältyy tietynlainen sitoutuminen ja henkilökohtainen panos. Varsinaisesta osallistumisesta ja vaikuttamisesta on kyse vasta silloin, kun suunnittelu tapahtuu vähintäänkin kumppanuustasolla. Mitä suuremmasta vaikuttamisasteesta on kyse, sitä moninaisempia ja vaativampia osallistamismenetelmiä, kuten useamman päivän kestäviä suunnittelutyöpajoja, voidaan käyttää. Osallistujilla on tuolloin jonkinlaiset takeet siitä, että heidän vaivannäkönsä johtaa toivottuihin päätöksiin ja tuloksiin. Vuorovaikutteinen suunnittelu sopiikin nimenomaan kumppanuus- tai sitä korkeammalle osallistumistasolle. Mikäli suunnittelussa on kyse vain kuulemisesta tai tiedottamisesta, ei käyttäjiä saisi houkutelaa sitoutumaan hankkeeseen sellaisin työkaluin, jotka antavat väärää kuvitelmia osallistujien vaikutusmahdollisuuksista. (Horelli & Kyttä & Kaaja 2002, 43.)

Lapset ja nuoret innostuvat yleensä osallistumisesta jos se on hyvin järjestetty. Tästä huolimatta kaikki eivät halua tai voi osallistua, etenkin kaikkiin suunnitteluvaiheisiin. Siksi on tärkeätä, että osallistujat miettivät, mihin vaiheisiin he haluavat sitoutua ja minkä asteisesti. Suunnittelun koordinaattorin tai vetäjän tulisikin valita menetelmät tilanteen, osallistujien pyrkimysten, osallistumisvaiheen, ja ennen kaikkea vaikuttamisasteen mukaan. (Horelli & Kyttä & Kaaja 2002, 43.)

Nuoret tarvitsevat kuntaa ja virkamiehiä tuekseen voidakseen laillisilla ja yhteiskunnallisesti hyväksytyillä tavoilla ottaa haltuun omia tiloja ja toimintoja. Kaupunkisuunnittelussa nuorisolla on vankka osaaminen ja lasten ja nuorten osallistumisella onkin suuri merkitys ympäristösuunnittelun ja kuntien kehittämisen kannalta. He kuuluvat niin sanottuihin. hiljaisiin tai heikkoihin ryhmiin, joiden huomioiminen olisi erityisen tärkeää. (Koskinen 2007, 134.)

6 VAPAA-AIKA

Vapaa-aika kuuluu arjen itsestään selviin asioihin. Vaikka tuntuisikin, ettei vapaa-aikaa ole, jokaisella on ainakin mielikuva siitä, mitä se voisi olla. Vapaa-ajasta keskusteltaessa saattaa kuitenkin käydä ilmi, etteivät ihmiset aina määrittele vapaa-aikaa samalla tavalla. Yleensä vapaa-aika on jotain tavoiteltavaa, hyvää, omaa ja iloa tuottavaa. Mutta sitä voidaan edelleen – maatalousyhteiskunnan muistona - pitää myös laiskuutena ja turhana aikana. Vapaa-ajasta ollaan myös huolissaan: pelätään liian vapaa-ajan seurauksia. Ajatus vapaa-ajasta on kuitenkin historiallisesti nuori. Se liittyy modernin yhteiskunnan syntyyn ja kehittymiseen. Tämän takia vapaa-aikaa on ollut mahdoton irrottaa työn käsitteestä, ja se on nähty ainoastaan työtä palvelevana. (Liikkanen 2009, 7.)

6.1 Vapaa-ajan käsite

Sekä vapaa-aika että työ kuuluvat modernin yhteiskunnan abstrakteihin järjestelmiin, joiden varaan arkielämä on järjestäytynyt. Talouden rakenteiden ja ihmisten arkielämän muuttuessa vapaa-ajasta on tullut yhä tärkeämpää. Vaikka vapaa-ajan tärkeyttä on perusteltu myös sen lisääntymisellä, ei kuitenkaan tiedetä varmasti, lisääntyykö vapaa-aika todella. Asian tarkastelemisen tekee vaikeaksi epäselvyys siitä, tarkoittaanko vapaa-ajalla kaikkea palkkatyön ulkopuolista aikaa, omaa henkilökohtaista aikaa vai jotain muuta. (Liikkanen 2009, 7-8.)

Ihmisten eläessä yhä pidempään työn jälkeinen ajanjakso pitkittyy ja työn ulkopuolinen aika keskimäärin lisääntyy. Myös opiskeluaikat ovat pidentyneet. Nykyään vapaa-ajan lisääntymisellä voidaan tarkoittaa myös oman henkilökohtaisen ajan lisääntymistä, kun vaikkapa kotitöihin käytetty aika vähenee työtä helpottavien kodinkoneiden myötä. (Liikkanen 2009, 8.)

Myös tutkimus on heijastellut modernin palkkatyöyhteiskunnan tapaa määritellä vapaa-aika. Grant Cushman, Anthony James Veal ja Jiri Zuzanek jaottelevat (2005) oman käsityksensä vapaa-ajasta kolmeen näkökulmaan. Vapaa-aika on ensinnäkin modernissa maailmassa yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti niin merkityksellinen arkea järjestävä periaate, että se on kirjattu jopa ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen. Toiseksi sen sääntely ja ohjaaminen ovat myös osa julkisen vallan politiikkaa ja näin ollen tärkeä hallinnon sektori. Nämä kaksi näkökulmaa ovat olleet lähtökohtana perinteiselle vapaa-ajan tutkimukselle. Kolmannen ja uuden näkökulman avaa Cushmanin, Vealin ja Zuzanekin mukaan vapaa-ajan näkeminen kasvavana markkinailmiönä, joka tarjoaa työpaikkoja, markkinatuloja ja taloudellista kehitystä. (Liikkanen 2009, 8.)

Olemassaolonsa ajan vapaa-ajan käsite on ollut työn lisäksi suhteessa intiimimeimpään yksityisyyteen. Anu Valtosen mukaan (2004) vapaa-aika tai vapaa aika on ajan ja tilan hallinnan lisäksi yhä enemmän myös ajatusten hallintaa, omasta määrittelyvallasta ja yksityisyydestä kiinni pitämistä. Ihmisoikeusjulistuksen hengessä sitä voisi myös sanoa yksityiseksi taisteluksi oikeudesta iloon, lepoon ja henkilökohtaiseen elämään. (Liikkanen 2009, 9.)

Vapaa-ajan näkeminen työn vastakohtana ja toisaalta sitä täydentävänä on vain yksi, tosin edelleen tärkeä vapaa-ajan määrittelyn lähtökohta. (Liikkanen 2001; 2004; 2005). Kuitenkin yhä useammin vapaa-aika määritellään yksityisestä elämänpiiristä käsin. Tällöin korostetaan joko perheen ja läheisten ihmissuhteiden merkitystä ja yksilöllisyyttä. Vapaa-aika ei enää vain rytmitä arkea ajallisesti, vaan siitä on tullut laadullinen elementti, joka voi liittyä mihin tahansa hetkeen elämässä. Perheen kokeminen tärkeäksi on lisääntynyt voimakkaasti 1990-luvun alusta. Myös vapaa-aika ja harrastamista pidetään yhä tärkeämpänä. (Liikkanen 2009, 9.)

Kymmenessä vuodessa suomalaisten viikoittaisen vapaa-ajan määrä on kasvanut kolme tuntia. Tilastokeskuksen tuorein ajankäyttötutkimus kertoo, että viikossa vapaatunteja on tällä hetkellä keskimäärin 44 tuntia. Ajankäyttötutkimuksen mukaan miehillä vapaata on viikoittain 48 tuntia. Naisilla luku jää 40 tuntiin, sillä nämä kantavat miehiä enemmän vastuuta kodin- ja lastenhoidosta. Naisten vapaa-aikaa leimaa lisäksi sen jakautuminen pieniin pätkiin, kun taas miesten vapaa-aika on yhtäjaksoisempaa. Pirstaloituva vapaa-aika on tyypillistä myös nuorille ja pienten lasten vanhemmille. Syitä vapaa-ajan hajoamiselle muun tekemisen lomaan voi hakea työajan pirstaloitumisesta. Lisäksi ihmisten elämään on tullut entistä enemmän kaikenlaista toimintaa. Vapaa-ajalla harrastetaan ja suoritetaan, jolloin se ei enää tunnu vapaa-ajalta eikä määrity samalla tavalla kuin ennen. 2010-luvun vapaa-ajalle on tyypillistä myös se, että varsinkin nuoret käyttävät muun tekemisen väliin jäävät tauot hyödykseen. Tällaisina hetkinä tartutaan usein viihde-elektroniikkaan, jonka käytön kasvu näkyy myös Tilastokeskuksen tutkimuksessa. Markkinoille on tullut tuotteita, joiden tarkoituksena on tilkitä toimintojen välisiä paikkoja. Niihin hetkiin mahtuu hyvin kännykkäpeli tai musiikin kuuntelu mp3-soittimella. Ajankäyttötutkimuksen mukaan rentoutumisen kannalta ei ole olennaista, viettääkö ihminen vapaa-aikansa laiskotellen vai jotakin puuhaillen. Joskus vapaa-aikansa tiukasti aikatauluttavien ihmisten olisi kuitenkin hyvä tähyillä pidemmälle kuin nykyhetkeen. (Tolonen 2011.)

6.2 Nuorten vapaa-aika

Lasten tai nuorten näkökulmasta määriteltynä vapaa-ajan käsite ei ole yhtä selkeä kuin aikuisilla. Nuorille vapaa-aika saattaa joskus jopa muistuttaa työtä, koska se voi olla aktiivista harrastamista. Näin voi olla siitakin huolimatta, että vapaa-aika määritellään ajaksi, jota nuori viettää koulun tai työelämän ulkopuolella. Aktiivisen harrastamisen lisäksi nuorten vapaa-aika voi olla myös passiivista oleilua, aikaa, jolloin ei tarvitse tehdä mitään. Voi vaikka katsoa televisiota, nukkua tai puuhailla arkipäivä askareita sen kummemmin tekemisistään miettimättä. (Liikkanen 2009, 250.)

Erilaiset tekijät vaikuttavat nuorten vapaa-ajan toimintoihin. Varhaislapsuudessa vanhempien käyttäytyminen on erityisen tärkeää, myöhemmin ystävät, koulu, muut aikuiset ja median vaikutus lisääntyy. Asenne vapaa-aikaan kehittyy vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin. Yksilö muodostaa normit, arvot ja kiinnostuksen kohteet. Peruskoulussa sukupuolet eroavat toisistaan ja muodostavat omat stereotyyppiset peli- ja vapaa-aikaroolinsa. (Hendry, Love & Glendinning 1996, 33.)

Lähes puolet 10-29-vuotiaista tapaa ystäviään päivittäin, useampi kuin neljä viidestä vähintään viikoittain. Ystävien tapaamistiheys liittyy kiinteästi ikään, ja se laskee tasaisesti iän myötä. Alle 15-vuotiaista 70 prosenttia tapaa ystäviään lähes päivittäin. 25-29-vuotiaista enää neljännes. Pojat tapaavat ystäviään jonkin verran säännöllisemmin kuin tytöt, ja ruotsinkieliset useammin kuin suomenkieliset. (Myllyniemi 2009, 88.)

Sukupuolella, koulutuksella, kotitaustalla ja sosiaaliluokalla on vaikutusta nuorten vapaa-ajan viettoon ja harrastuksiin. Nuoret valitsevat vapaa-ajan viettotapansa usein henkilökohtaisten ominaisuuksiensa tai sosiaalisten suhteidensa mukaan. Musiikki, tanssi ja muut tämän tyyppiset yksilölliset harrastukset saattavat myöhemmin vaikuttaa nuoren koulutusvalintoihin ja työuraan ja jopa onnellisuuteen ja hyvinvointiin. Ne, jotka harrastavat paljon, saavat sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja sekä tukea identiteettinsä rakentamiselle, mikä auttaa heitä myöhemmin elämässään selviytymään passiivisia ikätovereitaan paremmin. Nuorten vapaa-ajan viettoon annetuilla paikoilla, mahdollisuuksilla ja ohjauksella voidaan siis vaikuttaa nuorten aikuistumiseen joko myönteisesti tai kielteisesti. (Liikkanen 2009, 252.)

Vaikka lapsuudessa muodostetaan jo ensimmäiset käsitykset vapaa-ajasta, nuoruudessa tapahtuu niiden kokonaisvaltainen sisällön käsittely, asenteet, mahdollisuudet ja sosiaalisten ympäristöjen odotukset. On tärkeää ymmärtää miten nuoret suhtautuvat vapaa-aikaan ja millaisia toiveita, käsityksiä ja tavoitteita he ovat sille asettaneet. (Hendry ym. 1996, 34.)

Nuorten vapaa-aikatutkimuksen (2009) mukaan nuoret ovat selvästi vähemmän tyytyväisiä vapaa-aikaansa kuin terveyteensä tai ihmissuhteisiinsa. Pojat ovat vapaa-aikaansa yleisesti hieman tyytyväisempiä kuin tytöt. Iän myötä tyytyväisyys vapaa-aikaan vähenee, etenkin teini-ikään tultaessa. Kaikkein tyytymättömmimpiä ovat 15-19-vuotiaat. Osan näistä eroista selittää vapaa-ajan riittävyys, joka on suurinta alle 15-vuotiailla. 15-19-vuotiaat ovat kaikkein kriittisimpiä vapaa-aikaansa kohtaan ja myös kaikkein tyytymättömmimpiä taloudelliseen tilanteeseensa. (Myllyniemi 2009, 125.)

Vapaa-aika saattaakin olla nuorelle aikuistumisessa merkityksellisempää kuin koulussa vietetty aika, joka on sidottu opetussuunnitelmiin, lukujärjestyksiin ja tuntikehyksiin. Vaikka vapaa-ajan viettotavatkin saattavat sitoa nuoren tiettyyn elämäntapaan, arvomaailmaan ja normeihin, nuori voi kuitenkin yleensä itse valita sen, mitä vapaa-aikanaan tekee, mitä nuorisokulttuurin ilmiötä seuraa ja mihin harrastuksiin osallistuu (Helve1993b.) (Liikkanen 2009, 252.)

Nuoruudessa vapaa-ajan tarpeet ovat huipussaan. Nuorilla on enemmän vapaa-aikaa ja mahdollisuuksia mutta myös vähemmän vastuuta kuin muissa elämän vaiheissa. Rajoituksia vapaa-ajalle voidaan pitää kuljetuksen ja tiedon puutetta sekä vanhempien ja lakien asettamia rajoituksia. (Hendry ym. 1996, 34-35.)

6.2.1 Perhe, ystävät ja harrastukset

Koti, perhe ja ystävät ovat nuorelle yksi vapaa-ajan tärkeimmistä ulottuvuuksista (Liikkanen 2009, 254.) Perheen kanssa yhdessäoloon aikaa käytetään toiseksi eniten, 40 prosenttia nuorista on perheensä kanssa vähintään kaksi tuntia päivässä. Tytöt ja pojat yhtä lailla. Iän myötä perheen kanssa vietettävä vähenee tasaisesti – 17-vuotiaista enää joka neljäs viettää 2-4 tuntia tai enemmän perheensä kanssa.

Samalla tavalla lyhenee myös kavereiden kanssa vietettävä aika. Seitsemän kymmenestä viettää koulun jälkeen kavereidensa kanssa aikaa yli 3 tuntia päivässä, tytöt ja pojat yhtä yleisesti. (Keskinen 2001, 104, 113.)

Vapaa-aika on nuorille erityisten taitojen ja toimintapätevyyksien sekä arvojen ja arvostusten kehittämisen maailma. Erilaiset harrastukset, kuten musiikki, liikunta, näytteleminen ja tanssiminen, muodostavat merkittävän informaalisen oppimiskentän. Vapaa-aikana opitaan monia erilaisia harrastuksiin liittyviä tekniikoita ja taitoja. Sosiaaliset keskustelu- ja vuorovaikutustaidot, itsenäistyminen ja oman elämän hallinnan kehittyminen, ryhmässä toimiminen ja toisten ohjaamisen harjoittelu ovat aiheita, joita nuoret itse tuovat esille harrastusten merkityksestä kysyttäessä. Tärkeitä ovat myös esiintymisvarmuuden kehittyminen, kuntoilu ja rentoutuminen, ajankäytön organisointi ja kirjaston sekä muiden tiedonlähteiden käytön oppiminen. (Aaltonen ym. 2003, 205-206.)

Harrastukset antavat aineksia myös arvomaailman rakentamiseen. Monet korostavat oppineensa toimimaan erilaisten ihmisten kanssa. Jotkut ovat oppineet vastuullisuutta, suvaitsevaisuutta erilaisia kulttuureja ja erilaisuutta kohtaan sekä häviämään ja voittamaan. Harrastuksista onkin tullut koulun ja vanhempien rinnalle yhä merkittävämpi kasvattaja. Vanhemmat ovat jakaneet vastuuta kasvatuksesta ja rajojen asettamisesta nuoren valmentajille, ohjaajille ja nuorille itselleen. (Aaltonen ym. 2003, 206.)

Useat nuoret ovat jo lapsina aloittaneet vanhempiansa tukemina jonkin mielekkään harrastuksen. Se saatetaan kuitenkin jättää nuoruusvuosina. Helena Helven vertailututkimuksessa Arvot, muutos ja nuoret (1995) nuorilta kysyttiin heidän vapaa-aikaansa vietosta. Nuoret sanoivat yleensä viettävänsä mieluiten vapaa-aikansa ystäviensä kanssa. Lähes puolet nuorista harrasti aktiivisesti jotakin vapaa-aikanaan, pojista suurempi osa kuin tytöistä. (Helve 2002, 114.)

6.2.2 Kauppakeskuskansalaisuus

Lasten ja nuorten asema kuluttajina ja markkinoinnin kohteena on saanut tiedotusvälineissä paljon huomiota viime aikoina. Yleensä väläytellään kuvaa materiaalisesti hyvinvoivasta yksinäisestä lapsesta, joka viettää iltapäivät ja illat TV:n tai tietokoneen seurassa tai jonka vanhemmat lähettävät seteli kourassa kaupungille kuluttamaan. Vanhempien ajatellaan poistavan kiireen ja poissaolon aiheuttamaa syyllisyyttä alistamalla lasten sanelemien kulutus päätösten nöyriksi rahoittajiksi. Yleisen käsityksen mukaan lapset tekevät ostopäätöksiä yhä nuorempana ja markkinat tarjoavat yhä nuoremmille aikuismaisia tuotteita, kuten muotivaatteita ja elektroniikkaa. Lisäksi ollaan huolissaan lasten altistumisesta median tarjoamalle seksille, väkivallalle ja ylikaupallisuudelle. Näiden on yleensä katsottu lyhentävän lapsuutta tai hämärtävän lapsuuden ja nuoruuden rajoja. (Wilska 2005, 89.)

Terhi-Anna Wilskan tutkimuksessa selvisikin, että yhä tärkeämpi perheiden yhdessäolon muoto on myös kauppakeskuksissa vaeltelu. Yli kolmannes lapsiperheistä käy joka viikonloppu kauppakeskuksissa ostoksilla koko perheen voimin. Kauppakeskuskäynteihin yhdistetään usein myös pikaruokapaikassa tai pizzalla käynti ja usein myös huonekalu-, remontti-, kodinkone- tai autoliikkeissä vierailu, jolloin ostoreissuun menee koko päivä. Lasten ottaminen mukaan ostoksille arkenakin on Suomessa yleisempää kuin muualla Euroopassa. Tämän takia suomalaisten lasten vaikutusvalta etenkin ruoan ja päivittäistavaroiden ostopäätöksiin on suurempi kuin muualla. (Wilska 2005, 92.)

Perheen kaikkien lasten asema kuluttajina ei kuitenkaan ole aina yhtäläinen. Tytöt ja pojat eriytyvät jo varhain kuluttajina ja heidän asemansa taloudellisina toimijoina on erilainen. Pojat saivat 20 prosenttia suurempaa viikkorahaa kuin tytöt. Poikia lohdutetaan tai palkitaan tyttöjä useammin ostamalla heille tavaroita. Brändit ovat myös pojille selvästi tärkeämpiä kuin tytöille. Yleinen käsitys on edelleen kuitenkin se, että pojat ostavat tarpeeseen ja tytöt törsäävät turhuuksiin. (Wilska 2005, 92.)

Kaupunkilaisnuoren elämä on kiireistä. Ajan puute on koettu suurimmaksi esteeksi harrastuksille. Nuoret tapaavat ja pitävät yhteyttä kavereihinsa aiempaa tiiviimmin. Samalla perheen kanssa vietettävä aika on vähentynyt. Kännykkä on tuonut uuden tavan pitää yhteyttä ystäviin. Koti, oma tai kavereiden, on nuorille edelleen tärkein ystävien tapaamispaikka. City-kulttuurin vahvistumisen myötä 90-luvulla kahviloiden ja hampurilaispaikkojen yleistyminen treffipaikkoina ovat yleistyneet. Samaan aikaan ”markkinaosuuttaan” ovat kasvattaneet myös ei-kaupalliset julkiset tilat eli kirjastot ja nuorisotalot. Nuorisotalot ovat erityisen tärkeitä yksinhuoltaja- ja uusperheiden nuorille. (Keskinen 2001, 11.) Iän myötä kavereista tavataan yhä useammin myös kauempana kotoa keskustasta, muissa kaupunginosissa, pikaruokapaikoissa tai kahviloissa ja myös ravintoloissa. (Keskinen 2001, 101.)

Kaupoissa kiertely, näyteikkunaostokset ja kauppakeskuksissa hengailu ovat osa kaupunkikulttuuria. Koululaisten kyseessä ollessa kaupungilla tai ostoskeskuksissa kiertely liittyy myös ”hyppytuntien” kuluttamiseen. Kyseessä on myös yksi sosiaalisen kanssakäymisen muoto - aikaa vietetään ystävien kanssa. Tytöistä peräti 59% harrastaa shoppailua vähintään kerran viikossa. Pojilla osuus jää alle puoleen eli 28 prosenttiin. Ruotsinkielisillä nuorilla vastaavat osuudet ovat 64 ja 43 % eli varsinkin poikien kohdalla selvästi suomenkielisiä suuremmat. Tytöille kaupoissa kiertely on varsin keskeinen ”harrastus” jo nuoresta pitäen. Harvassa harrastuksessa tai ilmiössä on havaittavissa vastaavaa tyttöjen ja poikien iän mukaan tapahtuvaa eriytymistä. (Keskinen 2001, 54.)

7. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Rajalla på Gränsen kauppakeskus

Kauppakeskus Rajalla på Gränsen on Suomen ja Ruotsin valtakunnanrajalla Torniossa sijaitseva kauppakeskus, joka avattiin 30. lokakuuta 2008. Kauppakeskuksessa toimii noin 50 yritystä: muun muassa Citymarket, erikoisliikkeitä, ravintoloita ja kahviloita. Rakennuksessa on kolme kerrosta, josta pohjakerros on kokonaan pysäköinti- aluetta. Kauppakeskuksen omistaa työeläkevakuutusyhtiö Varma ja sen rakentajana toimi ruotsalainen rakennusyhtiö NCC. Kauppakeskus on osa Tornion ja Haaparannan yhteishanketta kaupunkien keskustojen yhdistämiseksi. Rajan läheisyyden vuoksi kauppojen aukioloaikoja ei ole rajoitettu.

7.2 Tutkimusympäristö ja tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimus suoritettiin Torniossa Kauppakeskus Rajalla på Gränsenin tiloissa, luvan tutkimuksen tekemiseen pyysin kauppakeskuksen päälliköltä Esko Junnolta. (Liite 1-2) Tutkimusympäristönä oli kauppakeskus Rajalla på Gränsen ja tutkimuksen kohderyhmänä olivat kauppakeskuksessa aikaansa viettävät nuoret. Haastattelut suoritettiin maaliskuussa 2011. Haastatteluun osallistui kahdeksan nuorta, jotka olivat iältään 13-16-vuotiaita. Haastatteluun osallistui neljä tyttöä ja neljä poikaa. Koko Tornion väestön ikäjakauma oli 2005 alle 0-14-vuotiaita noin 4250 ja 15-24-vuotiaita noin 3000. Suensaaren alueella 2005 oli 0-14-vuotiaita noin sata ja 15-24-vuotiaita noin 350. (Puistosalo 2005, 38.)

7.3 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyöni tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Valitsin kvalitatiivisen tutkimuksen, koska tarvitsin enemmän mahdollisimman syvällisiä vastauksia, kuin monen nuoren vastauksia. Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu myös hyvin todellisten tilanteiden ja ilmiöiden tutkimiseen. Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran 2007 mukaan lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Tutkimuksessa on kuitenkin otettava huomioon, ettei todellisuutta voi pirstoa mielivaltaisesti osiin. Tapahtumat muovaavat samanaikaisesti toinen toistaan, ja onkin mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkija ei voi myöskään sanoutua irti arvolähtökohdista, sillä arvot muovaavat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä. Objektiivisuuttakaan ei ole mahdollista saavuttaa perinteisessä mielessä, sillä tietäjä eli tutkija ja se, mitä tiedetään, kietoutuvat saumattomasti toisiinsa. Voimme saada tulokseksi vain ehdollisia selityksiä johonkin aikaan ja paikkaan rajoittuen. Yleisesti todetaan, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemminkin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia (totuus)väittämiä. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007,157.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisenä piirteenä on se, että tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa kuin keskusteluihin tutkittaviensa kanssa kuin mittausvälineillä hankittavaan tietoon. Perusteluna tälle on näkemys, että ihminen on riittävän joustava sopeutumaan vaihteleviin tilanteisiin. Apuna täydentävän tiedon hankinnassa monet tutkijat käyttävät myös lomakkeita ja testejä. Tyypillisenä piirteenä mainitaan myös induktiivisen analyysin käyttämistä. Tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja. Sen vuoksi lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Sitä, mikä on tärkeää, ei määrää tutkija. Suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille.

Tällaisia metodeja ovat muun muassa teemahaastattelu, jota käytin tutkimuksessani. Valitaan kohdejoukko tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaisesti. Käsitellään tapauksia ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 160.)

7.4 Tutkimuksen eteneminen

Henkilöitä valitaan yleensä haastateltavaksi siksi, että he edustavat jotakin ryhmää. Tutkimuksen tarkoitus määrää sellaiset ryhmittymät. Kun tutkimusta ryhdytään toteuttamaan, ongelmaksi tulee, miten saada yhteyttä näiden ryhmien edustajiin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 83.) Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Niissä pyritään muun muassa kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa, antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Täten laadullisessa tutkimuksessa on periaatteessa tärkeää, että henkilöt, joilta tieto kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mieluusti mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Tässä mielessä tiedonantajien valinnan ei pidä olla satunnaista vaan harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. Toisaalta tutkimusraportissa on kerrottava, miten tiedonantajien valinta on harkittu ja miten valinta täyttää tarkoitukseen sopivuuden kriteerin. Tutkimuksen tekijä päättää kussakin tapauksessa, mitä harkinnanvaraisuus ja sopivuus tarkoittavat. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85-86.)

Haastateltavien etsimisen aloitin havainnoimalla ja tarkkailemalla ketkä nuorista ovat useimmiten kauppakeskuksessa. Kun kasvot tulivat pikkuhiljaa tutuiksi, menin suoraan juttelemaan heille ja ehdotin osallistumista tutkimukseeni. Kerroin, että tutkimukseen osallistuminen hyödyttäisi sekä heitä, että kauppakeskusta. Kun kerroin, että he saisivat ehdottaa kehitysideoita kauppakeskukselle he näyttivät innostuneilta. Haastattelut suoritettiin maaliskuussa 2011.

Hirsjärven & Hurmeen 2000 mielestä nuoret eivät välttämättä halua, että heidän asioitaan udellaan, siksi haastattelun onnistumiseksi heidät olisi saatava tutkimuksen ”puolelle” motivoituneiksi vastaamaan. Nuoria haastateltaessa on tärkeää välittää tunne siitä, että haastateltavasta nuoresta ja hänen mielipiteistään ollaan todella kiinnostuneita. Nuoren on koettava, että hän osallistuu tutkimukseen, että hän on tutkijan apuri. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 132.)

Olin laatinut valmiiksi saatekirjeen ja lupalomakkeen nuorten vanhemmille ja huoltajille (Liite 3) allekirjoitettavaksi ja pyysin tulemaan joko päivän tai kahden päivän kuluessa samaan kohtaamispaikkaan allekirjoitetun lupalomakkeen kanssa. Kun on kyse alaikäisistä, täytyy saada huoltajan lupa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 83). Odotin nauhurini kanssa molempina päivinä ja sain haastateltua yhteensä kahdeksaa nuorta. Haastateltavina olivat 13-, 14-, 15- ja 16-vuotiaat tytöt sekä yksi 14-vuotias, kaksi 15-vuotiasta sekä yksi 16-vuotias pojat. Olin valmistautunut tekemällä haastattelurungon, joka oli teemoiteltu valmiiksi. Haastattelin nuoria yksitellen nauhurille, tutkimuspaikkana toimi eräs kahvila kauppakeskuksessa. Nauhoittamisen valitsin siksi, että saisin nuorten vastaukset paremmin talteen ja vastauksista enemmän irti. Haastattelin nuoria yksitellen koska halusin rauhoittaa tilannetta ja saada henkilökohtaisia mielipiteitä ja vastauksia kysymyksiini. Tilanteen nauhoittaminen antaa mahdollisuuden paitsi tarkastella toisten tekemiä haastatteluja (tutkija ja haastattelija ei aina ole sama henkilö) myös palata tilanteeseen uudelleen, jolloin nauhoitus toimii sekä muistiapuna että tulkintojen tarkistamisen välineenä. Nauhoittaminen mahdollistaa sen, että haastatteluvuorovaikutuksen kulkua voidaan tarkastella ja analysoida. Nauhoituksen ansiosta haastattelusta voidaan raportoida tarkemmin. (Ruusu vuori & Tiittula 2005, 14-15.)

Teemahaastattelun luonteeseen kuuluu haastattelujen tallentaminen. Vain tällä tavoin saadaan haastattelu sujumaan nopeasti ja ilman katkoja. Kun pyritään saamaan aikaan mahdollisimman luontevaan ja vapautuneeseen keskusteluun, olisi haastattelijan pystyttävä toimimaan ilman kynää ja paperia. Teema-alueetkin olisi hyvä osata ulkoa, jotta paperien selailuun tulisi mahdollisimman vähän tarvetta.

Kun haastattelu nauhoitetaan, saadaan kommunikaatiotapahtumasta säilytetyksi olennaisia seikkoja. Vaikka haastattelija pyrkisi kirjoittamaan sanatarkastikin vastajan puheita, menetetään monia tärkeitä haastatteluun sisältyneitä vivahteita muun muassa äänenkäyttö, tauot ja johdattelut. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 92.) Nauhoittaminen oli helpoin tallennusmuoto vastauksille koska se auttoi keskittymään olennaiseen ja tekemään tarkentavia kysymyksiä. Pelkän kyselylomakkeen kautta en olisi välttämättä saanut niin kattavia vastauksia kysymyksiini.

7.5 Tutkimusmenetelmät

Haastattelu tähtää informaation keräämiseen ja on siis ennalta suunniteltua päämäärähakuista toimintaa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 42). Aineistonkeruumenetelmänä käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua. (Liite 4) Puolistrukturoidusta haastattelu-
muodoista tunnetuimpia on teemahaastattelu, jossa käydään läpi samat teemat, aihepiirit, mutta kysymysten muoto ja järjestys voivat vaihdella (Ruusuvoori & Tiittula 2005, 11). Mitään yhtä määritelmää teemahaastattelusta ei ole. Esimerkiksi Fielding (1993, 136) toteaa, että kysymysten muoto on puolistrukturoidussa haastattelussa kaikille sama, mutta haastattelija voi vaihdella kysymysten järjestystä. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan puolistrukturoiduissa haastatteluissa kysymykset ovat kaikille samat, mutta vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Robsonin (1995) näkemys on, että kysymykset on määrätty ennalta, mutta haastattelija voi vaihdella niiden sanamuotoa. Puolistrukturoiduille menetelmille on siis ominaista, että jokin haastattelun näkökulma on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47.) Muutamissa kysymyksissä oli vaihtoehtoja ja haastateltava pystyi vastaamaan niitä käyttämällä tai omin sanoin. Kysyin näihin vastauksiin perusteluja. Etenin jokaisessa haastattelutilanteessa samassa järjestyksessä, jotta jokainen saisi saman käsityksen kysymysten etenemisestä eikä tilanne olisi mitenkään johdateltu tiettyihin vastauksiin. Omilla sanoilla vastaaminen tuo myös henkilökohtaisempaa otetta ja sain paljon syvää luodatumman aineiston kasaan.

7.6 Perustelut tutkimusmenetelmälle

Teemahaastattelulla on se etu, että se ei sido haastattelua tiettyyn leiriin, kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen, eikä se ota kantaa haastattelukertojen määrään tai siihen, miten ”syvälle” aiheen käsittelyssä mennään. Sen sijaan oleellisinta on, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Tämä vapauttaa pääosin haastattelun tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.) Tärkeintä tutkimuksessani oli tuoda nuoren ääni esille ja selvittää heidän mielipiteitään asioista.

Henkilökohtaisesti vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa tehty haastattelu on tehokas keino saada nuorelta hänen ajatuksiaan ja mielipiteitään asioista. Teemahaastattelun avulla nuori pystyi miettimään vastauksiaan ja haastattelutilanteessa pystyttiin tekemään tarkentavia kysymyksiä. Yksilöllisesti tehty haastattelu on intiimimpi tilanne ja nuoren on helpompi tuoda omia mielipiteitään julki kuin ryhmähaastattelussa. En valinnut ryhmähaastattelua myös siksi, että ryhmässä ei välttämättä jokaisen oma henkilökohtainen mielipide tule julki vaan haastattelun vastaukset jäävät joko pintapuolisiksi tai ryhmän voimasta liian yhteneväisiksi.

Koska haastattelu on hyvin joustava menetelmä, se sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelussa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkit-tavan kanssa, ja tämä tilanne luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa itse tilanteessa. Samoin on mahdollista saada esiin vastausten taustalla olevia motiiveja. Ei-kielelliset vihjeet auttavat ymmärtämään vastauksia ja joskus jopa ymmärtämään merkityksiä toisin kuin alussa ajateltiin. Haastatteluaiheiden järjestystä on mahdollista säädellä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34.) Haastattelijan tekevän tutkijan tehtävänä on välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista (Hirsjärvi & Hurme 2000, 41).

Haastattelutilanteet olivat onnistuneita, ilmapiiri oli vapautunut ja nuoria tuntui aihe kiinnostavan. Heitä motivoi selvästi se, että he pääsivät tuomaan julki mielipiteitään ja kehitysideoitaan. Kyselylomakkeella kysyminen ei olisi välttämättä antanut yhtä hyviä vastauksia myöskään siksi, että haastattelutilanteessa vastaamatta jättäminen on hankalampaa. Haastattelussa on suuremmat mahdollisuudet motivoida henkilöitä kuin lomaketutkimuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 36). Haastattelutilanteessa haastattelija voi tarvittaessa selventää kysymystä ja antaa kertoa mitä kyseessä oleva kysymys tarkoittaa. Haastateltavalla on haastattelussa enemmän mahdollisuuksia tulkita kysymyksiä, se on menetelmänä joustavampi ja sallii täsmennykset (Hirsjärvi & Hurme 2000, 36). Koska kauppakeskus on myös minulle työympäristönäkin tuttu ja tiedän keitä nuoria siellä pyörii niin koin, että minun oli helppo valita nuoret haastatelluini. Haastattelussa voidaan validius tarkistaa muista tiedoista, esimerkiksi observoimalla. Haastattelua voidaan myös käyttää kartoitukseen, sillä saadaan muun tiedon ohella uusia hypoteeseja, ja se voi osoittaa ilmiöiden välisiä yhteyksiä. Haastattelun avulla saadaan myös kuvaavia esimerkkejä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 36.)

7.7 Tutkimuskysymykset ja aineiston analyysi

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miksi torniolaiset nuoret viettävät aikaansa kauppakeskus Rajalla på Gränsenillä. Ovatko he siellä luvatta vai tarvitseeko heidän edes kysyä lupaa vanhemmiltansa? Tarkempaan tutkimuskysymyksenä ovat mitä nuoret tekevät ja haluaisivat tehdä kauppakeskuksessa ja selvittää mitä vaikutuksia kauppakeskuksessa olemisella on nuorten harrastuksiin, koulunkäyntiin ja ystävyys-suhteisiin. Selvitän tutkimuksessani myös miten nuoret määrittelevät häiriökäyttäytymisen, ovatko he kohdanneet sellaista kauppakeskuksessa ja miten he suhtautuvat asiaan? Tarkoitukseni on selvittää nuorten osallisuuden kiinnostusta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia kysymällä millaisia palveluja, tiloja, toimintoja sekä vaikuttamisen mahdollisuuksia he haluaisivat kauppakeskukseen?

Laadullisen aineiston analyysin tarkoitus on luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysillä pyritään aineisto tiivistämään kadottamatta silti sen sisältämää informaatiota. (Eskola & Suoranta 2000, 137.) Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydinasia. Se on tärkeä vaihe: siihen tähdätiin tutkimusta aloittaessa. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää, minkälaisia vastauksia hän saa ongelmiin. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 216.) Valitsin opinnäytetyöni haastatteluiden vastauksien analysointitavaksi teemoittelun koska jo haastattelukysymyksiä laatiessani teemoittelin ne valmiiksi. Eskola ja Suoranta (2000) toteavatkin, että aineistosta voi nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja, Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Aineistosta voidaan poimia sen sisältämät keskeiset aiheet ja siten esittää se kokoelmana erilaisia kysymyksenasetteluja. Tutkimusaineistosta on ensin pyrittävä löytämään ja sen jälkeen eroteltava tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. Teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta, joka tutkimustekstissä näkyy niiden lomittumisena yhteen. (Eskola & Suoranta 2000, 174-175.) Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007) toteavatkin, että aineistoa voidaan analysoida monin tavoin, selittämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään usein tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa ja ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään tavallisesti laadullista analyysia ja päätelmien tekoa. Pääperiaate on kuitenkin helppo: valitaan sellainen analyysitapa, joka parhaiten tuo vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 219.)

Ensimmäiseksi litteroin aineiston, jotta saisin sanatarkasti talteen haastattelut ja voisin helposti palata vastauksien analysointiin. Tallennettu laadullinen aineisto on useimmiten tarkoituksenmukaista kirjoittaa puhtaaksi sanasanaisesti. Tätä nimitetään litteroinniksi. Litterointi voidaan tehdä koko kerätystä aineistosta tai valikoiden, esimerkiksi teema-alueiden mukaisesti. Aineiston litteroiminen on tavallisempaa kuin päätelmien tekeminen suoraan nauhoista. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 217.)

Seuraavaksi jaoin aineiston vastaajien iän mukaan. Luin aineistoa läpi ja jaoin sitä tutkimuskysymyksien ja haastatteluteemojen mukaan. Tämän jälkeen tarkensin lukemista, kytkin sitä teoriaan ja tein tulkintoja. Lopuksi kirjoitin tulkinnat ja tein johtopäätökset. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston runsaus ja elämänläheisyys tekevät analyysivaiheen mielenkiintoiseksi ja haastavaksi. Esimerkiksi haastatteluja analysoidessaan tutkija viettää monesti viikkoja, usein kuukausia, yrittäessään luoda järjestystä ilmiöihin, etsiessään merkityksiä ja yrittäessään tulkita oikein haastateltavien vastauksia. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 220.) Aineistoni ei ollut valtaisa vaan käsitti kahdeksan nuoren vastaukset. Sain kattavia vastauksia kysymyksiini mutta itse johtopäätösten tekeminen oli haastavampaa. Monet aineistoni vastauksista olivat hyvin samantapaisia, joten teemoittelu oli siksikin pätevin ratkaisu analysoitavaksi.

7.8 Aineiston luotettavuus ja pätevyys

Tämän tutkimuksen tarkoitus on tuottaa tietoa siitä, miksi nuoret viettävät kauppakeskuksessa aikaansa ja miten he kokevat siellä olonsa. Ovatko he siellä luvattomasti ja miten heidän vanhempansa siihen suhtautuvat. Mitä vaikutuksia sillä on nuoren elämään koulunkäynnin, harrastuksien ja kaverisuhteiden kannalta. Mitä nuoret haluaisivat kauppakeskuksessa tehdä ja millaisia palveluita ja toimintoja he sinne haluaisivat, jotta he viihtyisivät paremmin. Tarkoitus on myös selvittää häiriökäyttäytymisen määritelmä nuorten mielestä ja miten se heidän mielestään kauppakeskuksessa esiintyy. Kun arvioidaan, miten tutkimustuloksien ja niiden avulla tehtyjä johtopäätöksiä voidaan hyödyntää käytännössä, on syytä miettiä tehdyn tutkimuksen luotettavuutta ja sitä kautta sen painoarvoa esimerkiksi nuorten tilojen perustamiseen kauppakeskuksessa. Haastateltavia oli vain kahdeksan eli vain murto-osa kauppakeskuksessa olevista nuorista, antoi se kattavia vastauksia haluamiini tutkimuskysymyksiini. Mikäli olisin halunnut saada mahdollisimman laajan otannan, olisin tehnyt tutkimuksen kyselylomakkeen avulla.

Mutta kyselylomakkeella en olisi saanut samanlaisia tuloksia, koska haastattelun kautta saadaan henkilökohtaisempia vastauksia tutkimuskysymyksiin vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa.

Tutkimuksen reliiäabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Mittauksen tai tutkimuksen reliiäabelius tarkoittaa siis sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsite on validius eli pätevyys. Validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri, sitä mitä on tarkoituskin mitata. Validius merkitsee kuvauksen ja siihen liitettyjen selitysten ja tulkintojen yhteensovivuutta. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Tarkkuus koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. Aineiston tuottamisen olosuhteet olisi kerrottava selvästi ja totuudenmukaisesti. Esimerkiksi haastattelu- ja havainnointitutkimuksessa kerrotaan olosuhteista ja paikoista, joissa aineistot kerättiin. Samoin kerrotaan haastatteluihin käytetty aika, mahdolliset häiriötekijät, virhetulkinnat haastattelussa ja myös tutkijan oma itsearviointi tilanteesta. Laadullisessa aineiston analyysissä on keskeistä luokittelujen tekeminen. Lukijalle olisi kerrottava luokittelun syntymisen alkujuuret ja luokittelun perusteet. Tulosten tulkintaan, joka vaatii tutkijalta kykyä punnita vastauksia ja saattaa niitä myös teoreettiseen tarkastelun tasolle, pätee sama tarkkuuden vaatimus: olisi kerrottava, millä perusteella tutkija esittää tulkintoja, mihin hän päätelmänsä perustaa. Tässä lukijaa auttaa, jos tutkimusselosteita rikastutetaan esimerkiksi suorilla haastattelutuotteilla tai muilla autenttisilla dokumenteilla. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 226-228.) Tutkimus voitaisiin tehdä uudelleen ja uskon, että tutkimustulokset olisivat hyvin samanlaisia. Tutkimus olisi siis tarvittaessa toistettavissa. Teemahaastattelu sopi mielestäni parhaiten tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi. Mielestäni myös tutkimuksen kuvaus ja siihen liitettyjen selitykset ja tulkinnat sopivat yhteen. Olen myös tarkasti kuvannut tutkimuksen etenemisen vaiheet ja yhdistänyt teemoitellut tulokset teoriapohjaan.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimus ei ole valmis vielä, silloin kun tulokset on analysoitu. Tuloksia ei pitäisi jättää lukijan eteen jakaumina ja korrelaatioina vaan niitä olisi selitettävä ja tulkittava. Tulkinnalla tarkoitetaan sitä, että tutkija pohtii analyysin tuloksia ja tekee niistä omia johtopäätöksiä. Tulkinta on aineiston analyysissä esiin nousevien merkitysten selkiyttämistä ja pohdintaa. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 224.) Tutkija, tutkittava ja vielä tutkimuselosteen lukijakin tulkitsevat tutkimusta tai - jotakin sen vaihetta - omalla tavallaan. Tosiasioistakin voi syntyä tulkintaerimielisyyksiä. Emme havaitse asioita samalla tavalla, puhumattakaan siitä, että tulkitsemme niitä samoin. Siksi tuloksia kokonaisvaltaisesti pohtiessaan tutkijan olisi harkittava useampia tulkintoja. Empiirisessä tutkimuksessa puhutaan usein tutkimuksen validiudesta, jolla tarkoitetaan sitä, mittaako tutkimus sitä, mitä sen on tarkoitus mitata. Kysymys on mittauksen pätevydestä, ja tulkinnat ovat myös tätä pätevyyden pohdintaa. Tulosten analysointi ei vielä riitä kertomaan tutkimuksen tuloksia, vaan tuloksista olisi pyrittävä laatimaan synteesejä. Synteetit kokoavat yhteen pääseikat ja antavat kirkkaasti vastaukset asetettuihin kysymyksiin. Johtopäätökset perustuvat laadittuihin synteeseihin. Tutkijan on pohdittava, mikä on saatujen tulosten merkitys tutkimusalueella mutta hänen olisi myös pohdittava, mikä laajempi merkitys tuloksilla voisi olla. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 224-225.)

8.1 Tulokset nuorten vapaa-ajan viettämisestä kauppakeskus Rajalla på Gränsenillä

8.1.1 Kauppakeskus sosiaalisena tilana

Kauppakeskus sosiaalisena tilana luvussa selvitetään, kuinka usein viikossa nuoret käyvät kauppakeskuksessa ja miksi se he siellä käyvät. Kuinka monta tuntia kerrallaan he siellä viettävät. Tarvitsevatko he luvan vanhemmiltaan vai ovatko he kauppakeskuksessa luvattomasti.

Ovatko nuoret keskustelleet olemisestaan kauppakeskuksessa vanhempiensa kanssa ja miten heidän vanhempansa suhtautuvat nuorten olemiseen siellä. Tässä luvussa selvitetään myös kenen / keiden kanssa nuoret käyvät kauppakeskuksessa ja kuinka suuri ryhmä on. Luku kartoittaa myös, mitä nuoret kauppakeskuksessa tekevät ja miksi.

Kauppakeskuksessa 25 prosenttia käy 2-3 kertaa viikossa. Vastaajat jakautuivat voimakkaasti iän mukaan. Nuoremmat kävivät vähemmän kun taas 14-, 15- ja 16-vuotiaista 75 prosenttia kertoivat viettävänsä aikaansa 4-5 kertaa viikossa kauppakeskuksessa. Useampi haastatelluista kertoi kauppakeskuksessa vietetyn ajan riippuvan siitä, onko kotitehtävät tehty tai onko kokeita tulossa. Yllättävää oli myös se, että nuoremmista 13- ja 14-vuotiaat eli 37,5 prosenttia haastatelluista kertoivat tulevansa kauppakeskukseen, jos saavat kyydin vanhemmiltaan.

Tytöistä 50 prosenttia mainitsivat shoppailun suurimmaksi syyksi käydä kauppakeskuksessa. Kaupat ovat pitkään auki ja kaupoissa kiertely on mukavaa ajanvietettä. Tytöt kertoivat myös, että suurin osa kavereista on myös kauppakeskuksessa ja heitä tavataan siellä. Kauppakeskus on pidempään auki kuin moni muu paikka ja 15- ja 16-vuotiaat tytöt kertoivat:

Kotonakaan jaksa olla ja ku ei oo muutakaan paikkaa. Voi shoppailla ja olla vaan. Nuorisotilat on liia kaukana ja täällä saa olla paljon vapaammin. (H4)

Täällä on kiva olla ku kaikki kaverit on täällä, eikä tartte lähteä mihinkään kauemmas. (H7)

Pojista 14- ja 15- vuotiaat eli 37,5 prosenttia haastatelluista mainitsivat myös kaverit suurimmaksi syyksi viettää aikaansa kauppakeskuksessa. Läheinen skeittihalli WestPark on myös sopivan kävelymatkan päässä ja sieltä käydään välillä kauppakeskuksessa. Pojista 14-, 15- ja 16-vuotiaat eli 50 prosenttia haastatelluista mainitsivat myös kauppakeskuksen pitkän aukioloajan suurimmaksi syyksi viettää aikaa kauppakeskuksessa. 15-vuotias poika mainitsi surkuhupaisesti:

Eipähän tartte pakkasessa kärvistellä. (H6)

Osa vastaajista asui lähellä kauppakeskusta ja oli sitä mieltä, että kauppakeskus oli lähempänä kuin Tornion nuorisotilat.

Nuorisotiloilla jaksa olla, siellä on vielä tylsempää, vastasi 16-vuotias tyttö. (H7)

Kahviloiden ja ruokapaikkojen pitkät aukioloajat mainittiin miltei jokaisessa vastauksessa.

Luvan kauppakeskuksessa olemiseen tarvitsi ainoastaan nuorin 13-vuotias tyttö. 13-vuotiaan kodissa aiheesta oli keskusteltu ja he olivat sopineet kyydityksistä ja kotiintuloajoista.

Viikolla käyn kattomasa jottain valmiiksi ja sit viikonloppuna käydään äitin kans ostoksilla. (H1)

Muut 87,5 prosenttia haastatelluista eivät tarvinneet lupaa vanhemmiltaan mutta asiasta oli keskusteltu muutaman 14- ja 15-vuotiaiden tyttöjen ja poikien perheissä. Heistä 37,5 prosentilla oli kotiintuloajat ja heitä kyydittiin silloin tällöin kauppakeskukseen. 25 prosenttia haastatelluista, 16-vuotiaat eivät tarvinneet lupia ja heidän vanhemmilleen riitti tieto siitä, missä heidän nuorensa ovat.

No joo, kyl ne tietää, missä mä oon. Jossei niin, ne soittaa jossain vaiheessa, vastasi 16-vuotias poika. (H8)

25 prosenttia eli 14- tyttö ja 15-vuotias poika vastasivat, ettei aiheesta oltu keskusteltu eikä lupia tarvittu.

Ei ne tiiä missä mä oon eikä ne välitä, vastasi 15-vuotias poika. (H5)

Kaikkien vastauksista ilmeni, että kaverit ovat suurin syy viettää aikaa kauppakeskuksessa. Haastateltavista 25 prosenttia mainitsivat, että käyvät viikonloppuisin vanhempiensa kanssa erikseen ruokakaupassa tai vaateostoksilla. Kauppakeskuksessa olevien nuorien ryhmäkoko vaihteli kolmesta kuuteen nuoreen. Tyttö- tai poikaystävän kanssa kauppakeskuksessa viettivät aikaansa 16-vuotiaat vastaajat eli 25 prosenttia. Lähestulkoon kaikki vastaajista kertoivat viettävänsä kaksi tuntia tai enemmän kauppakeskuksessa, paitsi 14- ja 16- vuotiaat pojat mutta hekin mainitsivat sen riippuvan paljon siitä, onko kauppakeskuksessa kavereita ja / tai tekemistä. 25 prosenttia haastatelluista mainitsi rahan olevan suurin syy siihen, kuinka kauan he viihtyvät kauppakeskuksessa.

Haastateltavista tytöt eli 50 prosenttia kertoivat kauppakeskuksessa kiertävänsä liikkeissä sekä viettävänsä aikaa kavereiden kanssa. Haastateltavista pojat 50 prosenttia kertoivat viettävänsä aikaa kavereiden kanssa ja käyvänsä syömässä ruokapaikoissa, 25 prosenttia pojista mainitsi myös käyvänsä liikkeissä ostoksilla mutta enemmänkin kiertely-tarkoituksessa. Suurin osa vastauksista oli samanlaisia. 14-vuotias tyttö tiivistää tyttöjen ajanviettotapoja kauppakeskuksessa:

*No me kulutetaan aikaa, istuskellaan ja jutellaan tai kierrellään liikkeissä.
(H3)*

Kauppakeskuksen takana oleva alue on myös suosittu ajanviettopaikka ja siellä ker- toi käyneensä tupakalla 15- ja 16-vuotiaat pojat eli 37,5 prosenttia haastatelluista. Perusteluina tekemisilleen, nuoret mainitsivat tekemisen puutteen, koska he eivät jaksa tai heitä ei kiinnosta lähteä nuorisotiloillekaan.

8.1.2 Nuoren muu arki

Tässä luvussa selvitetään miten ja millä tavoin kauppakeskuksessa vietetty aika on vaikuttanut nuoren koulunkäyntiin, harrastuksiin ja kaverisuhteisiin.

Vastauksista 13-vuotiaan tytön, 14-pojan, 15-pojan ja tytön sekä 16-vuotiaan pojan koulunkäyntiin kauppakeskuksessa vietetty aika ei ollut vaikuttanut. Nämä 50 prosenttia haastatelluista mainitsivat useimmiten syyksi sen, että he tekevät kotitehtävät ennen kuin tulevat kauppakeskukseen ja lukevat mahdollisiin kokeisiin ensin. Vastauksista 37,5 prosenttia, 14-vuotias tyttö ja poika sekä 16-vuotias tyttö mainitsivat, että kotitehtävien tekemiseen ja kokeiden lukemiseen käytetty aika oli vähentynyt.

Kotitehtäviä on jäänyt tekemättä ja pari koetta ei ole mennyt läpi. Koska en oo niin usein kotona, niin jää vähemmän aikaa lukea, vastasi 14-vuotias tyttö. (H3)

Vastaajista 25 prosenttia kertoi, ettei treeneistä saa olla pois, 37,5 prosenttia haastatelluista kertoi harrastavansa samoja asioita, eikä siksi kokenut sen vaikuttaneen harrastuksiin. Loput 37,5 prosenttia kertoi harrastavansa muutenkin niin vähän tai ei lainkaan, ettei kauppakeskuksessa vietetty aika vaikuttanut niihin. Suurin osa haastatelluista 87,5 prosenttia, paitsi yksi 16-vuotias poika kertoi kauppakeskuksessa vietetyn ajan vaikuttaneen joko jonkin verran tai hyvin paljon kaverisuhteisiin. Suurimmaksi syyksi mainittiin se, että kavereita nähtiin kerralla kauemman aikaa ja useammin viikossa. 25 prosenttia mainitsi myös sen, että kauppakeskuksessa on vapaampaa olla ja saa rauhassa jutella ja tutustua muihin samanikäisiin.

Me nähhään enemmän ja saadaa rauhassa tehdä mitä halutaan, vastasi 14-vuotias tyttö. (H3)

8.1.3 Olemisen muodot kauppakeskuksessa

Tässä luvussa selvitetään, miten nuoret määrittelevät häiriökäyttäytymisen ja ovatko he havainneet sellaista kauppakeskus Rajalla på Gränsenillä. Miten häiriökäyttäytymisen kauppakeskuksessa ilmenee, miten ja kuka siihen on puuttunut. Ovatko nuoret itse reagoineet häiriökäyttäytymiseen ja miten se on tapahtunut. Tässä luvussa selvitetään myös, miten nuoret kuvailevat viihtymistään kauppakeskuksessa ja mikä lisäisi siellä viihtymistä. Mitä nuoret haluaisivat tehdä kauppakeskuksessa, minkälaisia palveluita ja toimintoja sinne haluttaisiin ja kenen tämän palvelun/palveluiden pitäisi järjestää. Ovatko nuoret valmiita maksamaan palveluista?

8.1.2.1 Häiriökäyttäytyminen kauppakeskuksessa

Nuoret vastasivat, että häiriökäyttäytyminen on esimerkiksi huutamista, kiusaamista, paikkojen rikkomista ja sotkemista sekä riehumista. Yksi vastaajista mainitsi väkivallan ja juopottelun. Hänen mielestään eteisaulan puliukat olivat kauppakeskuksen pahimmat häiriökäyttäytyjät. Haastatelluista kaikki olivat havainneet häiriökäyttäytymistä kauppakeskuksessa. Vastaajista 87,5 prosenttia oli havainnut meluamista, huutamista, yleisten tilojen sotkemista ja roskaamista. Kaiteilla riehumista ja leikkimistä oli nähnyt 25 prosenttia vastaajista. Liukuportaissa leikkimistä ja niiden sammuttamista oli nähnyt 62,5 prosenttia haastatelluista. Asiakkaiden hännäämistä ei ollut kukaan nuorista havainnut kauppakeskuksessa. Sen sijaan vartijoiden hännäämistä oli nähnyt 50 prosenttia vastaajista. Haastatelluista 25 prosenttia mainitsi myös nähneensä näpistelijoita. Haastatelluista 75 prosenttia oli havainnut, että häiriökäyttäytymisen muotoihin oli puuttunut asiakkaat ja varsinkin vanhemmat ihmiset olivat puuttuneet huutelemiseen ja roskaamiseen. Haastatelluista 12,5 prosenttia kertoi nähneensä, että myyjä oli puuttunut liukuportaissa leikkimiseen. Haastateltavista 87,5 prosenttia kertoi vartijan puuttuneen häiriökäyttäytymiseen ja näpistykseen. Nuoret itse kokivat häiriökäyttäytymisen pääosin negatiivisena asiana. Nuorista suurin osa ei välittänyt mutta tunsu suurta ärsytystä esimerkiksi sotkijoita tai huutelijoita kohtaan. Useampi totesi, että koska osa nuorista sotkee tai häiriköi niin myös kaikki muutkin nuoret leimaantuvat. Useampi vastaajista sanoi, että ei tunne tekijöitä.

En tunne tekijöitä mutta ärsyttää silti ku sit kohta meitäki epäillään kaikesta vaikkei olla tehty mitää, vastasi 15-vuotias tyttö. (H4)

8.1.2.2 Osallisuus kauppakeskuksessa

Haastatelluista 25 prosenttia kertoi tuntevansa itsensä tyytyväiseksi, 12,5 prosenttia iloiseksi ja 62,5 prosenttia tylsistyneeksi kauppakeskuksessa. Vaikkakin 25 prosenttia kertoi olevansa tyytyväisiä oloonsa, he kaipasivat kauppakeskukseen enemmän nuorten omia paikkoja ja tekemistä. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että kauppakeskukseen tarvittaisiin nuorille omia tiloja, joissa voisi esimerkiksi pelata pelejä, lukea lehtiä ja käyttää Internetiä. Konkreettisia muutoksia kaivattiin itse tilaan ja sisustukseenkin.

Vois olla mukavempia penkkejä ja tiloja missä kokoontua. Semmonen paikka missä vaan olla, ku ei jaksa aina kaupoissakaan kiertää, tyttö 16-vuotias vastasi (H7)

Haastatelluista 25 prosenttia halusi nuorille omia tapahtumia ja toimintaa.

Semmoista yhteistä tekemistä voisi olla, johon saisi osallistua jos haluaa, 14-vuotias poika vastasi. (H2)

Haastatelluista 62,5 prosenttia mainitsi, että nuorille kohdistettuja tapahtumia voisi olla sekä esiintyjä lavalla. Moni nuorista oli sitä mieltä, että kauppakeskuksessa voisi olla nuortenpäivät, jolloin on viikonloppuna nuorille kokonaan suunnattua toimintaa. Nuorten tilaa kauppakeskukseen toivoi 62,5 prosenttia haastatelluista. Pelihallia ja nettikahvilaa kauppakeskukseen toivoi 87,5 prosenttia haastatelluista.

Rajalla voisi olla nettikahvila, jossa voisi pelata ja surffata jos haluaa, 14-vuotias poika. (H2)

Nuorille vois kehittää oman palauteloodan, johon sais laittaa ideoita ja toiveita, 15-vuotias tyttö. (H4)

Haastatelluista 62,5 prosentin mielestä kauppakeskuksen pitäisi järjestää toiminnot ja palvelut, 12,5 prosentin mielestä nuorisotoimen ja 25 prosentin mielestä kauppakeskus yhteistyössä nuorisotoimen tai jonkun muun tahon kanssa. 12,5 prosenttia haastateltavista mainitsi myös, että koulun kanssa voisi tehdä jonkun tapahtuman kauppakeskukseen. Nuorista 87,5 prosentin mielestä voisi olla tapahtumaa tai toimintaa arkisin koulun jälkeen. Varsinkin nettikahvilan ja pelihallin haluttaisiin olevan auki arkipäivisin. Kaikkien haastateltavien mielestä tapahtumat ja toiminnot voisivat olla viikonloppuisin ja loma-aikoina.

Musta ois kiva, että viikonloppuisin ja lomilla ois esiintyjä tai muuta tapahtumaa, johon vois osallistua, vastasi tyttö 15-vuotias. (H4)

Nuorista 87,5 prosenttia oli valmis maksamaan palveluista ja tapahtumista mutta pienen summan. Nettikahvilassa ja pelihallissa nuoret mainitsivat, että voisivat maksaa Internetin ja pelien käytöstä. Haastatelluista 75 prosenttia kertoi haluavansa nuorille suunnatun oman nuorisotilan kauppakeskukseen koska muut nuorisotilat ovat liian kaukana ja aukioloajat liian lyhyitä. Kauppakeskuksen nuorisotilaan haluttaisiin nuorille suunnattua toimintaa ja tekemistä.

Musta ois kiva jonkinlainen oma tila nuorille, jossa ois paljon tekemistä, lukemista, pelejä ja nettiyhteydet. Siinä samassa vois olla kahvila, vastasi 14-vuotias tyttö. (H3)

Haastatelluista 25 prosenttia ei halunnut nuorisotilaa kauppakeskukseen koska niitä löytyy tarpeeksi Tornioista ja toinen haastatelluista kertoi, ettei käy niissä muutenkaan.

9 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU

Tieteellinen työ katsotaan loppuun saatetuksi, kun siitä on laadittu selostus ja tulokset on muulla tavoin tuotu julkisuuteen. Aineiston keruun, tulosten analysoinnin ja tulkinnan jälkeen tutkimuksen tekijä joutuu viimeistään ratkaisemaan, mitä, miten, missä, milloin ja kenelle tutkimuksesta on tiedotettava. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2007, 231.)

Tutkimustuloksia tarkastellessani huomasin, että haastatelluista nuorista nuorimmat vastaajat 13- ja 14-vuotiaat viettivät aikaansa kauppakeskuksessa vähemmän kuin 14 -16-vuotiaat tytöt ja pojat. Tämä varmasti johtunee tiukemmista kotiintuloajoista nuorempien kohdalla ja siitä, että nuoremmat haastatelluista kertoivat vanhempien kyyditsevän heitä kauppakeskukseen. Moni haastatelluista kertoi koulunkäynnin vaikuttavan kauppakeskuksessa vietettyyn aikaan koska kotitehtävät piti tehdä ensin ja kokeisiin lukea ajoissa. Haastatteluissa oli myös huomioitavaa, että tytöt mainitsivat shoppailun ja kavereiden tapaamisen suurimmaksi syyksi viettää aikaa kauppakeskuksessa. Kaupat ja liikkeet ovat pitkään auki ja niissä kiertely on heidän mielestään hyvä ajanviete. Mäenpään (2005) mukaan kuluttaminen mielihyvähakuisena shoppailuna on kiertelyä, katselua, haaveilua ja tavaroiden tunnustelua ja sovittelua mielikuvissa ennen ostamista. Tätä mielikuvaa julkisen tilan sosiaalinen järjestys anonyymien ihmisten välisenä, vain katseenvaraisena ja välttämiskäyttäytymiseen perustuvana vuorovaikutuksena voimistaa. Yleistyneen kaupungin käytön tapana myös shoppailu muodostaa itsetarkoituksellisen pelin tai leikin. Kauppakeskukset rakentuvat tälle leikille rajatuiksi pienoiskaupungeiksi, jotka hyödyntävät urbaanisuutta. (Mäenpää 2005.)

Nuoriso ei jaksakaan olla tai viihdy kotona. He kokevat, ettei Torniossa ole muutenkaan paikkaa viettää aikaa. Nuorisotilat ovat joko liian kaukana tai niissä on liian paljon ohjattua ja valvottua toimintaa, joka rajoittaa tai häiritsee nuoria.

Myös poikien vapaa-ajan viettämiseen kauppakeskuksessa vaikuttavat kaverit mutta myös läheisen skeittihalli WestParkin olemassaolo. Kauppakeskuksen pitkä aukioloaika vetää sekä tytöt että pojat sisätiloihin. Varsinkin talvisin kylmä sää houkuttelee nuoret kauppakeskukseen lämmittelemään. Kauppakeskus on kirjaimellisesti kahden valtakunnanrajalla ja se vetää nuoria Suomesta että Ruotsista viettämään aikaansa. Nuoret selvästi haluavat olla kaiken keskipisteessä ja viettää aikaa siellä missä tapahtuu. Salmivallin 2005 mukaan nykyisin tiedetään, että vertaisten kanssa omaksutaan tietoja, taitoja ja asenteita sekä koetaan asioita, jotka vaikuttavat lasten ja nuorten välittömään sopeutumiseen ja hyvinvointiin myös pitkälle heidän tulevaisuuteensa. (Salmivalli 2005, 15.)

Nuorten vapaa-ajan tutkimuksen Aika Vapaalla (2009) mukaan lähes puolet 10-29-vuotiaista tapaa ystäviään päivittäin, useampi kuin neljäs viidestä vähintään viikoittain. Alle 15-vuotiaista 70 prosenttia tapaa ystäviään lähes päivittäin. Nuorisobarometrissa havaittiin kuitenkin nuorten yhteisöllisyyden olevan löyhtymässä, ei ystävien määrän tai tapaamistahdin vähenemisenä, vaan yhteenkuuluvuuden tunteen heikentymisenä suhteessa ystäväpiiriin. Havaintoa voi halutessaan tulkita postmodernin yhteiskunnan ja nuorisokulttuurisen muutoksen kautta siten, että vaikka sosiaaliset tarpeet sinänsä eivät ole muuttuneet - ajan viettäminen ystävien ja kavereiden kanssa on nuorten mielestä entistä tärkeämpää - ovat syntyvät yhteisöt muuttumassa sosiaaliselta sitovuudeltaan löyhemmiksi. (Myllyniemi 2009, 88-92.)

Suurin osa nuorista ei tarvitse vanhemmiltaan lupaa olla kauppakeskuksessa. Asiaa oltiin kuitenkin keskusteltu muutamissa perheissä ja vanhemmat jopa kyyditsevät nuoria kauppakeskukseen. Tästä voisi päätellä, että kenties nykyajan vanhemmat pitävät kauppakeskusta turvallisena paikkana nuorille viettää aikaa. Vain puolella haastatelluista nuorista oli kotiintuloajat, mutta varmasti siihen vaikuttaa se, että vanhemmat saavat yhteyden nuoreen kännykän avulla. Muutama nuori mainitsikin, että vanhemmille riitti tieto siitä, missä he ovat ja koska tulevat kotiin. Myös vanhempien välinpitämättömyys nuoren menemisistä ja tulemisista tuli esiin yhden nuoren vastauksesta.

Kauppakeskuksessa vietetään aikaa kavereiden kanssa ja vähän vanhempana tyttö- ja poikaystävänsä kanssa. Viikolla nuoret kiertävät kauppakeskuksessa ja katselevat valmiiksi ostoksia, jotka käydään sitten viikonloppuna ostamassa vanhempien kanssa. Kaveriporukan koko kauppakeskuksessa vaihtelee kolmesta kuuteen nuoreen, mutta siihenkin varmasti vaikuttavat esimerkiksi kotitehtävien määrä, kokeisiin lukeminen, harrastuksien päällekkäisyys ja pitkät välimatkat. Yllättävää oli se, että kaikki haastatelluista nuorista paitsi kaksi poikaa 14- ja 16-vuotiaat kertoivat viettävänsä aikaa kauppakeskuksessa kaksi tuntia tai enemmän. Kauppakeskuksessa vietetty aika on riippuvainen kavereiden ja tekemisen määrästä mutta myös rahan puute saa nuoret lähtemään kauppakeskuksesta.

Judith Rich Harris on esittänyt niin sanotun ryhmäsosialisaatioteorian, jonka oletuksena on että vertaisryhmä on merkittävin konteksti, jossa lapsen sosialisatio ja persoonallisuuden kehitys tapahtuu. Yhteiskunnan normien ja kulttuurissa vallitsevien tapojen omaksuminen on ryhmäprosessien, ei kahdenvälisen vuorovaikutussuhteiden tulosta. Persoonallisuutta muokkaavat ympäristötekijät eivät ole kotona, vanhemman ja lapsen kahdenvälisessä suhteessa tai kodin kasvatusilmapiirissä vaan kodin ulkopuolella, vertaisryhmässä. (Salmivalli 2005, 165-166.)

Haastatelluista tytöt kertoivat käyvänsä kaupoissa ja liikkeissä ostoksilla sekä kiertävänsä ympäri kauppakeskusta. Kavereiden kanssa vietetään aikaa istuskelemalla ja juttelemalla. Pojat viettivät aikaansa enimmäkseen kavereiden kanssa ja käyvät samalla ruokapaikoissa syömässä. Tosin ei sovi väheksyä poikienkaan ostoskäyttäytymistä ja pari haastatelluista mainitsikin kiertelemisen kaupoissa. Haastatteluiden kautta selvisi, myös että kauppakeskuksen takaosassa vietetään aikaa. Takaosassa kertoi käyneensä tupakalla vanhimmat pojat. Tekemisen puute ajaa nuoret kauppakeskukseen ja nuorisotilojen vähäisyys ja pitkät välimatkat vaikuttavat myös asiaan. Nuorisotiloihin suhtaudutaan jokseenkin väheksyvästi ja valvontaa karsastetaan. Nuoret haluavat viettää aikaansa rauhassa ja vapaasti.

Osa nuorista kokee kauppakeskuksessa vietetyn ajan vaikuttaneen koulunkäyntiin mutta suurin osa mainitsi kuitenkin tekevänsä kotitehtävät ensin ja lukevansa kokeisiin riittävän ajoissa. Heidän koulunkäyntiinsä kauppakeskuksessa vietetyllä ajalla ei ole ollut siis vaikutusta. 37,5 prosentin vastauksista kuitenkin selvisi päinvastaista: kotitehtäviä oli jäänyt tekemättä ja kokeita läpäisemättä. Yllättävää oli se, että kauppakeskuksessa vietetty aika ei ollut vaikuttanut nuorten harrastuksiin. Syynä on se, että treeneistä ei voi olla pois ja harrastetaan samalla tavalla kuin ennen kauppakeskustakin. Osa harrasti vähän tai ei lainkaan mitään, joten minkäänlaista vaikutusta harrastuksiin kauppakeskuksessa vietetyllä ajalla ei ole ollut. Voisi sanoa, että harrastamattomuus juuri johtaa nuoret kauppakeskukseen. Kaverisuhteisiin kauppakeskus tuntui vaikuttaneen kaikista eniten, suurin osa kertoi sen vaikuttaneen joko jonkin verran tai hyvin paljon. Kavereita nähdään kauppakeskuksessa ajallisesti kauemman aikaa ja useampana kertana viikossa. Kauppakeskus kerää alueen nuoret tapamaan ja tutustumaan toisiinsa. Kauppakeskus on vapaampi tapaamis- ja kohtaamispaikka ja siellä on helpompi tehdä tuttavuutta uusiin ihmisiin. Nuoret kokivat myös, että he saavat olla rauhassa kauppakeskuksessa. Jospa nykyajan nuoret ovatkin liian kontrolloituja ja valvottuja niin koulussa kuin kotona, että kauppakeskus tarjoaa heille avoimen kohtaamispaikan. Kauppakeskus toimii nuorten sosiaalisten suhteiden ylläpitäjänä sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden muodostajana.

Yleisen käsityksen mukaan häiriökäyttäytyminen kauppakeskuksissa on yleisten kulkuväylien tukkimista, sotkemista ja roskaamista sekä meluamista. Haastatellut nuoret määrittelivät häiriökäyttäytymisen esimerkiksi kiusaamisena, paikkojen sotkemisena ja rikkomisena tai riehumisena. Myös väkivaltainen käytös ja juopottelu mainittiin. Kaikkien nuorten mielestä häiriökäyttäytymistä esiintyi kauppakeskuksessa. Yleisimpänä häiriökäyttäytymisenä esiintyi meluamista ja huutamista sekä yleisten tilojen sotkemista ja roskaamista. Seuraavaksi yleisin häiriköinnin muoto oli liukuportaissa leikkiminen ja niiden sammuttaminen. Vähemmän oli nähty kaiteilla riehumista ja leikkimistä. Asiakkaiden härnäämistä ei ollut nähnyt yksikään haastatelluista mutta vartijoiden härnäämistä oli nähnyt 50 prosenttia. Näpisteleminen on myös yleistynyt Torniossa ja tätä oli havainnut 25 prosenttia haastatelluista.

Nuorten vastauksien perusteella eniten häiriökäyttäytymiseen puuttuivat luonnollisesti vartijat mutta myös vanhemmat asiakkaat. On selvää, että ikäihmiset häiriintyvät herkemmin nuorten meluamisesta ja sotkemisesta. Vanhempia ihmisiä nuorten koontuminen ja kulkuväylien tukkiminen voi myös huolestuttaa jopa pelottaa. Myös henkilökunnan, myyjän oli nähty puuttuvan nuorten liukuportaissa leikkimiseen. Nuoret olivat havainneet häiriökäyttäytymistä mutta oli yllättävää, ettei kukaan ollut puuttunut siihen. Nuoret kokivat häiriökäyttäytymisen pääosin negatiivisena asiana mutta eivät olleet valmiita tekemään asialle mitään. Haastatelluista suurin osa tunsu suurta ärsytystä tekijöitä kohtaan ja he kokivat itsekkin leimaantuvan muiden häiriköinnin vuoksi. Nuorten tulisi itsekkin puuttua vertaistensa häiriköivään käytökseen, jotta häiriökäyttäytyminen vähentyisi.

Nuorista 62,5 prosenttia tunsu itsensä tylsistyneeksi kauppakeskuksessa, 12,5 prosenttia iloiseksi, 25 prosenttia tyytyväiseksi mutta toivoivat kuitenkin kauppakeskukseen enemmän nuorten omia paikkoja tekemistä. Haastatellut toivoivat nuorille omia tiloja, jossa voisi esimerkiksi pelata, lukea lehtiä ja käyttää Internetiä. Tilaan toivottiin myös sisustuksellisia muutoksia, muun muassa mukavampia istumapaikkoja. Nuoret toivoivat myös tapahtumia ja toimintaa kauppakeskukseen sekä yhteistä toimintaa, johon saisi halutessaan osallistua. Toivottiin myös palautelaatikkaa, johon nuoret saisivat laittaa kehitysideoita. Tällä tavoin nuoret saisivat antaa palautetta ja tuoda esille kehitysideoita. Käsitykseni vahvistuivat siitä, mitä nuoret haluaisivat tehdä kauppakeskuksessa tämän tutkimuksen tuloksena. Vastaajista 62,5 prosenttia toivoi tapahtumia, esiintyjä nuorille sekä nuorten tilaa kauppakeskukseen. Pelihallia ja nettikahvilaa kauppakeskukseen toivoi 87,5 prosenttia haastatelluista. Nuorten mielestä kauppakeskuksen pitäisi järjestää nämä palvelut tai yhteistyössä nuorisotoimen ja jonkun muun tahon kanssa. Myös koulu vaihtoehtona tuli esiin, esimerkiksi jonkun tapahtuman järjestäminen yhdessä koulutoimen kanssa voisi tuoda nuorille mukavaa vaihtelua koulupäivään. Nuoret toivoivat enimmäkseen tapahtumia ja toimintaa arkiisin koulupäivän jälkeen. Varsinkin nettikahvilan ja pelihallin paras aukioloaika olisi iltapäivisin ja iltaisin. Yksimielisiä nuoret olivat siitä, että tapahtumat ja toiminnat olisivat viikonloppuisin ja lomapyhinä. Nuoret olisivat valmiita maksamaan palveluista ja tapahtumista.

Mutta tietenkin on otettava huomioon, etteivät käyttäjä- ja sisäänpääsymaksut voi olla kovin suuria tai palvelut jäävät käyttämättä ja tapahtumiin ei ole osallistujia. Suurin osa kuitenkin halusi nuorisotilan kauppakeskukseen, koska Tornion nuorisotilat ovat liian kaukana ja aukioloajat liian lyhyitä. Tämä oli yllättävä vastaus koska esimerkiksi nuorisotila Nuorkka Putaalla on auki arkisin kello yhdeksään ja viikonloppuisin kello yhteentoista. Kivirannalla nuorisotila Messi on auki arkisin yhdeksään ja perjantaisin kymmeneen sekä lauantaina yhteentoista. Skeittihalli West Park on auki maanantaisin, torstaisin ja sunnuntaisin kello yhdeksään ja perjantaisin ja lauantaisin kello yhteentoista. Tästä voidaan päätellä, että kauppakeskuksessa olevat nuoret eivät jostain syystä pidä nuorisotiloista joko välimatkan tai jonkun muun syyn takia.

Tutkimuksessa oli yllättävää se, että nuoret eivät ehdottaneet palautelaatikon lisäksi minkäänlaisia muita vaikuttamisen mahdollisuuksia. Gretschel Anu (2007) mukaan nuoret eivät pohdi ja tunne oikeuksiaan, vastuutaan tai merkitystään kuntalaisina, asiakkaina ja palveluiden käyttäjinä. Miten näitä rooleja sitten voitaisiin käytännössä muuttaa? Miten kunnat saadaan nuorten näköisiksi ja nuoret omasta mielestäänkin päteviksi kunnallisiksi toimijoiksi? Nuorisolain mukaan nuorten osallistumis- tai kuulemistavoiksi luetellaan nuorisolautakunnat tai muut nuorisoasioita käsittelevät lautakunnat, nuorisovaltuustot ja muut vastaavat vaikuttajaryhmät, verkkopohjaiset kuulemisjärjestelmät sekä peruskoulujen demokratiakasvatus- ja vaikuttamisjärjestelmät. Käytännössä nuorten osallistuminen voi tapahtua niin, että päättäjät vierailevat esimerkiksi nuorten oppilaskunnan hallituksen tai nuorisovaltuuston kokouksessa. Vaihtoehtoisesti nuoret voivat mennä päättäjien luo, esimerkiksi lautakuntien kokouksiin, tai tavata heitä erityisesti nuorten ja päättäjien vuorovaikutusta varten luoduilla areenoilla, kuten nuorisofoorumityyppisissä keskustelutilaisuuksissa. Osallistuminen tietyn asian käsittelyyn onnistuu myös kirjeitse ja verkossa. (Gretschel 2007, 243-244.)

Johonkin liittyminen, kuuluminen, hyväksytyksi tuleminen, osallistuminen ja vaikuttaminen ovat yksilön kehitykselle olennaisia tärkeitä asioita. Osallistuessaan ryhmän toimintaan ja vastatessaan toisten odotuksiin ihminen joutuu jatkuvasti suhteuttamaan itseään ympäristöönsä, ikään kuin vetämään rajaa sen ja itsensä välille.

Tämä lisää hänen tietoisuuttaan itsestään ja ympäröivästä maailmasta sekä näiden välisestä suhteesta. (Jauhiainen & Eskola 1994, 15.) Nuorille on tärkeää, että heillä on paikkoja mihin kokoontua ja missä viettää aikaa. Torniossa se on kauppakeskus Rajalla på Gränsen. Ryhmässä nuori osallistuu ja vaikuttaa oman ikäistensä vertaisensa kanssa. Tämä kehittää nuoren identiteettiä ja sosiaalisia taitoja.

10 POHDINTA

Tutkimukseni teko onnistui mielestäni hyvin. Kauppakeskus antoi luvan suorittaa tutkimuksen kauppakeskuksen tiloissa ja nuorten vanhemmat antoivat kirjallisen luvan haastatella nuoria ja käyttää heidän vastauksiaan tässä tutkimuksessa. Haastateltavat olivat helppo löytää ja heidän motivoimisensa haastatteluun haastavaa. Koen onnistuneeni kuitenkin selvittämään tutkimuskysymykseni, miksi nuoret viettävät aikansa kauppakeskuksessa ja mitä vaikutuksia sillä on heidän koulunkäyntiin, harrastuksiin ja kaverisuhteisiin. Mitä häiriökäyttäytyminen on heidän mielestään ja miten se ilmenee. Tutkimuksen olisi voinut suorittaa myös kyselylomakkeella ja suuremmalle määrälle nuoria mutta koen, ettei se olisi antanut tarpeeksi syvällisiä vastauksia ja nuorten äänet olisivat jääneet kuulematta.

Uskon, että tutkimukseni antoi paljon lisätietoa torniolaisten nuorten kauppakeskusikäyttäytymisestä. Aihetta ei ole tutkittu aikaisemmin, joten kaikki tutkimuksessa esiin tullut tieto on uutta ja kiinnostavaa. Kauppakeskuskansalaisuus on uusi käsite, joka kaipaa enemmän tutkimusta. Pasi Mäenpää (2005) luonnehtiikin kaupunkirakenteen ulkopuolella olevia kauppakeskuksia erillisiksi pienoismaailmoiksi. Kauppakeskuksessa kaikki on rajatussa pienessä maailmassa ja muu maailma jää jonnekin ulkopuolelle. Kauppakeskukset pyrkivät saamaan sisäänsä urbaanin tunnelman, josta kaupunkikulttuuri kasvaa. Suunnittelijoiden täytyy luoda viihtyisä, mukavoitettu, väljä ja kiva tila, jossa ihmiset voivat kehittää mielikuviaan, kuljeskella ja viettää vapaa-aikaa. (MTV3-STT, 2005.)

Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksia voi hyödyntää käytännössä, tarjoamalla nuorisolle vaikuttamisen mahdollisuuksia, uusia tiloja ja tapahtumia kauppakeskuksessa. Uskon, että sekä kauppakeskus että nuorisoaloilla työskentelevät tulevat hyötymään tutkimukseni tuloksista. Näin pystytään tarjoamaan nuorille hyviä palveluita, mielekästä toimintaa ja kivoja tapahtumia. Nuoret ovat kauppakeskuksessa tilattomana ryhmänä ja he kaipaavat sinne tekemistä ja omia tiloja, joissa viettää aikaa.

Kuuntelemalla suuren käyttäjäryhmän eli nuorten ideoita ja osallistamalla heitä suunnitteluun voidaan luoda kaikkia osapuolia hyödyttäviä palveluita. Nuorelle on tärkeää saada äänensä kuuluville ja päästä vaikuttamaan häntä koskeviin asioihin. Setälä (2003) toteaaakin, että kansalaisten osallistuminen, vaikuttaminen ja sitä kautta syntyvä monipuolisempi osallisuus yhteiskunnasta on tärkeää yhteisen hyvän määrittelyn ja tätä kautta kansalaisten itsehallinnon ja vapauden kannalta. Osallistuminen kehittää kansalaisten aktiivisuutta ja poliittisia kykyjä, velvoitteiden omaksumista ja parantaa poliittisen tiedon ja harkinnan tasoa. (Gretschel 2007, 256.) Velvoittaahan nuorisolain pykälä kahdeksan nuorille mahdollisuuden osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa. (Aaltonen 2007, 64.)

Tutkijana toimiminen oli haastavaa mutta mukavaa. Vaikka ei pidä väheksyä sitä, että kirjoittaminen on aikaa vievää ja hidasta. Tutkimus vaatii aikaa, energiaa ja kärsivällisyyttä. Voidaan sanoa, että tutkimus on prosessi, joka antaa tutkijallekin vastavuoroisesti uutta tietoa ja oivalluksen elämyksiä. Jokainen tutkimus on ainutlaatuinen ja jokainen tutkija tuo analysointiin oman äänensä ja mielipiteensä. Johtopäätöksien tekeminen täytyy harkita todella tarkkaan, jottei tapahtuisi liioiteltuja tai vähäteltyjä lopputuloksia. Minulle tutkimus toi paljon uutta tietoa tutkimuksen tekemisestä ja sen eri vaiheista. Sain paljon uutta tietoa kauppakeskuksen nuorista ja erityisesti siitä, miksi he siellä aikaansa viettävät. Oli mielenkiintoista kuunnella nuorten mielipiteitä ja toiveita siitä, millainen kauppakeskus pitäisi olla heidän viihtyvyyden kannalta. Tällä tavoin koin, että sain osallistutettua nuoria ympäristönsä kehittämiseen ja suunnitteluun.

Lapset ja nuoret tekevät monista omista asioistaan parempia päätöksiä kuin aikuiset. Osallistumisen vaiva kannattaa myös nuoren identiteetin takia. Nuorisotalo, koulu ja lähiympäristö muodostavat isoja paloja nuoren identiteetistä. Jos kaikki mitä nuori kohtaa päivittäin, on jonkun toisen valmistamaa, nuorelta riistetään oman tekemisen ja asioiden omaksumisen riemu. Nuoresta kasvaa irrallinen ja tarpeeton. Kaikkien lasten ja nuorten tunne omasta tärkeänä ihmisenä olemisestaan on tärkeää nyt heti.

Lapset ja nuoret varttuvat. Jos kunnallinen elämä ei ala koskettamaan pieneneviä ikäluokkia, joille maailmanlaajuinen, virtuaalisen toiminnan mahdollisuudet aukenevat helpommin kuin puoluepolitiikkaan verhotut, aikuisuuteen sidotut lähiympäristön vaikutusmahdollisuudet, meillä on tulevaisuudessa kunnat täynnä vain omastaan kiinnostuneita kuluttajia. Silloin meiltä puuttuvat yhteisen vastuun kantajat. Kiinnostus yhteisiin asioihin ei synny automaattisesti, sillä dialogiseen vuorovaikutukseen omassa elinympäristössä ja kunnassa pitää kasvaa. (Gretschel 2007, 256-257.) Toivon mukaan myös torniolaisten nuorten osallistuminen, osallisuus ja toimijana oleminen kehittyvät jatkossa. On tärkeää saada juuri nuorten ideat ja äännet kuuluville suunniteltaessa yhteisiä tiloja, tapahtumia ja toimintoja. Nuorissa ja lapsissa on tulevaisuus, johon on syytä panostaa.

LÄHTEET

Aaltonen, Kimmo (toim.) 2007. Nuorisolakiopas. Helsinki: Tietosanoma Oy, 64-66.

Aaltonen, M. , Ojanen, T. , Vihunen, R. , & Vilen, M. 2003. Nuoren aika. 2. painos. Helsinki: WSOY.

Aapola, Sinikka 1999. Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 763. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 9/99. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Aapola, Sinikka 2003. Murrosiän lyhyt historia Suomessa. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi 2003. Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Julkaisuja 32. Jyväskylä: WSOY. Sivut 87-88.

Airola, Laura & Pirkkalainen Sanna 2010. Kauppakeskus on nykyajan nuorisotila. YLE Keski-Suomi. Viitattu 30.3.2011. http://yle.fi/alueet/keski-suomi/2010/01/kauppakeskus_on_nykyajan_nuorisotila_1401434.html

Dunderfelt, Tony 1999. Elämänkaaripsykologia. 9.-11.painos. Porvoo: WSOY.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.

Gordon, Tuula 2005. Kaupunkikansalaisuus ja kansallisuuden paikallisuudet. Teoksessa Hirsiaho, Anu & Korpela, Mari & Rantalaiho, Liisa (toim.) Kohtaamisia rajoilla. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1038. Tampere: Tammer-Paino Oy, 55-59.

Gretschel, Anu 2007. Nuori- ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 244-262.

Helve, Helena 2002. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino.

Helve, Helena 2009. Nuorten vapaa-aika, luottamus ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä, 250-254.

Hendry, Leo B. & Shucksmith, Janet & Love, John G. & Glendinning, Anthony 1996. Young Peoples' s Leisure and Lifestyles. 2. painos. New York: Routledge.

Himberg, Lea & Jauhiainen, Riitta 1998. Suhteita. Minä, me ja muut. Porvoo: WSOY.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Horelli, Liisa & Kaaja, Mirkka & Kyttä, Marketta 2002. Lasten ja nuorten osallistumista tukevia menetelmiä. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. 1. painos. Helsinki: Suomen kuntaliitto. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 31-44.

Horelli, Liisa & Haikkola, Lotta & Sotkasiira Tiina 2007. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 217-233.

Houni, Pia & Suurpää, Leena 1998. Kamppailua nuoruudesta. Teoksessa Houni, Pia & Suurpää, Leena. Kuvassa nuoret. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy, 12-14.

Jauhiainen, Riitta & Eskola, Marjatta 1994. Ryhmäilmiö. Juva: WSOY.

Kaivola, Taina & Rikkinen, Hannele 2003. Nuoret ympäristöissään. Lasten ja nuorten kokemusmaailma ja ympäristömielikuvat. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 36. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Keskinen, Vesa 2001. Kiirettä pitää. Kaverit, koti, koulu ja nuorten vapaa-aika Helsingissä 2000. Tutkimuksia 10/2001. Helsingin kaupunki, Tietokeskus: Fagepaino Oy.

Kiilakoski, Tomi 2007. Johdanto: lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Opetushallitus, Nuorten osallisuushanke. Humanistinen Ammattikorkeakoulu, Sarja A 2, 2007. Helsinki: Hakapaino Oy, 8-10.

Kopomaa, Timo 1997. Tori, marginaali, haastava kaupunki. Tilatapauksia julkisten ulkotilojen käytöstä ja reunimmaisista käytännöistä. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 670. Vaasa: Ykkös-Offset Oy.

Koskinen, Sanna 2007. Lähiympäristöön vaikuttavaa ympäristökasvatusta. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Opetushallitus, Nuorten osallisuushanke. Humanistinen Ammattikorkeakoulu, Sarja A 2, 2007. Helsinki: Hakapaino Oy, 131-136.

Kronqvist, Eeva-Liisa & Pulkkinen, Minna-Leena 2007. Kehityspsykologia. Matkalla muutokseen. 1.painos. Helsinki: WSOY.

Kurikka, Päivi 2000. Hällä väliä? Nuorten Suomi 2001- tutkimuksia nro 5. 1.painos. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Kylmäkoski, Merja 2006. Näkökulmia nuorten tilankäyttöön. Teoksessa Kylmäkoski, Merja & Lind, Kimmo & Hintikka, Timo & Aittola, Tapio (toim.) Nuorten tilat. Sarja C. Oppimateriaaleja: 9,2006. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 70. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 6-14.

Laakso, Johanna 2002. Puheenvuoroja artikkelikokoelman pohjalta. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Suomen kuntaliitto. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 125.

Liikkanen, Mirja 2009. Johdanto. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä, 7-9.

Myllyniemi, Sami 2009. Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 92. Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 40. Opetusministeriö. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Mäenpää, Pasi 2005. Sosiologia: Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta. Viitattu 7.4.2011.

<http://notes.helsinki.fi/halvi/tiedotus/vanhatvaitokset.nsf/0/d631dbc0c11d9937c22570e6002dbcca?OpenDocument>

MTV3-STT 2005. Shoppailu on arkielämän ulkopuolista aikuisten leikkiä. Viitattu 7.4.2011. <http://www.mtv3.fi/helmi/muoti/artikkeli.shtml/365096>

Nurmi, Jari-Erik 1998. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, P. , Korhakangas, M. , Lyytinen, H (toim.) 1998. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 1.-3.painos. Porvoo: WSOY, 257-272.

Nurmi, Jari-Erik 2006. Nuoruus. Teoksessa Nurmi, Jari-Erik & Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. 1.painos. Helsinki: WSOY, 124-143.

Puistosalo, Pekka 2005. Kylät ja kaupunginosat Torniossa. Viitattu 7.4.2011. www.tornio.fi/filewrap.php?f=kylat_ja_kaupunginosat_torniossa.pdf

Posti, Paula 2011. Saako nuori palvelua? Lapsen maailma 3/2011, 44-45.

Raitanen, Marko 2001. Aikuistuminen. Uusi vaihe elämässä vai uusi elämä vaiheessa? Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.) Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Jyväskylä:Gummerus Kirjapaino Oy, 189-190.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula Liisa 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Salasuo, Mikko 2007. Pääkaupunkiseudun nuorisokulttuurinen maantiede. Esimerkkejä elinympäristön nuorisotyölle asettamista ehdoista. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Opetushallitus, Nuorten osallisuushanke. Humanistinen Ammattikorkeakoulu, Sarja A 2, 2007. Helsinki: Hakapaino Oy, 216.

Salmivalli, Christina 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Salovaara, Reija 2010. Kauppakeskukset nuorten tiloina. Viitattu 30.3.2011. <http://www.kommentti.fi/hallinta-ja-kontrolli/kauppakeskukset-nuorten-tiloina>

Tolonen, Ruut 2011. Vapaa-ajan määrä kasvaa pienin pirstalein. Yle Kotimaa. Viitattu 7.4.2011.http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2011/04/vapaa-ajan_maara_kasvaa_pienin_pirstalein_2484243.html?origin=rss

Tolonen, Tarja 2001. Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 10. Tampere: Gaudeamus Kirja. Oy Yliopistokustannus.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. painos. Helsinki: Tammi.

Uusi Torniolainen kaupunkilehti 2011. Millaisen Rajatorin Sinä haluaisit? Uusi Torniolainen Kaupunkilehti. 13/2011, 4-5.

Vesikansa, Sari 2002. Demokratia kouluissa ja nuorisotyössä. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. 1.painos. Helsinki: Suomen kuntaliitto. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 12.

Wilska, Terhi-Anna 2005. Lapset, kulutus ja media. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemmuus. Parempi tuki nuoren kasvuun. Helsinki: VL-Markkinointi Oy, 89-92.

LIITTEET

Liite 1 Tutkimusluvan saatekirje

Hyvä kauppakeskuspäällikkö,

Olen Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogiopiskelija Saija Paronen. Opiskelen kansalaistoimintaa ja nuorisotyötä Tornion kampuksella. Olen töissä opiskeluiden ohella Rajalla på Gränsen kauppakeskuksessa ja olen kiinnittänyt erityistä huomiota kauppakeskuksessa aikaansa viettäviin nuoriin. Näyttäisi siltä, että paikallisen nuorison ajanviettamisestä kauppakeskuksessa ollaan montaa eri mieltä. Onhan aiheesta ollut paikallisissa lehdissäkin juttua.

Olen tällä hetkellä opintojeni loppusuoralla ja tekemässä opinnäytetyötä. Minua yhteisöpedagogiopiskelijana kiinnostaa erityisesti se miksi nuoret viettävät aikaansa kauppakeskuksessa ja mitä he siitä itselleen haluaisivat. Haluaisin tehdä opinnäytetyön tutkimuksen, joka selvittäisi mikä saa nuoret kerääntymään ostoskeskukseen ja mitä vaikutuksia heille on tällaisella ajanvietolla.

Olen suunnitellut alustavasti, että suorittaisin kyselyhaastattelun noin kymmenelle nuorelle, viidelle tytölle ja viidelle pojalle. Haastattelu tapahtuisi kirjallisesti ja mahdollisesti nauhuria käyttäen. Kyselyhaastattelun avulla selvitetään, mitä nuoret ostoskeskuksessa tekevät ja mitä he haluaisivat tehdä siellä jatkossa. Toivon mukaan tutkimukseni tuo esille myös mahdollisia kehittämissuhteita, joita voidaan suunnata myöhemmin kauppakeskuksessa aikaansa viettäville ja käyville nuorille. Ovathan nuoretkin potentiaalista asiakaskuntaa. Kyselyhaastattelu suoritetaan nimettömästi eikä haastattelun tuloksia käytetä kuin opinnäytetyöni tutkimukseen. Haastateltavien nuorten vanhemmille suoritetaan myöhemmin myös omat tutkimusluvut.

Lähestyn Teitä kauppakeskuspäällikköä siksi, että tarvitsisin tähän tutkimukseen Teiltä kirjallisen luvan. Luvan myöntäminen merkitsisi paljon minulle ja opintojeni etenemiselle. Toivon mukaan kauppakeskus kuin itse nuoretkin hyötyisivät tutkimuksestani.

Jos kiinnostuitte opinnäytetyöni aiheesta, olen valmis tulemaan tapaamaan Teitä ja keskustelemaan enemmän tutkimuksestani ja sen tarkoituksesta. Minuun saa myös yhteyden alla olevasta puhelinnumerosta ja tämän sähköpostiosoitteen kautta. Lähetän liitteenä tutkimuslupahakemuksen, jonka voitte kuitenkin halutessanne täyttää ja lähettää suoraan osoitteeseenikin.

Ystävällisin terveisin,

Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelija:

Saija Paronen

Välikatu 15 as.1

95400 Tornio

nio

040 5645 861

saija.paronen@humak.edu

Opinnäytetyön ohjaaja:

Lea Leminaho

Kivirannantie 12-15

95420 Tor-

020 7621 285

lea.leminaho@humak.fi

Liite 2 Tutkimuslupahakemus

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

TUTKIMUKSEN TEKIJÄ

Sukunimi	Etunimet
Paronen	Saija Henna Marika
Osoite	
Välikatu 15 as.1 95400 Tornio	
Puhelin	Sähköpostiosoite
040 5645 861	saija.paronen@humak.edu
Oppilaitos	Koulutusohjelma
Humanistinen ammattikorkeakoulu	Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutus-ohjelma

OPINNÄYTETYÖN OHJAAJA OPPILAITOKSESSA

Nimi	
Lea Leminaho	
Osoite	
Kivirannantie 12-15 95420 Tornio	
Puhelin	Sähköpostiosoite
020 7621 285 0400 349 285	lea.lemihaho@humak.fi

TUTKIMUS

Tutkimuksen nimi
Kauppakeskus Rajalla på Gränsen ja nuoriso
Tutkimuksen taso
Opinnäytetyö
Tutkimuksen muoto
Teemahaastattelu, kvalitatiivinen tutkimus
Pääasiallinen tutkimustapa/ -menetelmä
Teemahaastattelu, nauhuri

Lupa tehdä opinnäytetyön tutkimusta kauppakeskus Rajalla På Gränsenillä. Lupa sisältää kauppakeskukessa olevien nuorten teemahaastattelun ja tuloksien analysoinnin. Teemahaastattelut suoritetaan nimettöminä.

Paikka ja päiväys:

Allekirjoitus ja nimen selvennys:

____ / ____ 20 ____

Liite 3 Tutkimusluvan saatekirje vanhemmille

Hyvät vanhemmat ja huoltajat!

Olen Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogiopiskelija Saija Paronen. Opiskelen kansalaistoimintaa ja nuorisotyötä Tornion kampuksella. (www.humak.fi)

Olen töissä opiskeluideni ohella Rajalla på Gränsen kauppakeskuksessa ja olen kiinnittänyt erityistä huomiota kauppakeskuksessa aikaansa viettäviin nuoriin. Näyttäisi siltä, että paikallisen nuorison ajanvietämisestä kauppakeskuksessa ollaan montaa eri mieltä. Onhan aiheesta uutisoitu yleisesti mediassakin, paikallislehtiä myöten.

Olen tällä hetkellä opintojeni loppusuoralla ja tekemässä opinnäytetyötä. Minua yhteisöpedagogiopiskelijana kiinnostaa erityisesti se, miksi nuoret viettävät aikaansa kauppakeskuksessa ja mitä he siitä itselleen haluaisivat. Haluaisin tehdä opinnäytetyön tutkimuksen, joka selvittäisi mikä saa nuoret kerääntymään ostoskeskukseen ja mitä vaikutuksia heille on tällaisella ajanvietolla. Olen saanut tutkimusluvan kauppakeskuksen päälliköltä Esko Junnolta tämän tutkimuksen tekemiseen kauppakeskuksen tiloissa.

Olen suunnitellut, että suorittaisin teemahaastattelun noin kahdeksalle nuorelle, neljälle tytölle ja pojalle. Haastattelu tapahtuisi kirjallisesti ja mahdollisesti nauhuria apuna käyttäen. Teemahaastattelu suoritetaan nimettömästi ja opinnäytetyön valmistuttua aineisto hävitetään.

Teemahaastattelun avulla selvitetään, mitä nuoret ostoskeskuksessa tekevät ja mitä he haluaisivat tehdä siellä jatkossa. Toivon mukaan tutkimukseni tuo esille myös mahdollisia kehittämissuhteita, joita voidaan suunnata myöhemmin kauppakeskuksessa aikaansa viettäville ja käyville nuorille.

Lähestyn Teitä vanhempia ja huoltajia siksi, että tarvitsisin tähän tutkimukseen Teiltä kirjallisen luvan, jotta nuorene pystyisi osallistumaan tutkimukseeni. Luvan myöntäminen merkitsisi nuorten viihtyvyyden ja osallisuuden kasvamista kauppakeskuksessa. Toivon mukaan niin kauppakeskus kuin itse nuoretkin hyötyisivät tutkimuksestani.

Jos kiinnostuitte opinnäytetyöni aiheesta, vastaan mielelläni mieltänne askarruttaviin kysymyksiin ja voin tarvittaessa kertoa enemmänkin tutkimuksestani ja sen tarkoituksesta. Miinun saa yhteyden alla olevasta puhelinnumerosta ja sähköpostiosoitteen kautta.

Toivoisin Teidän täyttävän ja palauttavan oheisen lupalomakkeen nuorene mukana itse haastattelutilanteeseen. Kiitos yhteistyöstä.

Ystävällisin terveisin,

Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelija:

Saija Paronen

Välikatu 15 as.1

95400 Tornio

nio

040 5645 861

saija.paronen@humak.edu

Opinnäytetyön ohjaaja:

Lea Leminaho

Kivirannantie 12-15

95420 Tor-

020 7621 285

lea.lemihaho@humak.fi

Liite 4 Tutkimuslupalomake

Tämä lomake täytetään ja palautetaan haastattelupaikalle

Lupalomake

Tällä lomakkeella annatte luvan nuorene osallistua haastatteluun ja tietoja käytettävän opinnäytetyön tekemiseen. Nuoret vastaavat haastatteluun anonyymisti eikä henkilöllisyyttä voi tunnistaa.

Annan luvan nuorelleni osallistua tutkimukseen ja tietojen käyttämiseen

Nuoren nimi: _____

Huoltajan allekirjoitus: _____

Nimen selven-

nys: _____

Päivämäärä ja paikka ____ . ____ 2011 _____

Liite 5 Haastattelukysymykset

Haastattelukysymyksiä nuorille

Taustatiedot

1. Minkä ikäinen olet?

2. Sukupuoli?

a. tyttö

b. poika

3. Millä luokalla olet?

Kauppakeskus sosiaalisena tilana

4. Kuinka usein viikossa käyt kauppakeskus Rajalla på Gränsenillä?

a. kerran viikossa

b. kaksi-kolme kertaa viikossa

c. neljä-viisi kertaa viikossa

d, enemmän kuin viisi kertaa viikossa

5. Miksi käyt kauppakeskuksessa? (mitkä tekijät vetävät kauppakeskukseen?)

6. Tarvitsetko luvan vanhemmiltasi olla kauppakeskuksessa?

- a. ei
- b. kyllä

Jos vastasit kyllä, oletko ollut luvatta kauppakeskuksessa?

- a. ei
- b. kyllä

7. Oletko keskustellut olemisestasi kauppakeskuksessa vanhempiesi kanssa? Miten vanhempasi suhtautuvat kauppakeskuksessa olemiseesi?

8. Kenen/keiden kanssa käyt kauppakeskuksessa?

- a. vanhemmat
- b. kaverit

Kuinka suuri ryhmä on?

- c. poika/tyttöystävä
- d. joku muu kuka?

9. Kuinka kauan kerrallaan vietät aikaasi suurin piirtein kauppakeskuksessa? Kuinka monta tuntia?

- a. alle puoli tuntia
- b. tunti
- c. kaksi tai enemmän?

10. Mitä teet/teette kauppakeskuksessa?

- a. käytte liikkeissä ostoksilla
- b. vietätte aikaa kavereiden kanssa
- c. käytte syömässä ruokapaikoissa
- d. pelaatte
- e. tutustutte uusiin ihmisiin
- f. muu mitä?

Miksi? Perusteluja?

Nuoren muu arki

11. Onko kauppakeskuksessa vietetty aika vaikuttanut koulunkäyntiisi, (esim läksyjien tekemiseen, kokeiden lukemiseen käytetty aika?)

- a. vaikuttanut jonkin verran
- b. ei ole vaikuttanut
- c. vaikuttanut hyvin paljon

Perustelu

12. Onko kauppakeskuksessa vietetty aika vaikuttanut harrastuksiisi?

- a. vaikuttanut jonkin verran
- b. ei ole vaikuttanut
- c. vaikuttanut hyvin paljon

Perustelu

13. Onko kauppakeskuksessa vietetty aika vaikuttanut kaverisuhteisiisi?

- a. vaikuttanut jonkin verran
- b. ei ole vaikuttanut
- c. vaikuttanut hyvin paljon

Perustelu

Olemisen muodot kauppakeskuksessa

14. Mitä on sinun mielestäsi häiriökäyttäytyminen?

15. Onko kauppakeskuksessa häiriökäyttäytymistä?

- a. Kyllä
- b. Ei
- c. En osaa sanoa

16. Miten se ilmenee?

- a. meluamista
- b. yleisten tilojen sotkemista
- c. Kaiteilla riehumista
- d. liukuportaissa leikkimistä
- e. asiakkaiden hännäämistä
- f. vartijoiden hännäämistä
- g. jotain muuta? Mitä?

17. Miten ja kuka siihen on puuttunut?

a. asiakkaat

b. myyjät

c. vartijat

d. joku muu, kuka?

18. Oletko itse reagoinut siihen? Miten?

19. Miten kuvailisit viihtymistäsi kauppakeskuksessa?

a. tyytyväiseksi

b. iloiseksi

c. yksinäiseksi

d. surulliseksi

e. tylsistyneeksi

f. pelokkaaksi

g. ei mikään yllämainituista.

Mikä lisääisi viihtymistäsi?

20. Mitä haluaisit tehdä kauppakeskuksessa?

Minkälaisia palveluja sinne haluaisit nuorille? esim. pelihalli, nettikahvila, yhteistoimintaa, tapahtumia, ohjattua toimintaa. Viihdettä? Toimintaa? Nuorten vaikuttamisen mahdollisuuksia ja kuulemista?

21. kenen tämän palvelun pitäisi sinun mielestäsi järjestää?

22. Millaisina ajankohtina haluaisit palvelun toimivan?

a. arkisin koulun jälkeen?

b. viikonloppuisin

c. lomapyhinä?

23. Olisitko valmis maksamaan palvelusta?

a. en

b. kyllä

24. Haluaisitko nuorille suunnatun oman nuorisotilan kauppakeskukseen? Käyttäisitkö palvelua?

a. en

b. kyllä